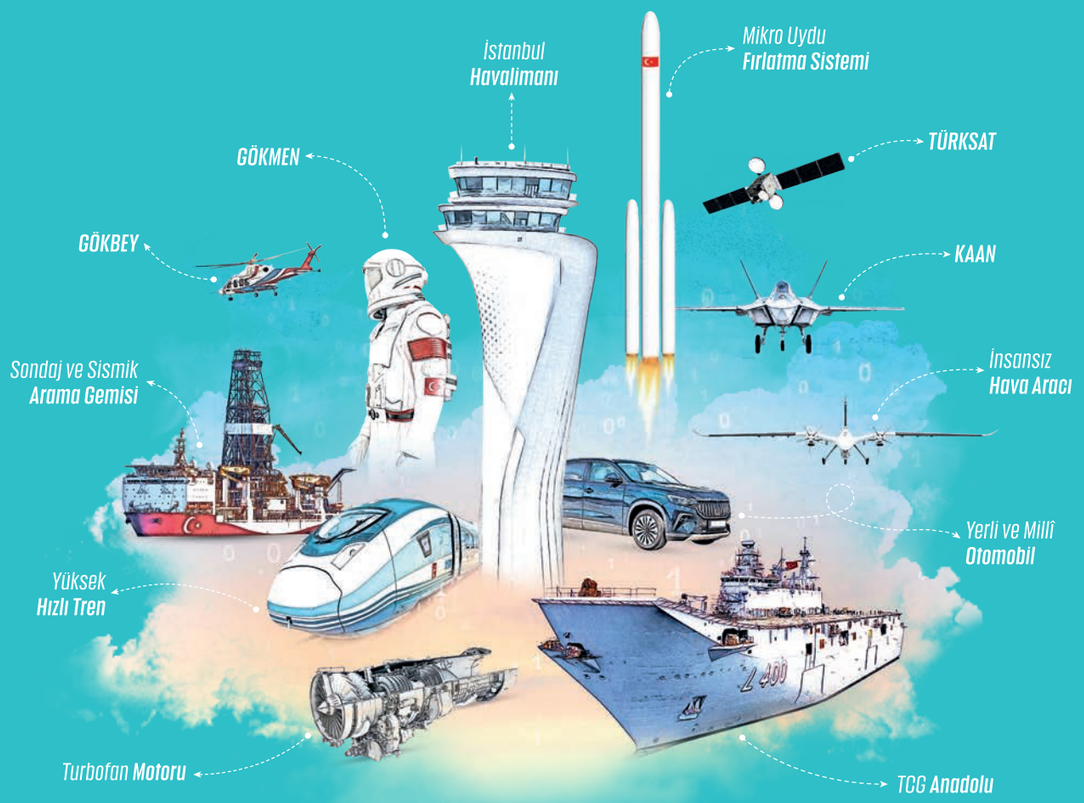
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-625-5496-19-5

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

PLASTİK SANATLAR ALANI

TEMEL DESEN

9 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

TEMEL DESEN

PLASTİK SANATLAR ALANI

9

DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
PLASTİK SANATLAR ALANI

TEMEL DESEN

9
DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Dr. Songül Esin EROL
Aynur COŞKUNER
Fitnat ERSOY

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 10968
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ ..... : 3887

Her Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir.
Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

DİL UZMANI	Nuray TAZEGÜL
PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI	Seçkin Seçil BAŞARAN
REHBERLİK UZMANI	Filiz KILIÇ
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI	Fatma YILMAZ
GRAFİK TASARIM UZMANI	Gözde YILDIRIM EVCİ

ISBN: 978-625-5496-19-5

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

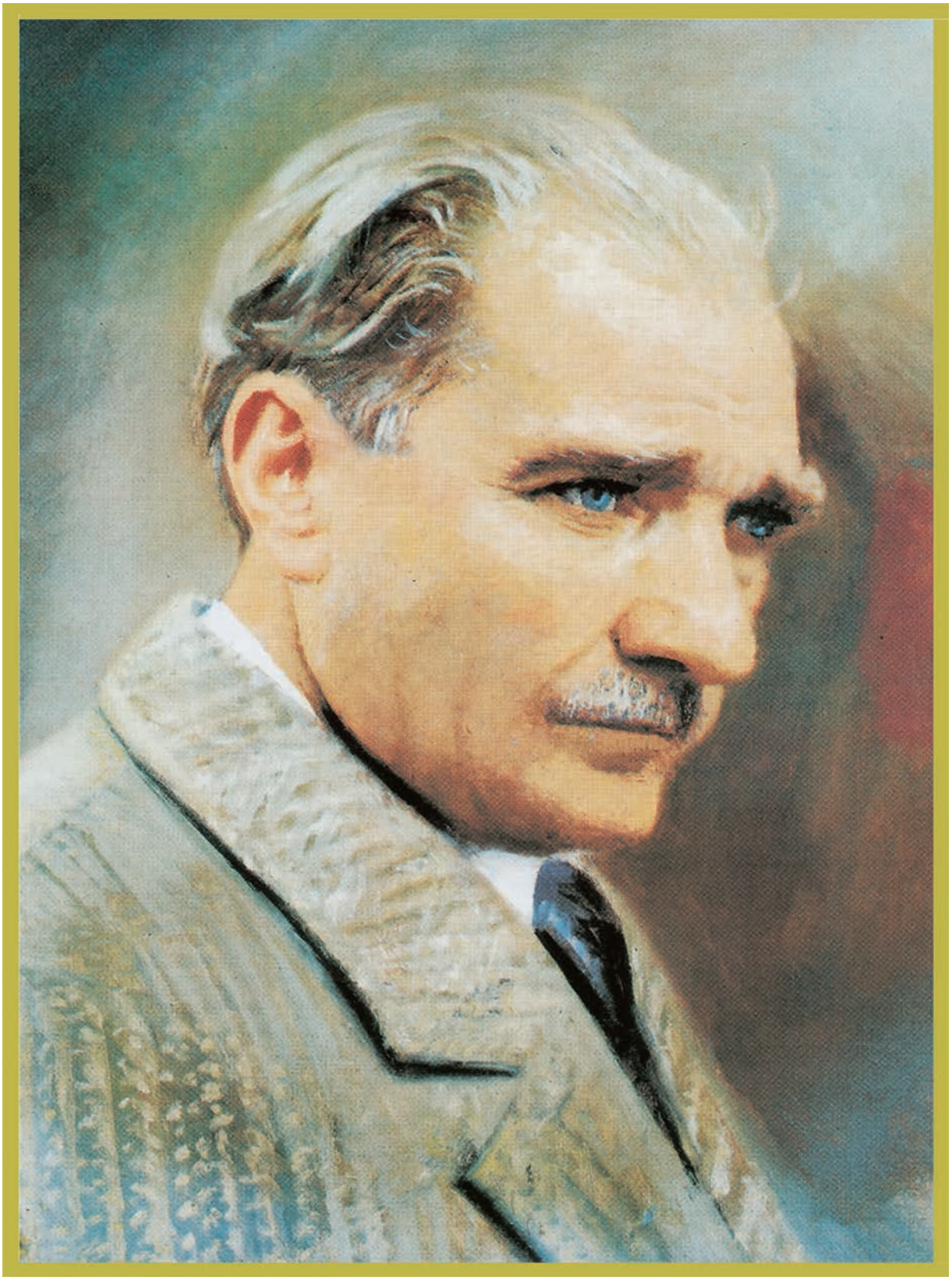
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Ders materyalinin dijital kopyalarında "İçindekiler" sayfasında başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfalarda Öğrenme Birimi isimleri veya numaralarının üzerine tıklayarak "İçindekiler" sayfasına ulaşabilirsiniz.

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 11

1. ÖĞRENME BİRİMİ / DESEN İLKELERİ VE ÖGELERİ 14

1.1. DESENDE FORM, ORAN-ORANTI İLKELERİ 17

1.1.1. Desende Form 19

1.1.2. Oran-Orantı İlkeleri 22

1.2. DESENDE RİTİM, DENGE, BÜTÜNLÜK VE HAREKET İLKELERİ 24

1.2.1. Ritim 24

1.2.2. Denge 26

1.2.3. Birlik ve Bütünlük 28

1.2.4. Hareket İlkeleri 30

1.3. DESENDE TEK KAÇIŞLI PERSPEKTİF 34

1.4. DESENDE İKİ KAÇIŞLI PERSPEKTİF 43

1.4.1. İki Kaçışlı Perspektif 43

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 50

2. ÖĞRENME BİRİMİ / BASİT GEOMETRİK FORMLAR 52

2.1. SERBEST ÇİZGİ ÇALIŞMALARI 55

2.1.1. Çizgi 56

2.1.2. Çizgi Kalınlıkları ve Yönleri 62

2.2. PERSPEKTİF KURALLARINA GÖRE KÖŞELİ FORMLARIN ÇİZİMİ 64

2.3. YUVARLAK FORMLARIN ÇİZİMİ 68

2.3.1. Daire ve Elips Çizimi 68

2.3.2. Küre Çizimi 70

2.3.3. Silindir Çizimi 71

2.4. GEOMETRİK FORMLARI HACİMLENDİRME 73

2.4.1. Hacimlendirme 73

2.4.2. Tonlama ve Hacimlendirmeyle İlgili Temel Kavramlar 73

2.4.3. Hacimlendirme Yapılırken Dikkat Edilecek Noktalar 74

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 82

3. ÖĞRENME BİRİMİ / CANSIZ MODELDEN ÇİZİMLER 84

3.1. DESEN İLKE VE ÖGELERİNE UYGUN OLARAK KOMPOZİSYON OLUŞTURMA..... 87

3.1.1. Kompozisyon..... 87

3.2. KOMPOZİSYONUN GEOMETRİK ANALİZİ 92

3.2.1. Temel Geometrik Şekillerle Kompozisyon Çözümleme Yöntemleri 92

3.2.2. Cansız Modelin Ana Yapısal Hatları ve Denge Ögeleri Üzerinden Geometrik Analiz.... 94

3.3. KOMPOZİSYONUN DETAYLI ÇİZİMİ..... 97

3.3.1. Kompozisyonda Işık-Gölge 97

3.3.2. Kompozisyonda Yüzey Dokusu..... 98

3.3.3. Kompozisyonda Oran-Orantı 99

3.3.4. Kompozisyonun Detaylandırılması 100

3.4. DESEN İLKELERİNE UYGUN OLARAK KARAKALEM TEKNİĞİYLE KOMPOZİSYON HACİMLENDİRME..... 102

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 108

4. ÖĞRENME BİRİMİ / TORS 110

4.1. TORSUN ÖLÇÜLÜ TASLAK ÇİZİMİ 113

4.1.1. Tors 113

4.1.2. Tors Çiziminde Ölçü..... 114

4.2. TORSUN GEOMETRİK FORMLARLA ESKİZ ÇİZİMİ 119

4.2.1. Torsun Geometrik Yapısı 120

4.2.2. Tors Çizerken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar..... 122

4.2.3. Farklı Bakış Açılarından Tors Çizimi 123

4.3. TORSUN DETAYLI ÇİZİMİ 125

4.4. TORSU HACİMLENDİRME..... 129

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 133

KAYNAKÇA..... 135

CEVAP ANAHTARLARI KAREKODU 136

GÖRSEL KAYNAKÇASI KAREKODU 136

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme birimi adını gösterir.

Öğrenme birimi numarasını gösterir.

Öğrenme birimi konu başlıklarını gösterir.

Öğrenme birimine uygun görseli içerir.

Öğrenme biriminde yer alan anahtar kavramları gösterir.

Öğrenme birimindeki beklentileri gösterir.

Öğrenme birimi karekodunu gösterir.

MATERYAL GENELİNDE KULLANILAN İKONLAR

KONULAR

ANAHTAR KAVRAMLAR

BEKLENTİLER

BİLGİ KUTUSU

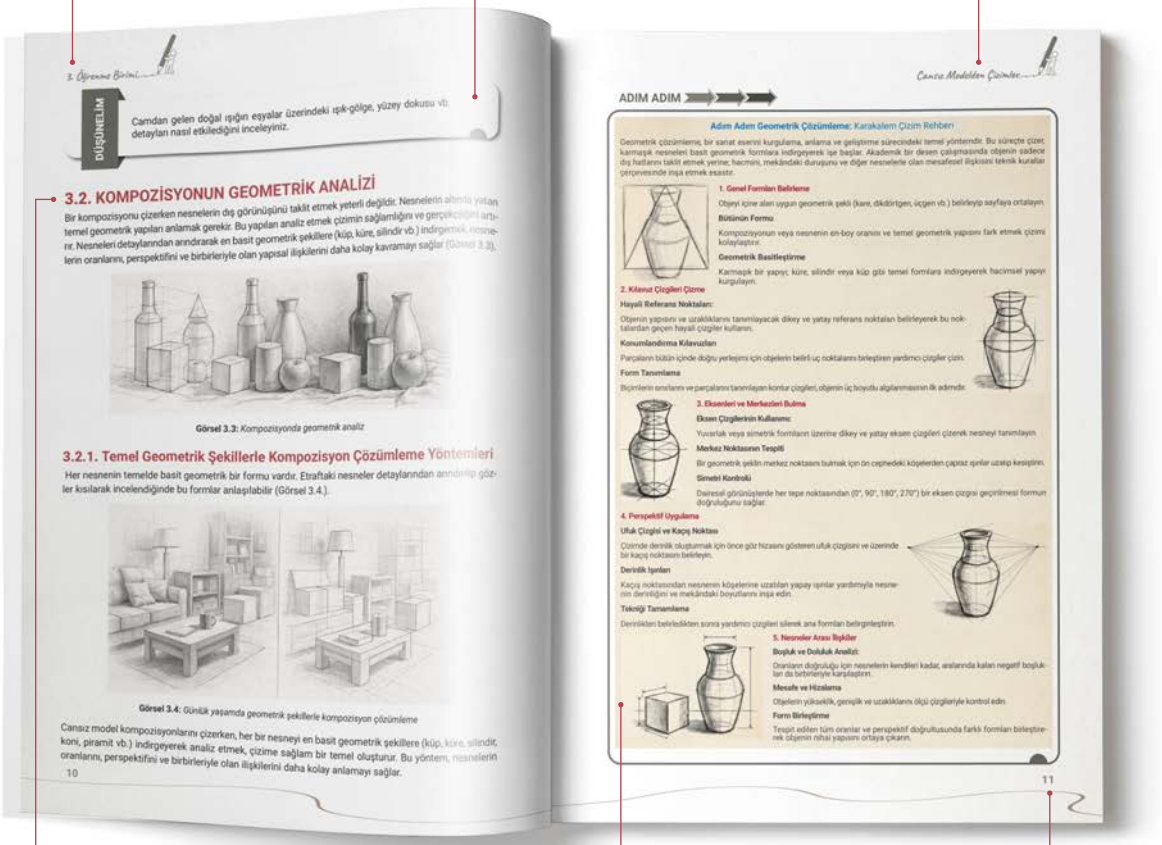
MESLEĞİNLE BAĞ KUR

OKU-YORUM

Öğrenme birimi numarasını gösterir.

Öğrenme birimine yönelik ön bilgilerin yoklanması adına sorulan soruları içerir.

Öğrenme birimi adını gösterir.

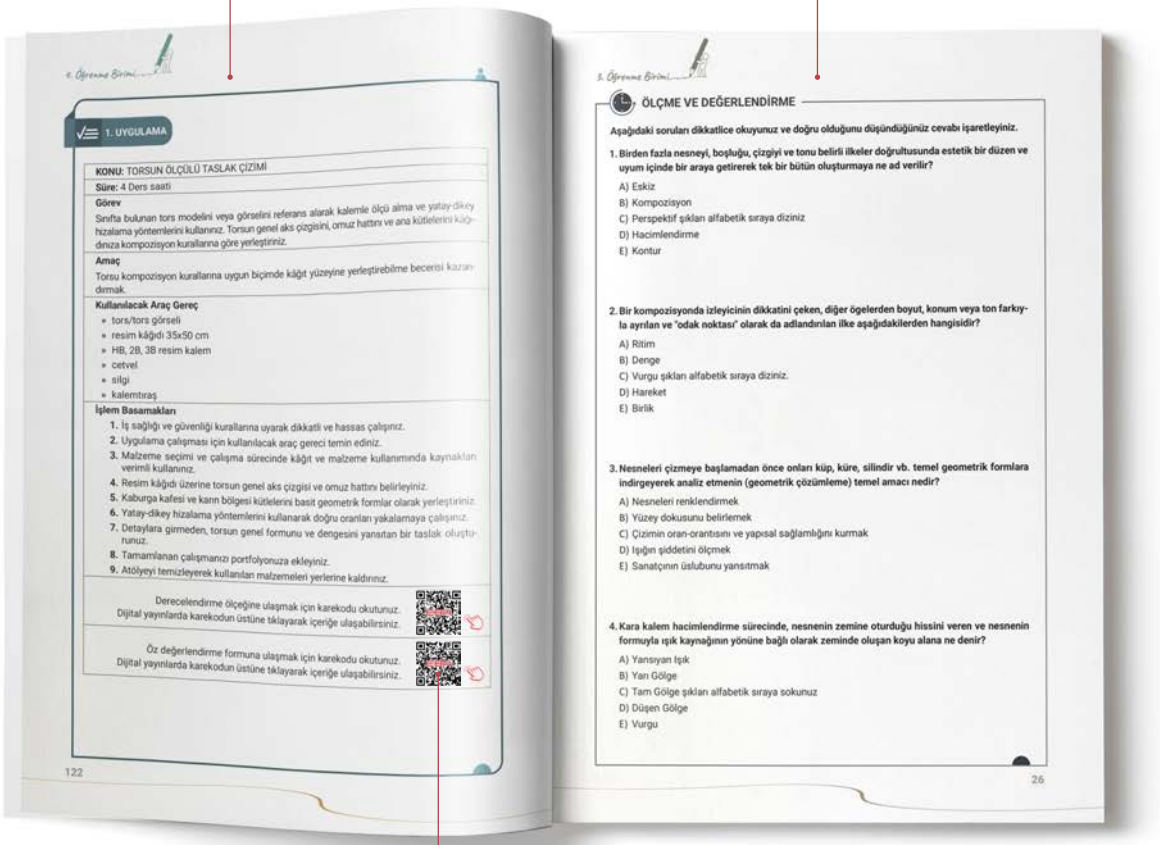
Konu başlıklarını gösterir.

Öğrenme birimindeki konuyla ilgili çizim aşamalarını gösterir.

Sayfa numarasını gösterir.

Öğrenme biriminde yer alan uygulamaları gösterir.

Öğrenme birimindeki ölçme ve değerlendirmeyi gösterir.

4. Öğrenme Birimi

1. UYGULAMA

KONU: TORSUN ÖLÇÜLÜ TASLAK ÇİZİMİ

Süre: 4 Ders saati

Görev

Sınıfta bulunan tors modelini veya görselini referans alarak kalemle ölçü alma ve yatay-dikey hizalama yöntemlerini kullanınız. Torsun genel aks çizgisini, omuz hattını ve ana kütlelerini kâğıdınıza kompozisyon kurallarına göre yerleştiriniz.

Amaç

Torsu kompozisyon kurallarına uygun biçimde kâğıt yüzeyine yerleştirebilme becerisi kazandırmak.

Kullanılacak Araç Gereç

- tors/tors görseli
- resim kâğıdı 35x50 cm
- HB, 2B, 3B resim kalem
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Uygulama çalışması için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Malzeme seçimi ve çalışma sürecinde kâğıt ve malzeme kullanımında kaynakları verimli kullanınız.
4. Resim kâğıdı üzerine torsun genel aks çizgisi ve omuz hattını belirleyiniz.
5. Kaburga kafesi ve karın bölgesi kütlelerini basit geometrik formlar olarak yerleştiriniz.
6. Yatay-dikey hizalama yöntemlerini kullanarak doğru oranları yakalamaya çalışınız.
7. Detaylara girmeden, torsun genel formunu ve dengesini yansıtan bir taslak oluşturunuz.
8. Tamamlanan çalışmanızı portfolyonuza ekleyiniz.
9. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.

Derecelendirme ölçeğine ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

122

3. Öğrenme Birimi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru olduğunu düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz.

1. Birden fazla nesneyi, boşluğu, çizgiyi ve tonu belirli ilkeler doğrultusunda estetik bir düzen ve uyum içinde bir araya getirerek tek bir bütün oluşturmaya ne ad verilir?

A) Eskiz
B) Kompozisyon
C) Perspektif şıkları alfabetik sıraya diziniz
D) Hacimlendirme
E) Kontur

2. Bir kompozisyonda izleyicinin dikkatini çeken, diğer ögelerden boyut, konum veya ton farkıyla ayrılan ve "odak noktası" olarak da adlandırılan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ritim
B) Denge
C) Vurgu şıkları alfabetik sıraya diziniz.
D) Hareket
E) Birlik

3. Nesneleri çizmeye başlamadan önce onları küp, küre, silindir vb. temel geometrik formlara indirgeyerek analiz etmenin (geometrik çözümleme) temel amacı nedir?

A) Nesneleri renklendirmek
B) Yüzey dokusunu belirlemek
C) Çizimin oran-orantısını ve yapısal sağlamlığını kurmak
D) Işığın şiddetini ölçmek
E) Sanatçının üslubunu yansıtmak

4. Kara kalem hacimlendirme sürecinde, nesnenin zemine oturduğu hissini veren ve nesnenin formuyla ışık kaynağının yönüne bağlı olarak zeminde oluşan koyu alana ne denir?

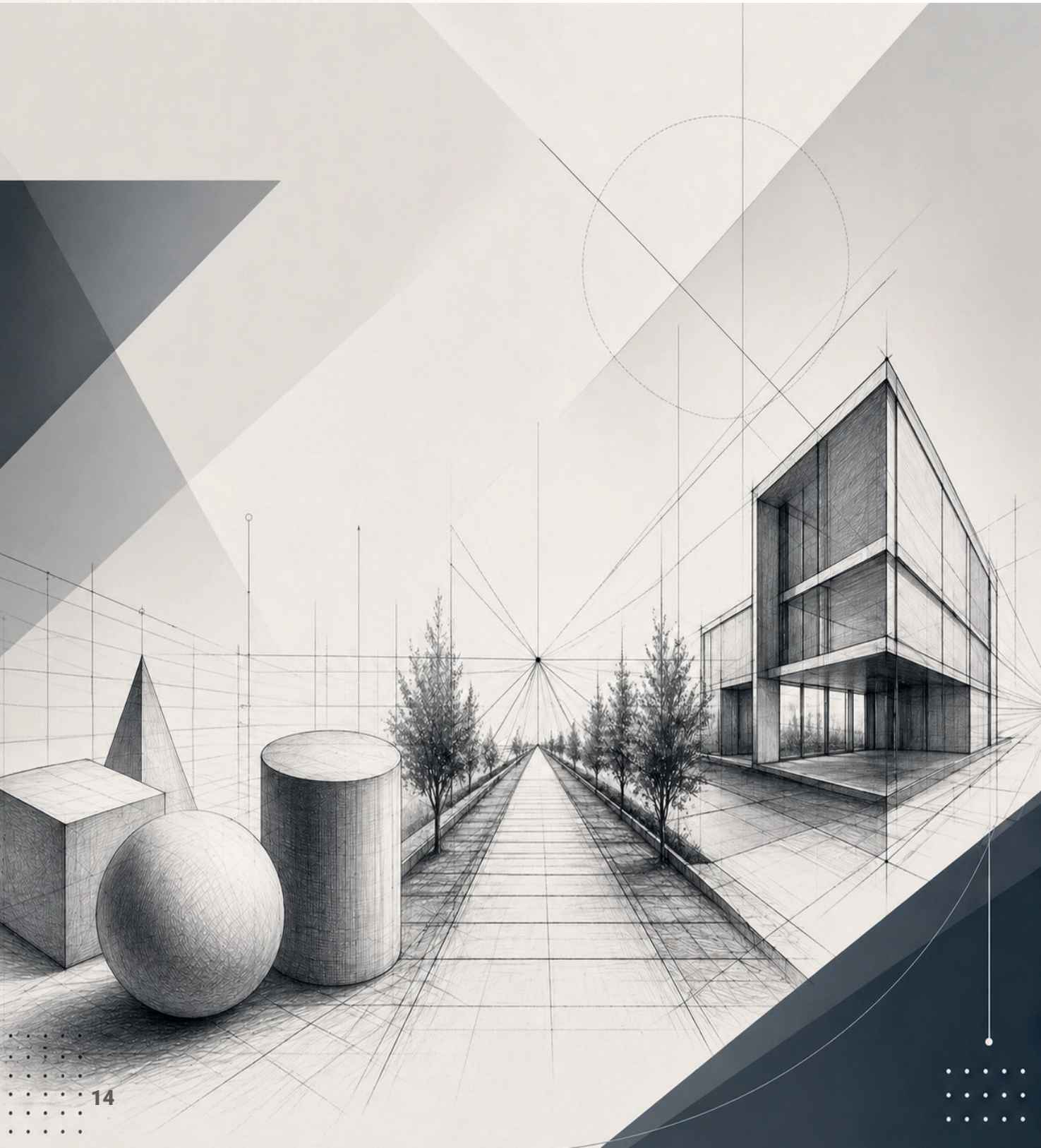
A) Yansıyan Işık
B) Yan Gölge
C) Tam Gölge şıkları alfabetik sıraya sokunuz
D) Düşen Gölge
E) Vurgu

26

Öğrenme birimindeki uygulama sonrasında yapılacak değerlendirmelere ait karekodları gösterir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ

DESEN İLKELERİ VE ÖGELERİ

KONULAR

1.1. DESENDE FORM, ORAN-ORANTI İLKELERİ

1.2. DESENDE RİTİM, DENGE, BÜTÜNLÜK VE HAREKET İLKELERİ

1.3. DESENDE TEK KAÇIŞLI PERSPEKTİF

1.4. DESENDE İKİ KAÇIŞLI PERSPEKTİF

ANAHTAR KAVRAMLAR

- birlik ve bütünlük
- denge
- desen
- form
- hareket
- iki kaçışlı perspektif
- oran-orantı
- perspektif
- ritim
- tek kaçışlı perspektif

BEKLENTİLER

Bu öğrenme biriminde sizden

- desende form, oran-orantı ilkeleriyle nasıl çizim yapıldığını açıklamanız
- desende ritim, denge, birlik, bütünlük ve hareket ilkelerine göre nasıl çizim yapılacağını açıklamanız
- desende tek kaçışlı perspektif kurallarına uygun olarak çizim yapmanız
- desende iki kaçışlı perspektif kurallarına uygun olarak çizim yapmanız

beklenmektedir.

GİRİŞ KARTI

Aşağıdaki soruları, desen ilke ve ögeleri hakkındaki bilgilerinize göre cevaplayınız.

1. Desen kelimesi sizin için ne ifade ediyor?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Bir nesneyi çizerken en çok nelere dikkat edersiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Çizim yaparken derinlik veya uzaklık algısı yaratmak isterseniz neler yaparsınız?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Bir çizimi daha düzenli ya da daha hareketli göstermek için neler yapılabilir?

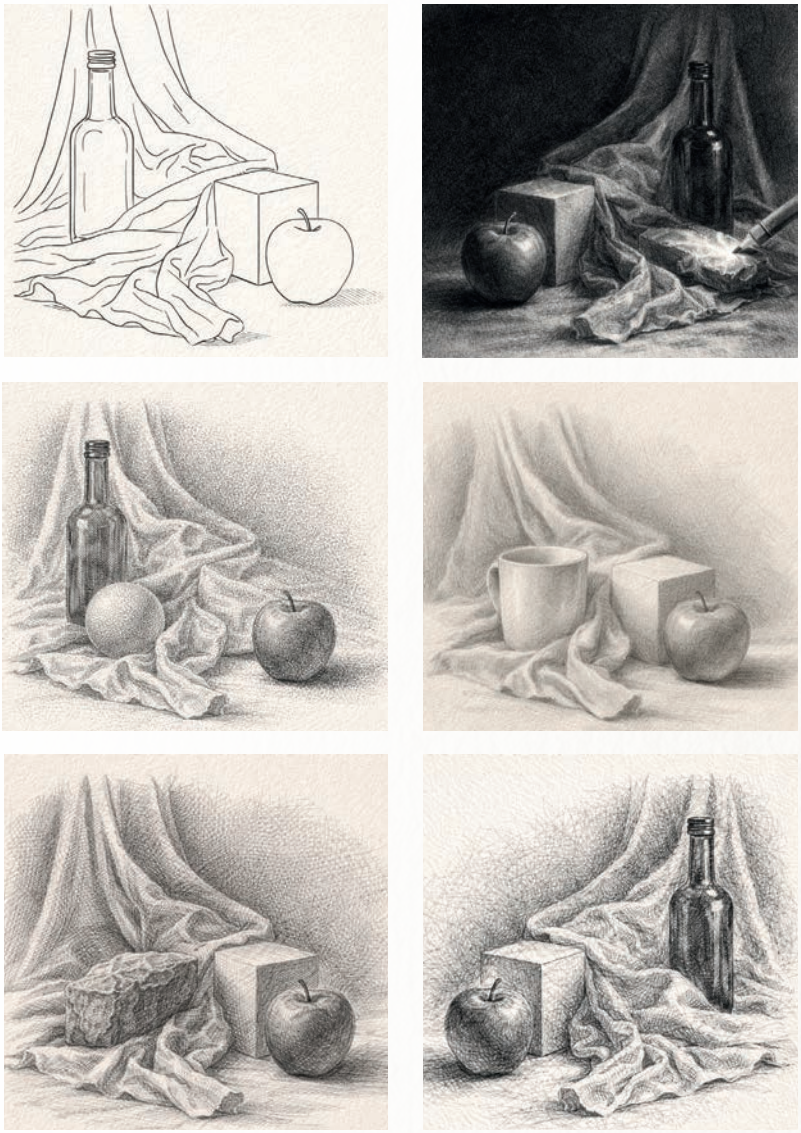
.....
.....
.....
.....
.....

DÜŞÜNELİM

Çevrenizdeki nesnelerin formları arasında ne gibi farklılıklar görüyorsunuz?

1.1. *DESENDE FORM, ORAN-ORANTI İLKELERİ*

Desen, bir nesnenin ya da kompozisyonun çizgi kullanılarak yapılan temel anlatımıdır. Resmin temelini oluşturan ön çalışma ve planlama aşaması olarak da görülebilir. ***Renk,*** boya ve ayrıntıya geçmeden önce çizime konu olan formun iskeletini ortaya koyma çalışmasıdır (Görsel 1.1).

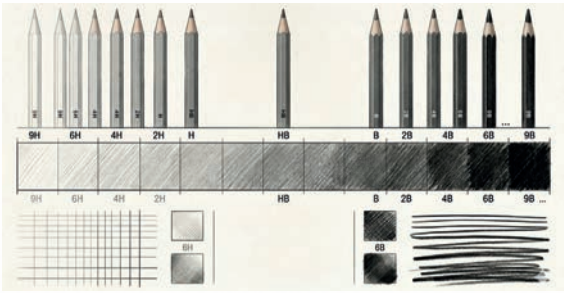

Görsel 1.1: *Desen örnekleri*

Desen Çiziminde Kullanılan Araç Gereç

Desen çizimi için doğru araç gereci seçmek, çizimin kalitesini ve sanatçının ifade gücünü doğrudan etkiler. Bu malzemelerin ayrıntıları şöyledir:

Resim Kalemi: Farklı sertlik derecelerine (H, HB, B serileri) sahip resim kalemleri, açık tonlardan koyu tonlara, ince çizgilerden kalın çizgilere kadar geniş bir yelpazede ifade imkânı sunar. H serisi kalemler daha sert ve açık tonlar içindir. B serisi kalemler ise daha yumuşak ve koyu tonlar için idealdir (Görsel 1.2).

Görsel 1.2: *Resim kalemi örnekleri*

Resim Kâğıtları: Farklı gramajlarda ve yüzey dokularında (pürüzlü ve pürüzsüz) resim kâğıtları bulunur. Desen çalışması için genellikle hafif pürüzlü yüzeye sahip kâğıtlar tercih edilir. Bu sayede kalem izleri kâğıt yüzeyine daha iyi tutunur (Görsel 1.3).

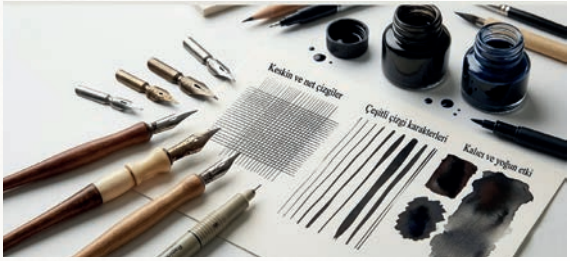
Görsel 1.3: *Resim kâğıdı örnekleri*

Füzen (Kömür Kalem): Koyu tonlar ve geniş alanları hızlıca kaplamak için idealdir. Yumuşak yapısı sayesinde kolayca dağıtılıp silinebilir. Genellikle büyük ölçekli ve hızlı eskizlerde kullanılır (Görsel 1.4).

Görsel 1.4: *Füzen*

Divit Uçları ve Mürekkepli Kalemler: Keskin ve net çizgiler elde etmek için kullanılır. Farklı uç kalınlıkları sayesinde çeşitli çizgi karakterleri yaratılabilir. Mürekkep, kalıcı ve yoğun bir etki bırakır (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: *Divit uçları ve mürekkepli kalemler*

Silgiler: Hataları düzeltmek, ışık alanları açmak veya tonlamada geçişler yaratmak için kullanılır. Hamur silgi, kâğıda zarar vermeden tonları hafifletmek için idealdir (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: *Silgi örnekleri*

Şövale ve Resim Altlıkları: Çizim yapılırken doğru duruşu sağlamak ve kâğıdı sabitlemek için kullanılır. Özellikle uzun süreli çalışmalarda konfor ve ergonomi sağlar (Görsel 1.7).

Görsel 1.7: *Şövale örnekleri*

1.1.1. *Desende Form*

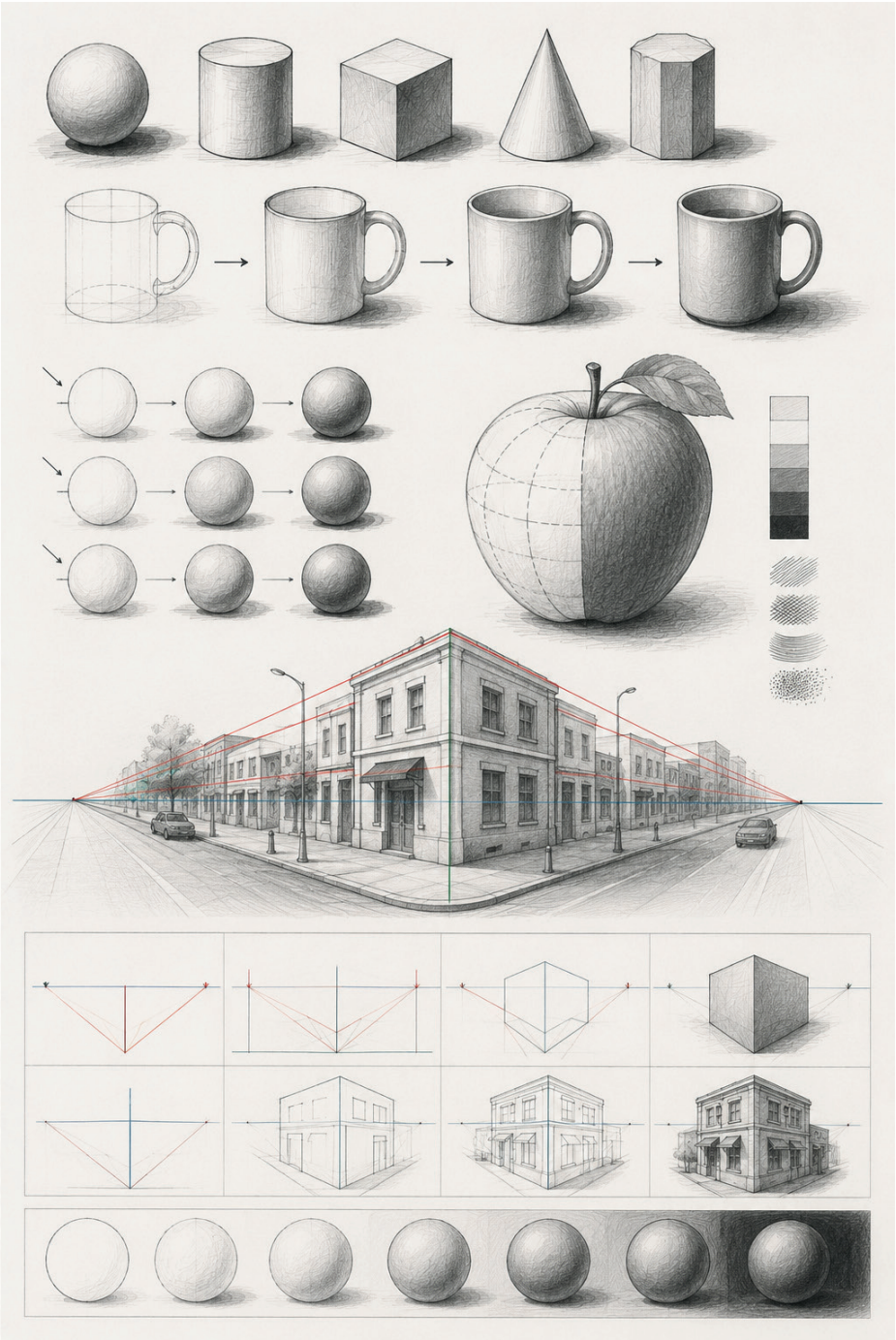
Form, bir nesnenin en, boy ve derinlik özellikleriyle üç boyutlu yapısını ifade eder. Bir nesneyi sadece dış hatlarıyla çizmek yeterli değildir. Nesne üzerine düşen ışık sayesinde oluşan açık, orta ve koyu tonlar çizime doğru şekilde yansıtıldığında nesne daha gerçekçi görünür. Form, iki boyutlu bir yüzey üzerinde üç boyutlu bir etki oluşturarak nesnenin hacmini ve mekân içindeki varlığını hissettirir.

Form, nesnenin sadece sınırlarını değil aynı zamanda derinliğini, doluluk-boşluk etkisini ve bulunduğu ortam içindeki duruşunu da gösterir. Kontur çizgileri nesnenin genel yapısını ve yönünü belirlemeye yardımcı olurken, tonlama ve gölgelendirme çalışmaları formun daha belirgin hâle gelmesini sağlar. Bu nedenle çizimde form oluşturma süreci, yalnızca çizgi kullanımıyla değil aynı zamanda ışık ve gölge ilişkilerinin doğru yorumlanmasıyla da ilgilidir.

Bir nesneyi çizerken çalışmayı kolaylaştırmak için onu önce basit geometrik şekillere benzetmek gerekir. Küre, silindir, küp, koni, prizma gibi temel formlar bu aşamada yol göstericidir. Karmaşık nesneler çoğu zaman bu temel geometrik formların birleşiminden oluşur. Örneğin bir insan figürü; silindir, küre, prizma gibi temel şekiller yardımıyla analiz edilebilir. Bu yöntem, nesnenin yapısını daha kolay anlamaya ve doğru oranlarla çizmeye yardımcı olur.

Bu süreçte dikkatli gözlem yapmak çok önemlidir. Nesnenin farklı açılardan nasıl göründüğünü incelemek, ışık-gölge etkilerini fark etmek ve yüzey özelliklerini değerlendirmek formu doğru çizebilmek için gereklidir. Sanatçı, gözlem becerisi geliştikçe nesnelerin hacimlerini ve mekân içindeki ilişkilerini daha başarılı bir şekilde aktarabilir.

Örneğin bir elma yuvarlak ve yumuşak geçişlere sahipken, bir taş daha köşeli ve sert yüzeylere sahip olabilir. Benzer şekilde metal, cam, ahşap, kumaş gibi farklı malzemeler ışığı farklı biçimlerde yansıtır. Bu farklılıkları doğru gözlemlemek ve çizime yansıtmak, nesnenin karakterini ve gerçekçiliğini artırır (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: *Desende form*

Form çalışmaları, desen eğitiminin temel aşamalarından biridir. Çünkü hacim, oran, ışık-gölge ve mekân ilişkilerini anlamanın en etkili yollarından biri form analizidir. Sanatçılar ve tasarımcılar, çevrelerindeki nesneleri form açısından inceleyerek gözlem becerilerini geliştirir ve daha güçlü çizimler oluştururlar. Bu nedenle form bilgisi; desen, resim, heykel, mimarlık, endüstriyel tasarım ve görsel sanatların birçok alanında temel bir beceri olarak kabul edilir.

ADIM ADIM

ADIM ADIM FORM ÇİZİMİ

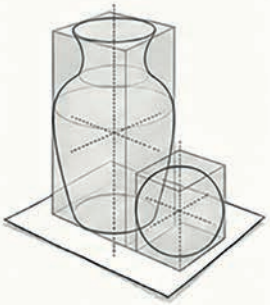

1. Adım: Gözlem ve Analiz

Modele Dikkatli Bakmak: Çizime başlamadan önce modeli dikkatle inceleyin; el, göz ve zihin koordinasyonunu kurarak objenin karekterini kavrayınız.

Geometrik Yapıyı Teşhis Etme: Nesnenin hangi temel forma (masa bir prizmaya, çaydanlık bir silindire vb.) benzediğini analiz ediniz.

Sabit Bakış Açısı: Işığın ve perspektifin değişmemesi için modele sürekli aynı açıdan bakmak profesyonel bir sonuç için kritik önem taşır.

2. Adım: Basit Geometrik Formlara İndirgeme

Taslak ve Aks Çizgileri: Objenin merkezini belirleyen dikey ve yatay "aks" (eksen) çizgilerini silik bir şekilde çizerek yerleşimi yapınız.

Geometrik İskelet Kurma: Karmaşık objeyi en basit hâliyle (küp, küre ve piramit) bir kutu içerisine sığdırıyormuş gibi kâğıda yerleştiriniz.

Genelden Özele Yaklaşım: Bu aşamada detaylara takılmadan sadece objenin kapladığı alanı ve temel boyutlarını (en-boy) belirleyiniz.

3. Adım: Konturları Belirleme

Kontur (Etraf) Çizgileri: Çizimin sınırlarını belirleyen kontur çizgilerini kullanarak objenin dış ve iç hatlarını objeye uygun biçimde tanımlayınız.

Kararlı Çizgilere Geçiş: İlk başta kullanılan solgun çizgilerin üzerinden daha keskin ve kararlı çizgilerle geçerek formu netleştiriniz.

Yuvarlak Formlarda Elips Kullanımı: Silindir, küre gibi yuvarlak formların yapısını belirlemek için eksen çizgileri üzerinde elipsler kullanınız.

4. Adım: Hacim ve Derinlik Ekleme

Işık Kaynağını Belirleme: Hacim algısı için ışığın geliş yönünü saptayın; tek yönden gelen yapay ışık, ışık-gölge etkisini belirginleştir.

Tonlama Etkisi: Işığın ulaşmadığı kısımlara "tonlama" (hacme göre ışık değeri) yaparak objeyi iki boyuttan kurtarınız.

Tarama Tekniği: Formun yüzeyine uygun dikey ya da yatay paralel çizgiler (tarama) kullanarak koyu ve açık alanlar arasındaki geçişi sağlayınız.

5. Adım: Detaylandırma ve Final

Çizgi Hiyerarşisi Oluşturma: Derinlik hissini artırmak için ışıklı kısımlarda ince, gölgeli kısımlarda ise daha kalın ve koyu çizgiler kullanınız.

Yardımcı Çizgileri Temizleme: Desen tamamlandıktan sonra başlangıçta kurulan geometrik rehber çizgileri ve aksları silgiyle temizleyiniz.

Son Rötuşlar ve Doku: Objenin üzerindeki karakteristik detayları ve yüzey dokusunu işleyerek çalışmayı tamamlayınız.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Nesnenin genel formunu yakalamadan detaylara girmek

Düzeltme: Her zaman bütünden parçaya doğru ilerleyiniz. Genel formu ve oranları doğru kurduktan sonra detaylara geçiniz.

Hata: Formu iki boyutlu bir silüet gibi çizmek hacim algısı oluşturamamak

Düzeltme: Işık-gölge ilişkilerini doğru kullanarak nesneye üç boyutlu bir görünüm kazandırınız. Formun farklı yüzeylerini ve dönüşlerini göstermeye çalışınız.

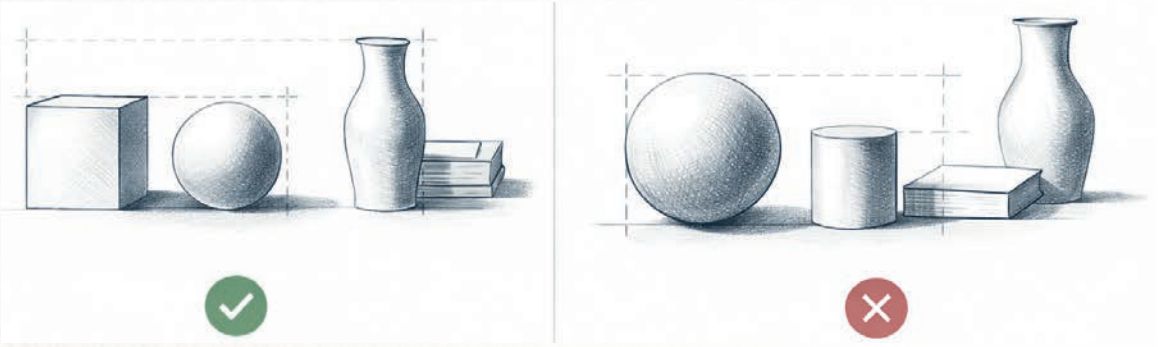
Hata: Nesnenin farklı parçaları arasındaki ölçü ilişkilerini yanlış kurmak

Düzeltme: Gözlem yaparken referans noktaları belirleyiniz ve bu noktalar arasındaki mesafeleri karşılaştırınız. Örneğin bir nesnenin yüksekliğini genişliğine oranlayarak doğru ölçüleri yakalayabilirsiniz.

1.1.2. *Oran-Orantı İlkeleri*

Oran, bir bütünün parçaları arasındaki büyüklük ilişkisidir. ***Orantı*** ise bu oranların bütün içinde uyumlu bir şekilde düzenlenmesidir. Desen eğitiminde oran-orantı; nesnelerin, figürlerin veya kompozisyonların gerçekçi ve estetik bir denge içinde çizilmesini sağlayan temel bir ilkedir. Doğru oran-orantı, çizimin inandırıcı ve görsel olarak estetik görünmesini sağlar.

Çevredeki her nesnenin kendine özgü oranları vardır. Örneğin bir insan figürünün başının vücuduna oranı, bir ağacın gövdesinin dallarına oranı gibi. Bu oranları doğru bir şekilde gözlemlemek ve kâğıda aktarmak çizimin gerçekçi olmasını sağlar. Nesnelerin biçimsel özelliklerini (uzunluk, genişlik ve yükseklik) ve bunlar arasındaki ölçü ilişkilerini dikkatlice analiz etmek, çizimin doğru yapılabilmesi açısından oldukça önemlidir (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: *Oran-orantı karşılaştırması*

Bir kompozisyonda birden fazla nesne olduğunda bu nesnelerin birbirleriyle olan oran-orantı ilişkileri de önemlidir. Örneğin bir masanın üzerindeki bir vazo ile bir kitabın büyüklükleri arasındaki oran, kompozisyonun dengesini ve uyumunu etkiler. Bu ilişkileri doğru kurmak, çizimin derinlik ve perspektifini de güçlendirir.

FORMLARI KEŞFEDİYORUM

ETKİNLİK

Süre: 2 ders saati

Amaç: Nesnelerin form ve oran-orantı özelliklerini gözlemleyerek karşılaştırmak

Yönerge: Aşağıdaki nesneleri inceleyiniz.

Kitap, futbol topu, konserve kutusu, dondurma külahı

1. Bölüm: Form Eşleştirme

Aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Nesnenin	*Benzediği Geometrik Form*
Kitap	
Futbol topu	
Konserve kutusu	
Dondurma külahı	

2. Bölüm: Oran-Orantı İncelemesi

Nesneleri yükseklik ve genişlik özelliklerine göre karşılaştırınız.

Nesnenin	*Yüksekliği Genişliğinden Fazla mı?*	*Genişliği Yüksekliğinden Fazla mı?*
Kitap		
Futbol topu		
Konserve kutusu		
Dondurma külahı		

3. Bölüm: Karşılaştırma Soruları

Hangi iki nesnenin form özellikleri birbirine daha çok benzemektedir?

.....

Hangi nesnenin yüksekliği diğerlerinden daha fazladır?

.....

Hangi nesne en dengeli oranlara sahiptir?

.....

4. Bölüm: Çiz ve Karşılaştır

Seçtiğiniz iki nesnenin basit eskizini, eskiz defterinize çiziniz.

DÜŞÜNELİM

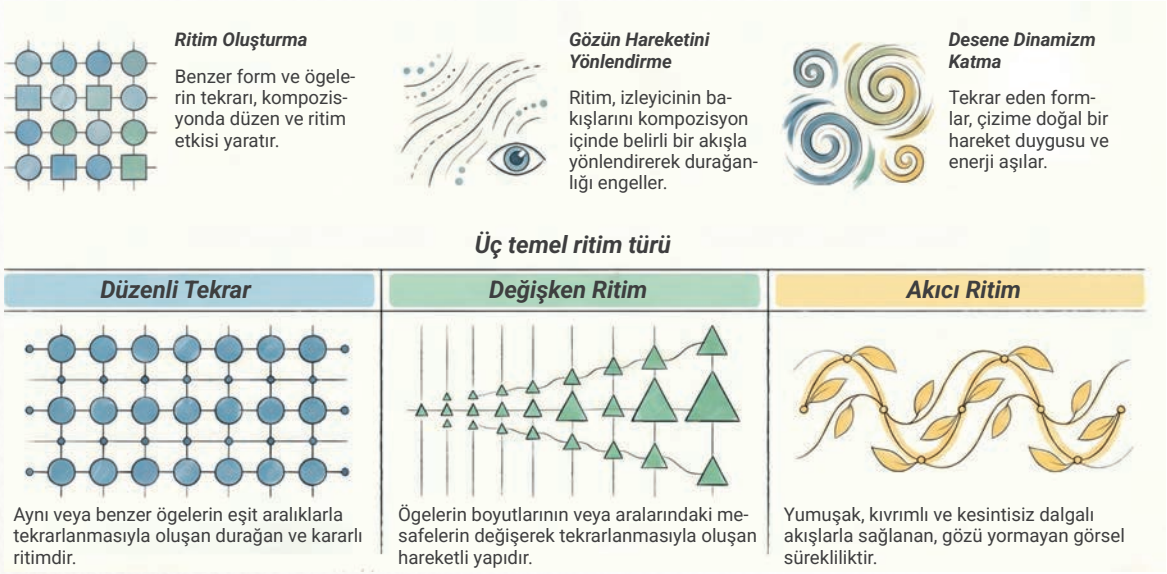
Bir çizimde her şey birbiriyle uyumlu görünüyorsa bunu sağlayan ne olabilir?

1.2. DESENDE RİTİM, DENGE, BÜTÜNLÜK VE HAREKET İLKELERİ

Desen, sadece nesnelerin dış görünüşünü aktarmakla kalmaz aynı zamanda görsel bir hikâye anlatır ve izleyicide belirli duygular uyandırır. Bu duyguların oluşmasında ***ritim, denge, bütünlük*** ve ***hareket*** ilkeleri önemli rol oynar.

1.2.1. Ritim

Ritim, bir çizimdeki görsel ögelerin (çizgi, form, renk, doku vb.) düzenli veya düzensiz aralıklarla tekrar etmesiyle oluşan görsel akış ve harekettir. Müzikteki ritim gibi görsel ritim de gözün bir noktadan diğerine akmasını sağlar ve kompozisyona dinamizm katar. Ritim, bir desenin enerjisini ve canlılığını belirleyen önemli bir ilkedir. Görsel kompozisyonlarda ritim farklı şekillerde oluşturulabilir. Bu ritim türleri; ***düzenli tekrar, değişken ritim*** ve ***akıcı ritim*** olarak sınıflandırılır (Görsel 1.10).

Görsel 1.10: *Ritim*

Düzenli Tekrar

Aynı ögelerin belirli aralıklarla ve aynı şekilde tekrar etmesiyle oluşur. Örneğin bir duvar kâğıdındaki aynı motifin düzenli aralıklarla sıralanması.

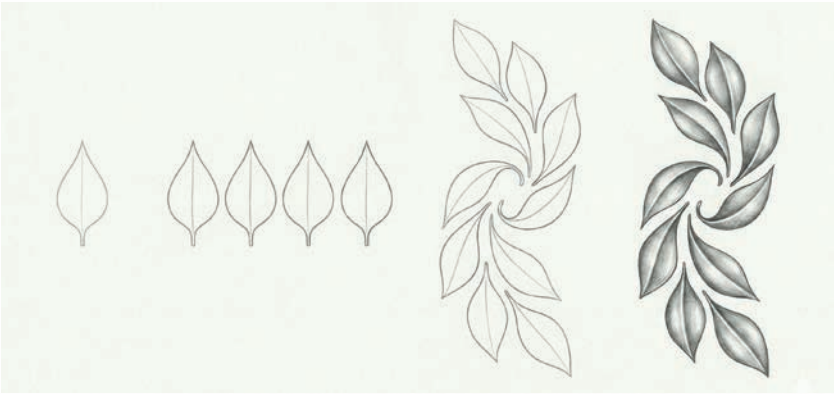
Değişken Ritim

Ögelerin tekrarında boyut, şekil, aralık vb. özelliklerde değişiklikler olmasıdır. Örneğin bir merdivenin basamaklarının giderek küçülmesi veya bir ağacın dallarının farklı yönlere uzanması.

Akıcı Ritim

Ögelerin birbirini takip eden yumuşak ve kesintisiz bir akış içinde tekrar etmesiyle oluşur. Örneğin dalgalı bir denizin yüzeyi veya rüzgârda sallanan otlar.

Görsel 1.11'de görüldüğü üzere tek bir formun (yaprak motifinin) statik bir tekrardan (düzenli tekrar) dinamik bir akışa (akıcı ritim) evrilmesi, görsel ritmin kompozisyona kattığı hareket enerjisini açıkça ortaya koymaktadır.

Görsel 1.11: *Ritim tekrarları*

ADIM ADIM

ADIM ADIM RİTİM

1. Adım: Temel Kurulum ve Tekrar

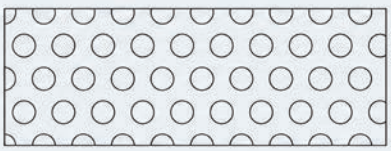
1. Öge Seçimi: Temel Birimler

Nokta ***Çizgi*** ***Basit geometrik form***

Kompozisyona nokta, çizgi veya basit geometrik formlardan birini seçerek başlayınız.

2. Tekrar Düzeni: Ritim Tipini Belirleme

Düzenli Ritim

Ögeleri düzenli, değişken, okyanus dalgaları gibi akıcı bir düzende tekrarlayınız.

Akıcı Ritim

Ritim Çeşitleri

Benzer motifleri eşit aralıklarla tekrarlayarak düzeni ya da farklı aralıklarla tekrarlayarak raslantısal ritmi oluşturunuz.

2. Adım: Dinamizim ve Hacimlendirme

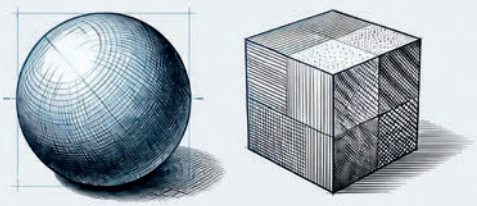
3. Yön ve Aralık: Dinamik Hareket

Çizgi aralıklarını ve yönlerini değiştirerek gözün kâğıt üzerinde akıcı şekilde gezinmesini sağlayınız.

4. Hacim ve Doku: Derinlik Katma

Işık-gölge ve yüzey dokuları ekleyerek ögelere üç boyutlu, ikna edici bir form kazandırınız.

Teknik Uygulama: Tarama ve Tonlama

Paralel, zikzak veya çapraz tarama yöntemleriyle açık-koyu değerler oluşturarak hacmi belirginleştiriniz.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Ritim oluştururken monotonluğa düşmek

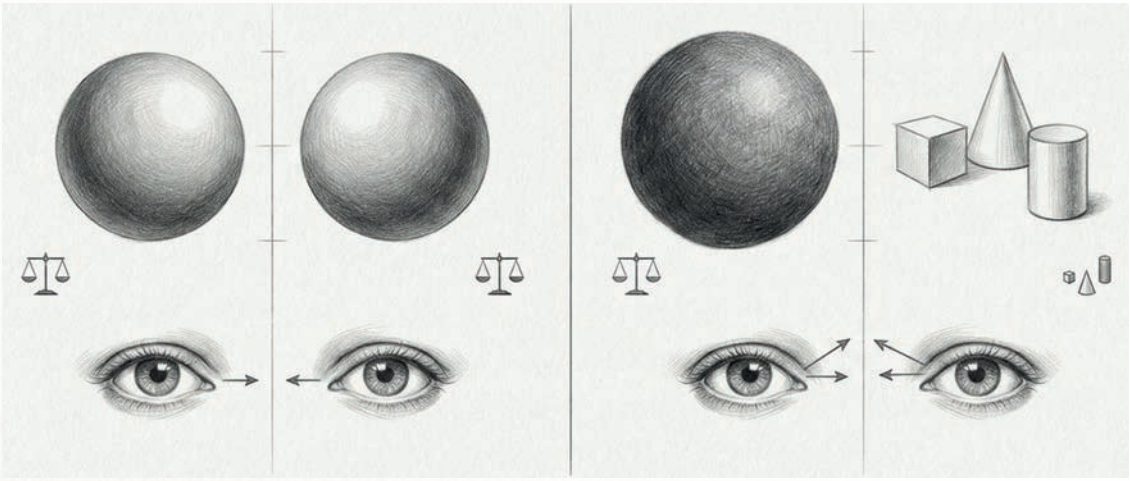
Düzeltme: Sadece düzenli tekrar yerine, değişken veya akıcı ritimleri de deneyerek kompozisyona daha fazla ilgi katınız.

Hata: Ritim ögelerinin rastgele yerleştirilmesi ve görsel bir akış oluşturulamaması

Düzeltme: Ögeleri belirli bir mantık veya yön doğrultusunda yerleştirerek gözün rahatça takip edebileceği bir akış oluşturunuz.

1.2.2. Denge

Denge, çizimdeki görsel ağırlıkların (form, renk, ton, doku vb.) eşit veya uyumlu bir şekilde dağıtılmasıyla oluşan görsel kararlılık ve durağanlık hissidir. Bir kompozisyonda denge, bakan gözün rahat etmesini ve görsel bir uyumun oluşmasını sağlar. Denge, bir desenin sağlamlığını ve estetiğini belirleyen temel bir ilkedir. Denge türleri simetrik ve asimetrik denge olarak sınıflandırılır (Görsel 1.12).

Görsel 1.12: *Simetrik denge-asimetrik denge örneği*

Simetrik Denge

Bir eksenin her iki tarafında görsel ögelerin eşit veya benzer şekilde dağıtılmasıyla oluşur. Kurallı ve durağan bir etki yaratır. Örneğin bir kelebeğin kanatları veya bir insan yüzü simetrik dengeye sahiptir.

Asimetrik Denge

Bir eksenin her iki tarafında görsel ögelerin farklı ancak görsel ağırlıklarının eşit olduğu bir denge türüdür. Daha dinamik ve ilgi çekici bir etki yaratır. Örneğin bir tarafta büyük bir nesne varken diğer tarafta birkaç küçük nesnenin yer alması asimetrik denge oluşturabilir.

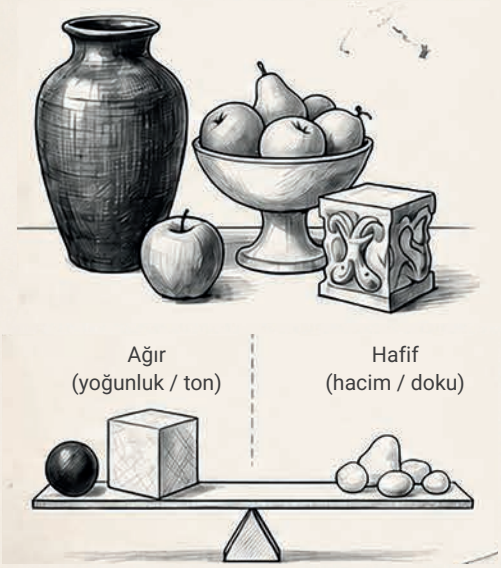
ADIM ADIM

KOMPOZİSYONDA ADIM ADIM DENGE UYGULAMA REHBERİ

Desen çalışmalarında başarılı bir kompozisyon, objelerin kâğıt üzerindeki yerleşimi, birbirleriyle olan mesafesi ve görsel ağırlıklarının dengelenmesiyle oluşur. Bu rehber, bir çizimin estetik ve sağlam görünmesini sağlayan üç temel uygulama adımını özetler.

1. Görsel Ağırlıklarını Belirleme

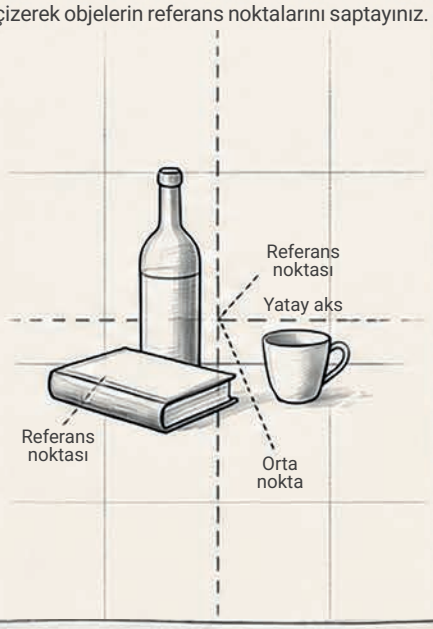
Objelerin boyut, ton ve doku değerlerinin oluşturduğu algısal ağırlığı kompozisyon içerisinde analiz ediniz.

DENGE

2. Eksen Belirleme

Kâğıdı yatay ve dikey olarak bölen hayali akslar çizerek objelerin referans noktalarını saptayınız.

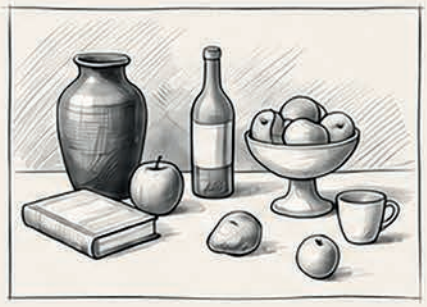

3. Dağılım ve Düzen

Elemanları simetrik veya asimetrik olarak dağıtarak bir tarafa yığılma hissini engelleyiniz.

Dengesiz (yığılma)

Dengeli (simetrik / asimetrik)

Dolu alan (mas)

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Kompozisyonun bir tarafının çok ağır olması diğer tarafının boş kalması.

Düzeltme: Görsel ağırlıkları dengelemek için ögelerin boyutu, tonu veya yerleşimini değiştiriniz. Asimetrik dengeyi kullanarak daha dinamik bir çözüm bulabilirsiniz.

Hata: Tüm ögelerin merkeze toplanması ve bu durumun monoton bir denge yaratması.

Düzeltme: Ögeleri farklı noktalara dağıtarak ve boşlukları kullanarak daha ilgi çekici bir denge oluşturunuz.

1.2.3. *Birlik ve Bütünlük*

Desende ***birlik*** ve ***bütünlük,*** çizimdeki tüm ögelerin (çizgi, form, renk, ton, doku vb.) bir araya gelerek anlamlı ve uyumlu bir bütün oluşturmasıdır. Bir kompozisyonda birlik ve bütünlük, ögelerin rastgele bir araya gelmesi yerine, ***ortak bir tema, stil veya düzen*** içinde birleşmesini ifade eder. Birlik ve bütünlük ilkesi, izleyicinin gözünün kompozisyon içinde rahatça dolaşmasını ve eserin genel mesajını anlamasını sağlar.

Bir çizimde benzer renklerin, dokuların veya formların kullanılması birlik ve bütünlüğü sağlar. Örneğin bir manzara resminde tüm ögelerin (ağaçlar, dağlar, gökyüzü) aynı ışık altında ve benzer bir atmosferde çizilmesi bütünlük hissi yaratır ancak bu anlayış sanat tarihinde her zaman aynı şekilde uygulanmamıştır. Sanat tarihinde kompozisyon anlayışı dönemlere göre değişir. Bazı dönemlerde sanatçılar uyum ve bütünlüğü ön planda tutarak dengeli ve düzenli eserler oluşturur. Bazı yaklaşımlarda ise bu birlik bilinçli olarak parçalanır ve bu birlikle hareket, gerilim ve farklı duygular yaratılmak istenir. Bu nedenle bir eseri değerlendirirken yalnızca düzenine değil sanatçının vermek istediği anlatıma ve kullandığı kompozisyon anlayışına da dikkat etmek gerekir. Bu çerçevede, birlik ve bütünlüğün oluşturulmasında kullanılan temel teknikler de belirleyici bir rol üstlenir (Görsel 1.13).

Görsel 1.13: *Desende birlik ve bütünlük*

Çizgilerin birbirini takip etmesi, tonların yumuşak geçişlerle birleşmesi, formların birbirini tamamlaması gibi tekniklerle birlik ve bütünlük sağlanır. Ortak bir odak noktası belirlemek de kompozisyonun bütünlüğünü güçlendirir.

ADIM ADIM

DENGEDE BİRLİK VE BÜTÜNLÜK

Kompozisyon bir çizimin bütünlüğünü sağlayan en temel yapı taşıdır. Ayrı parçaların bir amaç doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşan birlik duygusu, görsel karmaşayı önleyerek sanatsal anlatımı güçlendirir.

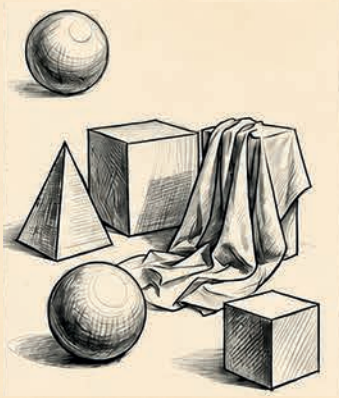
1. Tema Belirleme

Kompozisyonun amacını ve duygusunu belirleyerek dağınıklığı engelleyen bütüncül bir kurgu oluşturunuz.

3. Odak Noktası Oluşturma

Resmin "kalbi" olan vurgu noktasını belirleyerek izleyicinin dikkatini hiyerarşik bir düzenle yönlendiriniz.

2. Ortak Ögeler Kullanma

Ögeler arasında görsel ve anlamsal armoni kurarak parçaların tek bir bütün oluşturmasını sağlayınız.

Armoni ve Ritim

Benzer formların ve dokuların tekrarı, izleyicinin gözünü desen üzerinde doğal bir şekilde gezdirir.

4. Boşluk ve Doluluk Dengesi

"Mas" (doluluk) ve "Espas" (boşluk) arasındaki dengeyi kurarak gözü dinlendiren aktif / pasif alanlar oluşturunuz.

Mas ve Espas İlişkisi: Bilinçli bırakılan boşluklar, vurgulanmak istenen dolulukların daha etkili ve güçlü görünmesini sağlar.

Temel Görsel Elemanların İşlevleri

Eleman	İşlev
Çizgi	Şekilleri tanımlar ve hareketi oluşturur.
Leke	Odak noktası sunarak dikkati çeker.
Açık-Koyu	Hacim, derinlik ve atmosfer kazandırır.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Kompozisyondaki ögelerin birbirinden kopuk ve alakasız görünmesi.

Düzeltme: Ögeler arasında görsel bağlantılar kurunuz. Ortak bir zemin, benzer renk paleti veya tekrarlayan motifler kullanarak birlik hissini güçlendiriniz.

Hata: Çok fazla farklı öge kullanarak kompozisyonu karmaşık hâle getirmek

Düzeltme: Gereksiz detaylardan kaçınarak sadece ana mesajı destekleyen ögeleri kullanınız. Az çoktur ilkesini benimseyiniz.

1.2.4. *Hareket İlkeleri*

Hareket, çizimdeki görsel ögelerin (çizgi, form, renk, ton vb.) izleyicinin gözünü belirli bir yönde veya düzende hareket ettirmesiyle oluşan dinamizm ve canlılık hissidir. Hareket, desenin enerjisini, ritmini ve görsel akışını belirleyen önemli bir ilkedir. Çizimde hareket, durağanlığı kırar ve izleyiciyi eserin içinde bir yolculuğa çıkarır.

Çizgilerin yönü (diyagonal çizgiler), formların tekrarı (ritim), ton geçişleri (açıktan koyuya doğru), bulanıklık, üst üste binme gibi tekniklerle hareket hissi yaratılabilir. Örneğin rüzgârda sallanan bir ağacın dalları, akan bir nehrin suyu, çizimde hareket ilkesiyle ifade edilebilir.

Fütürist sanatçılar, hareket ilkesini eserlerinde yoğun bir şekilde kullanmışlardır. Örneğin Umberto Boccioni (Boççoni)'nin Uzayda Sürekliliğin Tekil Biçimleri adlı heykeli, hareketin dinamizmini güçlü bir şekilde yansıtır. Barok Dönem resimlerinde de dramatik ışık-gölge ve diyagonal kompozisyonlarla hareket hissi yaratılmıştır (Görsel 1.14).

Görsel 1.14: *Uzayda Sürekliliğin Tekil Biçimleri heykeli*

Çizgisel hareket (kavisli veya kesik çizgiler), ritmik hareket (tekrarlayan ögeler), ton geçişleriyle hareket (gradyanlar), perspektifsel hareket (derinlik hissi) gibi farklı tekniklerle hareket uygulamaları yapılabilir.

ADIM ADIM

DESENDE HAREKET VE DİNAMİZM

Desen çalışmalarında hareket, izleyicinin bakışını bir noktadan diğerine çeken görsel bir akış hissidir. Bu akış; çizgi nitelikleri, kompozisyon ilkeleri ve ışık-gölge oyunları kullanılarak iki boyutlu bir düzlemde dinamik bir derinlik ve canlılık oluşturulmasını sağlar.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Kompozisyonun çok durağan ve hareketsiz görünmesi.

Düzeltme: Diyagonal çizgiler, ritmik tekrarlar, ton geçişleri vb. teknikleri kullanarak kompozisyona dinamizm katınız.

Hata: Hareketin çok karmaşık veya anlaşılmaz olması.

Düzeltme: Hareket yönünü ve akışını net bir şekilde belirleyiniz. İzleyicinin gözünün rahatça takip edebileceği bir yol oluşturunuz.

1. UYGULAMA

KONU: DİNAMİK KOMPOZİSYON

Süre: 2 ders saati

Görev

Eskiz defterinizde ritim, denge, bütünlük ve hareket ilkelerini kullanarak çizgilerden oluşan dinamik bir kompozisyon tasarlayınız. Çalışmanızda çizgi yönlerini, tekrarları ve görsel ağırlıkları bilinçli şekilde kullanarak izleyicinin gözünü kompozisyon içinde yönlendirmeye çalışınız.

Amaç

Desende ritim, denge, birlik, bütünlük ve hareket ilkelerine göre çizim yapmak

Kullanılacak Araç Gereç

- eskiz defteri
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Eskiz defterinizde çalışma alanını belirleyiniz.
3. Kompozisyonunuzda kullanacağınız çizgi türlerini (düz, eğri, kırık, dalgalı vb.) planlayınız.
4. Çizgilerin belirli aralıklarla tekrar edilmesiyle ritim oluşturmaya çalışınız.
5. Kompozisyon içinde çizgi ve formların görsel ağırlıklarını dengeli dağıtarak denge ilkesini sağlamaya dikkat ediniz.
6. Çalışmanızdaki tüm ögelerin birbiriyle uyumlu olmasına ve ortak bir görsel bütün oluşturmasına dikkat ederek birlik ve bütünlük oluşturunuz.
7. Diyagonal çizgiler, tekrar eden formlar veya yön değiştiren çizgiler kullanarak kompozisyonunuzda hareket hissi oluşturunuz.
8. Çalışmanızı tamamladıktan sonra aşağıdaki sorular üzerinden değerlendiriniz.
   - Kompozisyonunuzda çizgiler tekrar ederek ritim oluşturuyor mu?
   - Çizgi ve formlar kompozisyon içinde dengeli bir dağılım gösteriyor mu?
   - Tüm ögeler bir araya geldiğinde bütünlük hissi oluşuyor mu?
   - Çizgilerin yönü izleyicinin gözünü belirli bir yönde hareket ettiriyor mu?
   - Kompozisyon genel olarak dinamik ve estetik bir etki oluşturuyor mu?
9. Çalışma sonunda çizimleri portfolyo dosyanıza ekleyiniz.
10. Çalışma sürecinde yaptığınız çizimleri dijital ortamda paylaşınız.

Derecelendirme ölçeğine ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Desen Çizimi ve mesleğin arasında doğrudan ve ayrılmaz bir bağ vardır. Desen çizimi, tasarımın temel yapı taşlarından biridir ve tasarımcılar için bir ifade aracı, fikir geliştirme yöntemi ve özgün projeler oluşturma yoludur.

Desen çizimi ile mesleğin arasında bazı önemli bağlar şunlardır:

1. Fikir Geliştirme ve Eskiz: Desen çizimi, fikirlerin hızlı bir şekilde canlandırılmasını ve görselleştirilmesini sağlar. Tasarımcı, bir proje üzerinde çalışırken genellikle fikirlerini kâğıda dökmek için desen çizimine başvurur. Bu; logo tasarımları, ambalaj grafikleri, web arayüzleri ve daha pek çok görsel unsuru içerir. Tasarım sürecinin ilk aşamalarında yapılan eskizler, farklı fikirlerin hızlıca değerlendirilmesine olanak tanır. Böylece tasarımcı, uygulama aşamasına geçmeden önce çeşitli tasarım alternatiflerini karşılaştırabilir ve en uygun çözümü belirleyebilir.

2. Görsel İletişim: Tasarımın temel amacı, bir mesajı görsel yollarla hedef kitleye iletmektir. Desen çizimi, bu mesajın etkili bir şekilde iletilmesine yardımcı olan güçlü bir görsel dildir. Tasarımcılar, çizimlerini kullanarak karmaşık fikirleri basit, anlaşılır, estetik ve dikkat çekici bir şekilde sunabilirler. Etkili bir görsel iletişim için çizim becerisi büyük önem taşır. Çizgi, biçim, ton, kompozisyon gibi unsurlar bilinçli kullanıldığında mesajın hedef kitle tarafından daha hızlı ve kalıcı bir şekilde algılanması sağlanır.

3. Karakter ve İllüstrasyon Tasarımı: Tasarım projelerinde karakterler, semboller ve illüstrasyonlar sıkça kullanılır. Desen çizimi, bu görsel unsurların oluşturulmasında hayati bir rol oynar. Karakter tasarımları, kitap illüstrasyonları, animasyon karakterleri ve daha fazlası için çizim becerileri başlangıç noktasıdır ve bu kapsamda tasarımın anahtarıdır. Günümüzde dijital oyunlar, animasyon filmleri, reklam çalışmaları ve çocuk yayınlarında kullanılan karakterlerin geliştirilmesinde güçlü çizim becerileri önemli bir avantaj sağlar. Çizim, karakterlerin duygu, hareket ve kişilik özelliklerinin etkili biçimde aktarılmasına yardımcı olur.

4. Tipografi ve Kaligrafi: Tipografi, görsel tasarımın önemli bir parçasıdır. Harf karakterlerinin tasarımı ve düzenlenmesi desen çizimine dayalı bir beceridir. Kaligrafi başka bir deyişle güzel yazı sanatı da desen çizimiyle yakından ilişkilidir ve görsel tasarımda özgün ve artistik dokunuşlar eklemek için kullanılabilir. Özellikle logo tasarımlarında, afişlerde ve kurumsal kimlik çalışmalarında tipografik düzenlemeler önemli bir rol oynar. Harflerin biçimi, boyutu ve yerleşimi markanın kimliğini ve vermek istediği mesajı doğrudan etkileyebilir.

5. Özgünlük: Güçlü desen çizimi becerisi, tasarımcıların projelerine özgünlük katmasını sağlar. El yapımı çizimler, dijital tasarımlara göre daha organik, kişisel ve dikkat çekici olabilir. Bu, tasarımların diğerlerinden ayrılmasını ve izleyici üzerinde kalıcı bir izlenim bırakmasını sağlar. Özgün çizimler aynı zamanda tasarımcının kişisel üslubunu ve yaratıcı yaklaşımını ortaya koymasına yardımcı olur. 'Bu özellik, hem sanatsal çalışmalarda hem de profesyonel tasarım projelerinde tasarımın değerini artıran ve tasarımcıyı ön plana çıkaran önemli unsurlardan biridir.

DÜŞÜNELİM

Sınıfınızın penceresinden baktığınızda göz hizanızda neler görüyorsunuz?

1.3. *DESENDE TEK KAÇIŞLI PERSPEKTİF*

Desen eğitiminde derinlik ve üç boyutluluk hissi yaratmanın en etkili yollarından biri perspektif kullanmaktır.

Perspektif Nedir?

Perspektif, üç boyutlu nesnelerin veya mekânların iki boyutlu bir yüzey (kâğıt, tuval vb.) üzerinde derinlik, uzaklık ve hacim algısı yaratacak şekilde çizilmesidir. Perspektif, nesnelerin gözlemciye olan uzaklığına göre boyutlarının ve şekillerinin nasıl değiştiğini gösteren görsel bir illüzyon tekniğidir. Bu sayede, düz bir yüzeyde gerçekçi bir derinlik algısı yaratılır (Görsel 1.15).

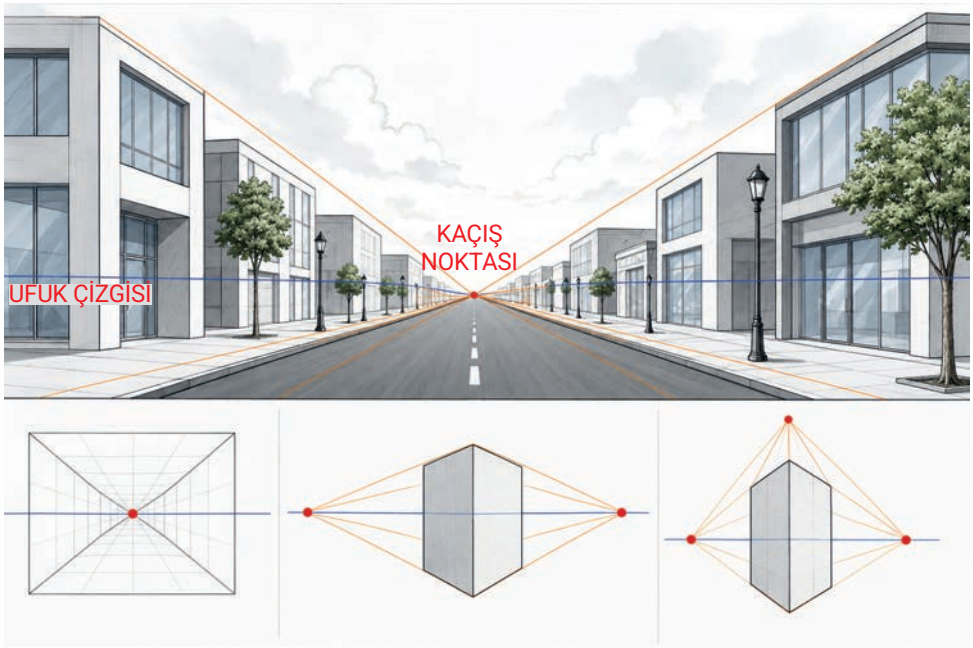
Görsel 1.15: *Perspektif sokak çizimi*

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Perspektif, tasarımda sadece teknik bir çizim yöntemi değil iki boyutlu düzlemi ***yaşayan bir alana*** dönüştüren stratejik bir araçtır. Bir tasarımcı; tipografiyi derinlik katarak dinamikleştirmek, ambalaj tasarımlarını gerçekçi ***mock-up***'lara dönüştürmek veya bir illüstrasyonda izleyicinin odağını belirli bir noktaya hapsetmek için perspektif kurallarından yararlanır. Bu bağ, tasarımın sadece estetik görünmesini değil aynı zamanda doğru bir görsel hiyerarşi ve gerçeklik algısı üzerine inşa edilmesini sağlar. Bu gerçeklik algısının amacı görsel iletişimi sağlamak olan mesleğimizin güçlü bir anlatımı yakalaması demektir.

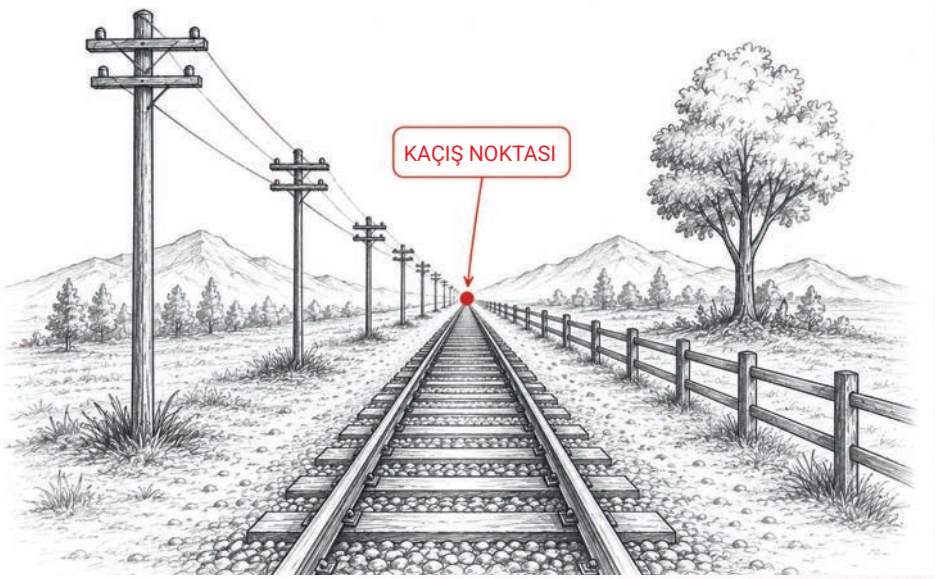
Kaçış Noktası Nedir?

Kaçış noktası, perspektif çiziminde, gözlemcinin görüş alanındaki paralel çizgilerin sonsuzda birleştiği varsayılan noktadır. Bu nokta genellikle ufuk çizgisi üzerinde yer alır. Bir veya daha fazla kaçış noktası kullanılarak farklı perspektif türleri oluşturulur. Kaçış noktası, nesnelerin derinlik ve uzaklık hissini doğru bir şekilde aktarmak için kritik öneme sahiptir (Görsel 1.16).

Görsel 1.16: *Kaçış noktası*

Görsel 1.17'de görüldüğü gibi demir yolu rayları, çitler ve elektrik direklerinin oluşturduğu paralel çizgiler uzaklaştıkça tek bir noktada birleşiyormuş gibi görünmektedir. Kaçış noktası perspektif çiziminde derinlik algısının oluşturulmasında önemli bir rol oynar. Gerçekte paralel olan çizgiler, gözlemcinin bakış açısından dolayı ufuk çizgisi üzerinde yer alan kaçış noktasına yöneliyormuş izlenimi verir. Bu sayede iki boyutlu bir yüzey üzerinde uzaklık, hacim ve mekân etkisi daha gerçekçi bir biçimde ifade edilebilir.

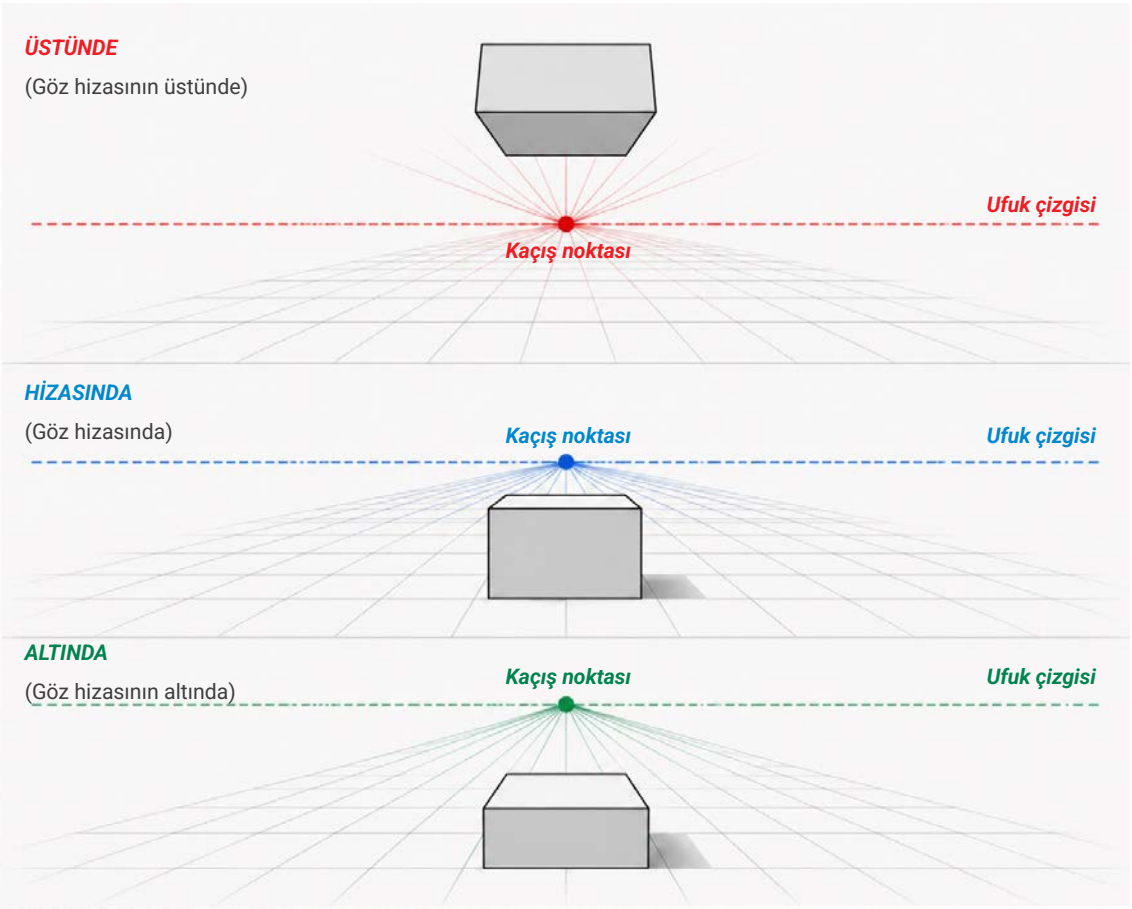

Görsel 1.17: *Kaçış noktası*

Ufuk Çizgisi Nedir?

Ufuk çizgisi, gözlemcinin göz hizasında, gökyüzü ile yeryüzünün birleştiği varsayılan hayalî çizgidir. Perspektif çiziminde tüm kaçış noktaları bu çizgi üzerinde yer alır. Ufuk çizgisinin konumu, nesnelerin gözlemciye göre nerede durduğunu (üstünde, altında veya hizasında) belirler ve kompozisyonun genel bakış açısını etkiler.

Ufuk çizgisi ve kaçış noktası, bir çizimde oran-orantı ve derinlik hissini doğru bir şekilde oluşturmak için birlikte kullanılır. Nesneler ufuk çizgisine yaklaştıkça küçülür ve ufuk çizgisi üzerinde birleşen paralel çizgiler sayesinde derinlik algısı güçlenir. Göz hizasının (ufuk çizgisinin) konumu, nesnelerin üstünün veya altının ne kadar görebileceğini belirler. Kaçış noktası ise nesnelerin sonsuzda kaybolduğu hissini vererek mekânsal derinliği vurgular (Görsel 1.18).

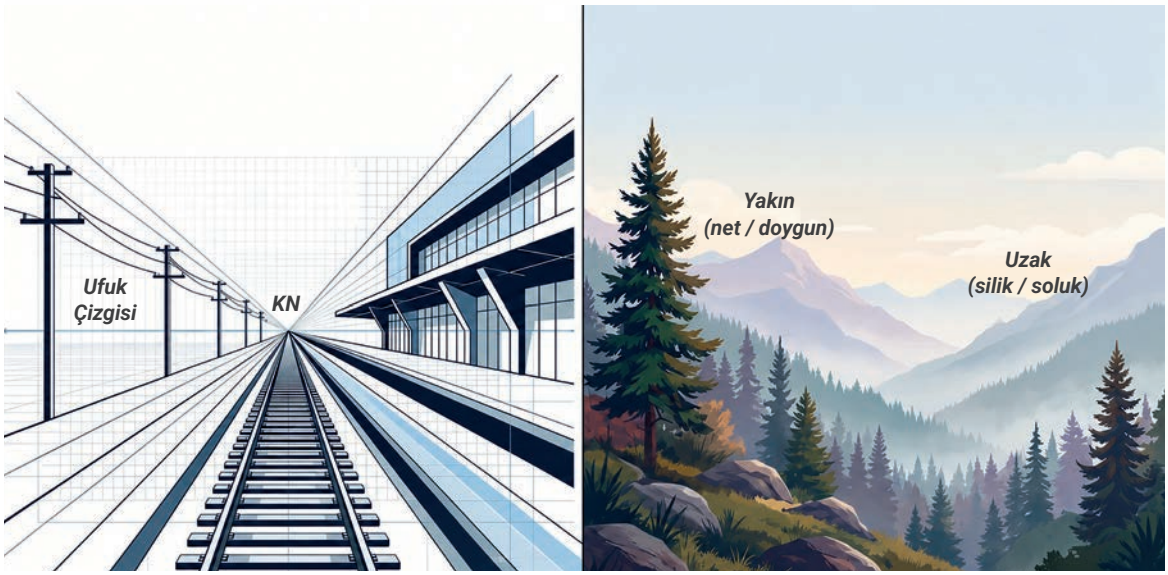
Görsel 1.18: *Göz hizası çizimleri*

Ufuk çizgisi ve kaçış noktaları, perspektif çizimin temel yapı taşlarıdır. Bu iki unsurun doğru kullanılması, iki boyutlu bir yüzey üzerinde üç boyutlu bir mekân etkisi oluşturulmasını sağlar. Çizimdeki nesnelerin konumu, büyüklüğü ve birbirleriyle olan ilişkileri bu kurallar doğrultusunda düzenlenerek gerçekçi bir görünüm elde edilir. Bu nedenle ufuk çizgisi ve kaçış noktalarının anlaşılması, perspektif çizim becerisinin geliştirilmesinde önemli bir adımdır. Özellikle mimari çizimler, iç mekân tasarımları ve manzara resimlerinde bu bilgiler, mekânsal derinliğin ve görsel bütünlüğün başarılı bir şekilde yansıtılmasına katkı sağlar.

Perspektif Çeşitleri

Perspektif, farklı yöntemlerle derinlik hissi yaratmak için farklı türlere ayrılır (Görsel 1.19).

- ***Hava (Renk) Perspektifi:*** Uzaklaştıkça nesnelerin renklerinin soluklaşması, tonlarının açılması ve detaylarının azalmasıyla oluşan derinlik hissidir. Atmosferdeki nem ve toz partikülleri, uzaktaki nesnelerin daha az belirgin görünmesine neden olur.
- ***Çizgi (Doğrusal) Perspektifi:*** Paralel çizgilerin sonsuzda birleştiği kaçış noktaları prensibine dayanır. Nesnelerin uzaklaştıkça küçülmesi ve paralel çizgilerin birleşmesiyle derinlik algısı yaratılır.

GENEL BAKIŞ VE KARŞILAŞTIRMA

MİMARİ VE TEKNİK UYGULAMA	***ÇİZGİ PERSPEKTİFİ***	***HAVA PERSPEKTİFİ***	***NETLİKTEN BENZERSİZLİĞE***
Tren raylarının ileride birleşiyormuş gibi görünmesi bu perspektifin en klasik örneğidir.	***Ana Odak:*** Çizgiler, oranlar ve boyut ***Görsel Etki:*** Uzaklaşan nesneler küçülür. ***Uygulama:*** Geometrik ve mimari çizimler	***Ana Odak:*** Renk tonları, ışık ve gölge ***Görsel Etki:*** Nesnelerin renkleri solgunlaşır, netlikleri kaybolur. ***Uygulama:*** Manzara ve doğa resimleri	Yakındaki nesneler tüm dokusuyla görülürken, uzaktakiler silikleşir ve toplu bir bütün olarak algılanır.

Görsel 1.19: *Perspektif çeşitleri*

Görsel 1.19'da perspektifin iki temel yaklaşımı olan çizgi (doğrusal) perspektifi ve hava (renk) perspektifi karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Çizgi perspektifinde paralel çizgilerin ufuk çizgisi üzerinde bir veya birden fazla kaçış noktasında birleşmesiyle derinlik oluşturulur. Hava perspektifinde ise uzaklaşan nesnelerin renk, ton ve netlik değişimleriyle mekânsal etki sağlanır.

Çizgi perspektifinin en temel uygulamaları olan tek kaçışlı perspektif ve iki kaçışlı perspektif, nesnelerin konumuna ve bakış açısına göre farklı derinlik etkileri oluşturur. Tek kaçışlı perspektifte tüm paralel çizgiler tek bir noktada birleşerek daha sade ve dengeli bir görünüm sunarken iki kaçışlı perspektifte çizgiler iki farklı noktaya yönelerek daha dinamik ve gerçekçi bir mekân algısı yaratır.

Tek Kaçışlı Perspektif

Tek kaçışlı perspektif, ufuk çizgisi üzerinde bir kaçış noktası kullanılarak oluşturulan perspektif türüdür. Bu perspektif türünde, gözlemciye paralel olan yüzeyler (örneğin bir odanın ön duvarı) düz olarak çizilirken gözlemciden uzaklaşan tüm paralel çizgiler tek bir kaçış noktasında birleşir. Genellikle bir yolun, koridorun veya bir odanın iç mekânının çiziminde kullanılır ve güçlü bir derinlik hissi yaratır (Görsel 1.20).

Görsel 1.20: *Tek kaçış perspektife göre sokak çizimi*

Tek Kaçışlı Perspektifin Temel Kuralları

- Çizim yapılacak yüzey üzerinde ufuk çizgisi ve bu çizgi üzerinde bir kaçış noktası belirlenir.
- Gözlemciye paralel olan yüzeyler (ön yüzeyler) kare veya dikdörtgen olarak çizilir.
- Gözlemciden uzaklaşan tüm paralel çizgiler (derinlik çizgileri) kaçış noktasına doğru uzanır ve orada birleşir.
- Kaçış noktasına yaklaşan nesneler daha küçük görünür.
- Dikey ve yatay çizgiler, ufuk çizgisine ve resim düzlemine paralel kalır.
- Aynı doğrultuda uzanan tüm çizgiler tek bir kaçış noktasına yönelir.
- Ön plandaki nesneler daha büyük ve ayrıntılı, arka plandaki nesneler ise daha küçük ve daha az detaylı çizilir.
- Nesneler arasındaki mesafeler uzaklaştıkça nesneler birbirine daha yakınmış gibi görünür.
- Kapı, pencere, aydınlatma direği, ağaç veya benzeri tekrar eden ögeler perspektif etkisini güçlendirmek için kullanılır.
- Işık-gölge uygulamaları perspektifin oluşturduğu derinlik hissini destekler ve mekânın daha gerçekçi görünmesini sağlar.
- Tek kaçışlı perspektif, özellikle koridor, yol, demir yolu, sokak ve iç mekân çizimlerinde etkili sonuçlar verir.
- Kompozisyonun tüm ögeleri aynı kaçış noktasına göre düzenlenerek görsel bütünlük sağlanır.

ADIM ADIM

ADIM ADI TEK KAÇIŞ NOKTALI PERSPEKTİF ÇİZİMİ

1. Adım: Ufuk Çizgisi ve Kaçış Noktası (KN) Belirleme

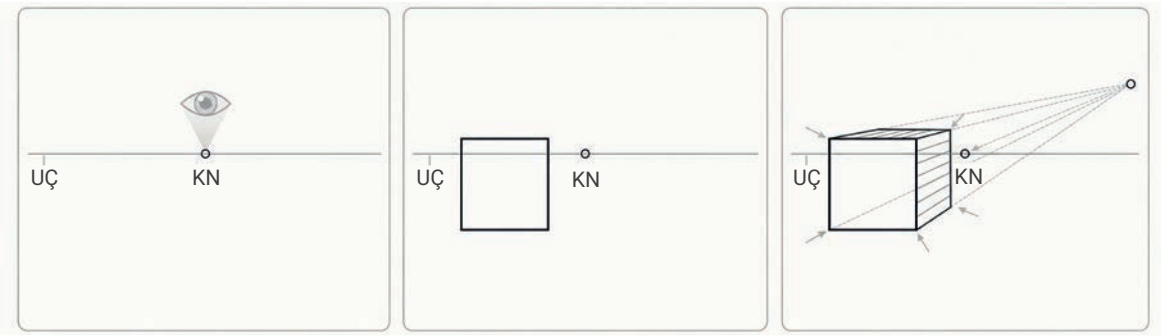
Kâğıt üzerine yatay bir ufuk çizgisi çiziniz ve bu çizgi üzerinde bakış açınızı temsil eden "Kaçış Noktası"nı (KN) bir nokta olarak işaretleyiniz.

2. Adım: Ön Yüzeyi Çizme

Ön yüzeyin köşelerinden kaçış noktasına (KN) doğru, derinliği oluşturacak olan hafif ve silik yardımcı kılavuz çizgileri uzatınız veya dikdörtgen şeklinde çiziniz.

3. Adım: Kaçan Çizgileri Çizme
4. Adım: Arka Yüzeyi Oluşturma

Kılavuz çizgileri arasında, ön yüzeye dikey ve yatay çizgiler çizerek küpün derinliğini ve arka sınırlarını belirleyiniz.

5. Adım: Ana Hatları Belirginleştirme

Küpün asıl formunu oluşturan çizgileri koyulaştırınız. Teknik inşa sırasında kullandığınız yardımcı kılavuz çizgilerini silerek çizimi temizleyiniz.

6. Adım: Işık-Gölge ile Hacimlendirme

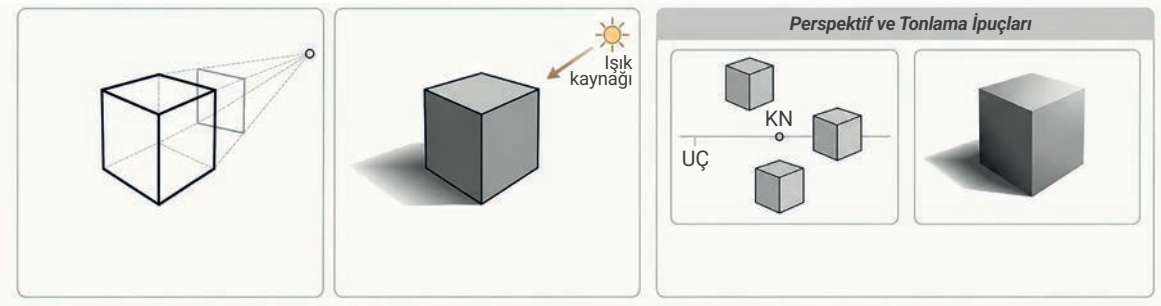
Işığın geliş yönünü belirleyiniz; yüzeyleri aydınlık, orta ve koyu tonlarla (çapraz tarama veya degrade) boyayarak objeye üç boyutlu hacim kazandırınız.

Ufuk Çizgisine Göre Konumlandırma

Obje ufuk çizgisinin altındaysa üst yüzeyi, üstündeyse alt yüzeyi görünür; tam üzerindeyse sadece yan ve ön yüzeyler algılanır.

Hacimlendirme Teknikleri

Köşeli formlarda ton geçişleri keskin yapılırken form gölgeleri ve yere düşen yansıma gölgeleri derinlik hissini kuvvetlendirir.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Derinlik çizgilerinin kaçış noktasına doğru birleşmemesi.

Düzeltme: Tüm derinlik çizgilerinin tek bir kaçış noktasında buluştuğundan emin olunuz. Cetvel kullanarak daha düzgün çizgiler çizebilirsiniz.

Hata: Nesnelerin ufuk çizgisine göre yanlış konumlandırılması.

Düzeltme: Ufuk çizgisinin göz hizası olduğunu ve ufuk çizgisinin altındaki nesnelerin üst yüzeyini, üstündeki nesnelerin alt yüzeyini göreceğinizi unutmayınız.

Tek Kaçış Noktalı Perspektifin Kullanılacağı Durumlar

Tek kaçışlı perspektif, çizimde derinlik ve uzaklık hissi oluşturmanın en temel ve etkili yöntemlerinden biridir. Özellikle gözlemcinin karşıdan baktığı ve derinliğin tek bir yönde ilerlediği sahnelerde tercih edilir. Bu perspektif türü, nesnelerin mekân içindeki konumlarını daha gerçekçi göstermeye yardımcı olur ve izleyiciye güçlü bir üç boyutluluk algısı sunar. Tek kaçışlı perspektif genellikle şu durumlarda kullanılır:

- ***İç Mekân Çizimleri:*** Bir odanın, koridorun, sınıfın, salonun veya tünelin içini çizerken izleyiciye güçlü bir derinlik hissi vermek için idealdir. Duvarlar, tavan ve zemin çizgileri tek bir kaçış noktasına yönelerek mekânın gerçekçi görünmesini sağlar.
- ***Yol ve Demir Yolu Çizimleri:*** Uzaklaşan bir yolun, caddenin veya demir yolunun ufukta birleşiyormuş gibi görünmesini sağlamak için kullanılır. Bu tür çizimler, perspektifin temel mantığını anlamak için en yaygın örnekler arasında yer alır.
- ***Düz Cepheli Binalar:*** Bir binanın ön cephesi gözlemciye paralel olduğunda, yapının derinliğini göstermek amacıyla tek kaçışlı perspektif uygulanır. Bu yöntem, mimari çizimlerde ve şehir görünümlerinde sıkça kullanılır.
- ***Basit Kompozisyonlar:*** Tek bir ana yönelimde derinlik hissi yaratmak istenen sade kompozisyonlarda etkilidir. Özellikle perspektif eğitimine yeni başlayanlar için anlaşılması ve uygulanması en kolay perspektif türlerinden biridir.
- ***Sokak ve Şehir Manzaraları:*** Düz bir cadde boyunca sıralanan binalar, ağaçlar, aydınlatma direkleri ve diğer çevresel unsurların uzaklaştıkça küçülmesini göstermek için kullanılır. Bu sayede şehir görüntülerinde gerçekçi bir mekân algısı oluşturulur.
- ***İskele ve Köprü Çizimleri:*** Deniz veya göl üzerinde uzanan iskelelerle düz doğrultuda ilerleyen köprüler, tek kaçışlı perspektifin etkili biçimde kullanılabileceği yapılardır. Yapının uzunluğu ve yönü izleyici tarafından kolayca algılanabilir.
- ***Eğitsel ve Teknik Çizimler:*** Perspektif kurallarını öğretmek amacıyla hazırlanan uygulama çalışmalarında ve teknik çizimlerde, temel perspektif mantığını göstermek için sıklıkla tercih edilir.

Tek kaçışlı perspektif, özellikle derinliğin tek bir doğrultuda ilerlediği sahnelerde en başarılı sonuçları verir (Görsel 1.21). Bu nedenle hem sanat eğitiminde hem de mimari ve tasarım çalışmalarında perspektif öğretiminin ilk aşamasını oluşturur.

Görsel 1.21: *Tek kaçışlı perspektif çizim örnekleri*

2. UYGULAMA

KONU: TEK KAÇIŞLI PERSPEKTİF

Süre: 2 ders saati

Görev

Nesnelerin kaçış noktasına yaklaştıkça küçülmesine ve paralel çizgilerin kaçış noktasında birleşmesine dikkat ederek ufuk çizgisi üzerinde bir kaçış noktası belirleyip, tek kaçışlı perspektif tekniğini kullanarak yol, koridor veya oda iç mekânı çizimi yapınız. Çiziminizde nesnelerin kaçış noktasına doğru küçülmesine ve paralel çizgilerin kaçış noktasında birleşmesine dikkat ediniz.

Amaç

Desende tek kaçışlı perspektif kurallarına uygun olarak çizim yapmak

Kullanılacak Araç Gereç

- eskiz defteri veya çizim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

2. UYGULAMA

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak çalışma ortamınızı hazırlayınız.
2. Kullanacağınız araç gereci eksiksiz olarak hazırlayınız.
3. Çizmek istediğiniz mekânı veya sahneyi belirleyiniz.
4. Seçtiğiniz mekâna ilişkin gözlem yapınız ve fotoğraf referansları toplayınız.
5. Mekândaki temel geometrik formları ve bunların perspektif özelliklerini inceleyiniz.
6. Çizim kâğıdınızı uygun çalışma konumuna yerleştiriniz.
7. Kâğıt üzerinde kompozisyon alanını belirleyiniz.
8. Çizim alanının ortasına veya uygun bir yüksekliğe yatay bir ufuk çizgisi çiziniz.
9. Ufuk çizgisi üzerinde bir kaçış noktası belirleyiniz.
10. Çizeceğiniz mekânın veya nesnenin ön yüzeyini basit geometrik şekillerle oluşturunuz.
11. Ön yüzeyin köşelerinden kaçış noktasına doğru yardımcı perspektif çizgileri çiziniz.
12. Yardımcı çizgileri kullanarak nesnenin veya mekânın derinliğini oluşturunuz.
13. Ana kütleleri tamamlayarak genel perspektif yapısını kurunuz.
14. Kapı, pencere, sütun, direk, ağaç ve benzeri detayları perspektif kurallarına uygun şekilde yerleştiriniz.
15. Zemindeki karo, parke, kaldırım veya yol çizgilerini kaçış noktasına göre düzenleyiniz.
16. Ufuk çizgisine yaklaşan nesnelerin boyutlarının küçüldüğünü dikkate alarak oran-orantıyı kontrol ediniz.
17. Çizimdeki dikey ve yatay çizgilerin doğruluğunu cetvel yardımıyla gözden geçiriniz.
18. Perspektif hatalarını belirleyerek gerekli düzeltmeleri yapınız.
19. Fazla yardımcı çizgileri silerek temiz bir çizim yüzeyi elde ediniz.
20. Işık kaynağını belirleyiniz ve buna uygun açık-koyu tonlamalar yapınız.
21. Gölge alanlarını oluşturarak nesnelere hacim kazandırınız.
22. Ön plandaki nesneleri daha belirgin, arka plandaki nesneleri daha sade gösteriniz.
23. Çizimin genel bütünlüğünü denge, oran-orantı ve kompozisyon açısından değerlendiriniz.
24. Çalışmanızı tamamladıktan sonra çiziminizi gözden geçirerek son düzenlemeleri yapınız.
25. Çiziminizi portfolyo dosyanıza ekleyiniz.
26. Çalışma sürecinizi ve sonucunu dijital ortamda paylaşarak geri bildirim alınız.
27. Çalışma sürecinde yaptığınız çizimleri dijital ortamda paylaşınız.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

Pencereden baktığınızda neden uzaktaki nesneler daha bulanık görünür?

1.4. DESENDE İKİ KAÇIŞLI PERSPEKTİF

Tek kaçışlı perspektif, belirli durumlar için etkili olsa da daha karmaşık ve dinamik sahnelerde iki kaçışlı perspektif daha gerçekçi bir derinlik hissi sunar (Görsel 1.22).

Görsel 1.22: *İki kaçış noktalı perspektife göre sokak çizimi*

1.4.1. İki Kaçışlı Perspektif

İki kaçışlı perspektif, ufuk çizgisi üzerinde iki farklı kaçış noktası kullanılarak oluşturulan perspektif türüdür. Bu perspektif türünde, nesneler gözlemciye bir köşeyle döndüğü için gözlemcinin bakış düzlemine paralel hiçbir yüzey bulunmaz. Tüm yüzeyler derinliğe doğru uzanır ve iki farklı kaçış noktasında birleşir. Genellikle binaların dış görünüşü, sokak manzaraları veya köşeli nesnelerin daha dinamik açılardan çiziminde kullanılır ve daha karmaşık bir derinlik hissi yaratır.

İki Kaçışlı Perspektifin Temel Kuralları

- Bir ufuk çizgisi ve bu çizgi üzerinde iki farklı kaçış noktası belirlenir.
- Gözlemciye en yakın olan köşe veya kenar dikey olarak çizilir.
- Dikey kenarın üst ve alt uçlarından her iki kaçış noktasına doğru derinlik çizgileri uzanır.
- Nesnelerin yan yüzeylerini oluşturan diğer dikey çizgiler, ufuk çizgisine dik olarak çizilir ve derinlik çizgileri arasında yer alır.
- Nesneler kaçış noktalarına yaklaştıkça küçülür.

ADIM ADIM

ADIM ADIM İKİ KAÇIŞ NOKTALI PERSPEKTİF ÇİZİMİ

1. Adım: Ufuk Çizgisi ve Kaçış Noktalarının Belirlenmesi

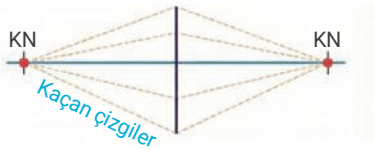
Göz hizasını temsil eden yatay bir ***"Ufuk Çizgisi" (UÇ)*** çizin ve bu çizgi üzerinde, aralarında yeterli mesafe olacak şekilde sağda ve solda iki adet ***"Kaçış Noktası" (KN)*** işaretleyiniz.

2. Adım: En Yakın Dikey Kenarın Çizilmesi

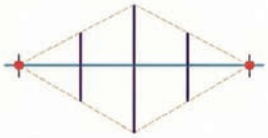
Objenin size en yakın olan köşesini temsil eden dikey bir çizgi çiziniz ve bu çizginin konumuna (ufuk çizgisinin altında, üstünde veya hizasında) göre objeye hangi açıdan baktığınızı belirleyiniz.

3. Adım: Kaçan Çizgilerin Uzatılması

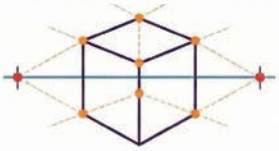
Dikey kenarın alt ve üst uç noktalarından, hem sağdaki hem de soldaki kaçış noktalarına doğru yardımcı "kaçan çizgiler" (yapay ışınlar) çekiniz.

4. Adım: Yan Yüzey Sınırlarının Belirlenmesi

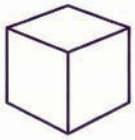
Objenin derinliğini belirlemek için kaçan çizgiler arasına, ana dikey kenara paralel olacak şekilde sağ ve sol yan yüzeylerin sınırlarını belirleyen dikey çizgiler ekleyiniz.

5. Adım: Üst / Alt Yüzeyler ve Arka Kenarların Kesişimi

Yeni oluşturduğunuz yan dikey kenarların uç noktalarından zıt yöndeki kaçış noktalarına çizgiler çekiniz; bu çizgilerin birbiriyle kesiştiği nokta objenin arka köşelerini ve üst / alt yüzeylerini oluşturur.

6. Adım: Temizlik (Fazla Çizgilerin Silinmesi)

Çizimin iskeletini oluşturmak için kullandığınız, objenin formunun dışında kalan yardımcı çizgileri ve ufuk çizgisinin obje içinde kalan kısımlarını silerek net formu ortaya çıkarınız.

7. Hacimlendirme (Işık ve Gölge)

Hacimlendirme ve Tonlama Esasları

Işık Kaynağı ve Yönü: Hacim yaratmanın temelidir.

Keskin Ton Geçişleri: Köşeli formlarda net ve keskin ton farkları tercih edilmelidir.

Form ve Düşen Gölgeler: Form gölgesi derinliği, düşen gölge objenin konumunu vurgular.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Dikey çizgilerin ufuk çizgisine dik olmaması.

Düzeltme: Tüm dikey çizgilerin kesinlikle ufuk çizgisine dik olduğundan emin olunuz. Bu, iki kaçışlı perspektifin doğru görünmesi için temel bir kuraldır.

Hata: Kaçış noktalarına doğru uzanan çizgilerin düzgün bir şekilde birleşmemesi.

Düzeltme: Cetvel kullanarak kılavuz çizgilerini dikkatlice çiziniz ve tüm çizgilerin doğru kaçış noktalarına yöneldiğinden emin olunuz.

İki Kaçışlı Perspektifin Kullanıldığı Durumlar

İki Kaçışlı Perspektifin Kullanıldığı Durumlar

- ***Dış Mekân ve Mimari Çizimler:*** Binaların dış görünüşü, sokak manzaraları veya şehir peyzajlarını çizerken daha gerçekçi ve dinamik bir derinlik hissi vermek için kullanılır (Görsel 1.23).
- ***Köşeli Nesnelerin Çizimi:*** Masa, sandalye, kutu vb. köşeli nesneleri farklı açılardan çizerken iki yüzeyin de derinliğe doğru uzandığını göstermek için idealdir.
- ***Daha Dinamik Kompozisyonlar:*** İzleyiciye daha hareketli ve ilgi çekici bir bakış açısı sunulmak istenen kompozisyonlarda etkilidir.
- ***Üç Boyutlu Tasarım ve İllüstrasyon:*** Ürün tasarımı, iç mimari, illüstrasyon vb. alanlarda nesnelerin üç boyutlu formunu ve mekândaki yerleşimini göstermek için yaygın olarak kullanılır.

Görsel 1.23: *İki kaçışlı perspektif çizim örneği*

3. UYGULAMA

KONU: İKİ KAÇIŞ NOKTALI PERSPEKTİF

Süre: 2 ders saati

Görev

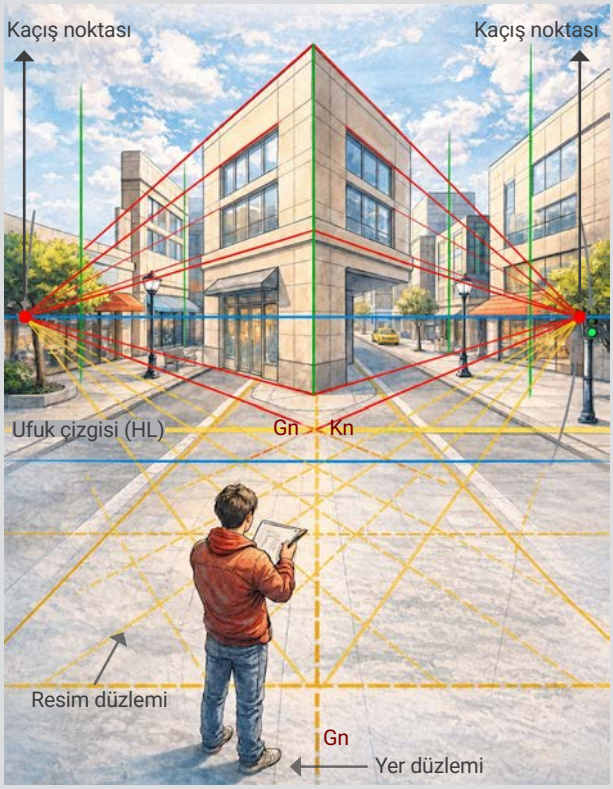
Bir kâğıt üzerinde ufuk çizgisi ve iki kaçış noktası belirleyip, iki kaçışlı perspektif tekniğini kullanarak bir bina, kutu veya sokak köşesi çizimi yapınız. Çiziminizde nesnenin iki yan yüzeyinin de farklı kaçış noktalarına doğru uzandığına dikkat ediniz.

Amaç

Desende iki kaçışlı perspektif kurallarına uygun olarak çizim yapmak

Kullanılacak Araç Gereç

- eskiz defteri veya çizim kâğıdı
- kurşun kalem
- silgi
- cetvel

- ***Kırmızı:*** Kaçan çizgiler
- ***Yeşil:*** Dik çizgiler
- ***Mavi:*** Ufuk çizgisi
- ***Sarı:*** Resim ve yer düzlemi

Ufuk Çizgisi (UÇ veya HL)
Kaçış Noktası (KN)
Göz Seviyesi / Göz Hattı
Bakış Noktası (BN)
Gözlemci Noktası

3. UYGULAMA

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve düzenli çalışınız.
2. Uygulama çalışması için gerekli araç gereci temin ediniz.
3. Araç gereç seçimlerinizde kaynakları verimli kullanmaya özen gösteriniz.
4. Çizmek istediğiniz mekânı, bina köşesini veya nesneyi seçiniz.
5. Seçtiğiniz konuya ilişkin gözlem yapınız ve referans fotoğraflar toplayınız.
6. Mekândaki temel geometrik formları belirleyerek kısa bir araştırma notu hazırlayınız.
7. Çizim kâğıdınızın ortasına yatay bir ufuk çizgisi çiziniz.
8. Ufuk çizgisinin sağ ve sol tarafında iki ayrı kaçış noktası belirleyiniz.
9. Çizeceğiniz yapının veya nesnenin size en yakın olan dikey köşesini çiziniz.
10. Bu dikey köşenin üst ve alt noktalarından her iki kaçış noktasına doğru kılavuz çizgiler oluşturunuz.
11. Kılavuz çizgiler yardımıyla nesnenin sağ ve sol yüzeylerini oluşturarak genel formunu belirleyiniz.
12. Yapının veya nesnenin yükseklik, genişlik ve derinlik oranlarını kontrol ederek çizimi geliştiriniz.
13. Kapı, pencere, çatı, kaldırım, yol veya benzeri detayları perspektif kurallarına uygun şekilde ekleyiniz.
14. Sokak, ağaç, direk, araç veya çevresel ögeler kullanarak kompozisyonu zenginleştiriniz.
15. Uzaklaşan nesnelerin küçüldüğüne ve çizgilerin kaçış noktalarına yöneldiğine dikkat ediniz.
16. Çiziminizdeki tüm yatay kenarların ilgili kaçış noktalarına yöneldiğini kontrol ediniz.
17. Dikey çizgilerin her aşamada dik kalmasına özen gösteriniz.
18. Ön ve arka plandaki nesneler arasında boyut farklılıkları oluşturarak derinlik hissini artırınız.
19. Fazla kılavuz çizgilerini silerek çizimin ana hatlarını belirginleştiriniz.
20. Işık-gölge uygulamaları yaparak nesnelerin hacim ve derinlik etkisini güçlendiriniz.
21. Çizimin genelinde oran-orantı ve kompozisyon bütünlüğünü değerlendirerek gerekli düzeltmeleri yapınız.
22. Çalışmanızı tamamladıktan sonra çiziminizi portfolyo dosyanıza ekleyiniz.
23. Çalışma sürecinde yaptığınız çizimleri dijital ortamda paylaşınız.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

OKU-YORUM

Aşağıdaki metni okuyarak soruları metne göre yorumlayınız.

Sanatta Perspektifin Evrimi

Perspektif, sanat tarihinde derinlik ve gerçekçilik arayışının önemli bir parçası olmuştur. Antik Mısır ve Mezopotamya sanatında nesneler genellikle yan yana, üst üste veya boyut farklılıklarıyla gösterilerek bir tür derinlik algısı yaratılmaya çalışılsa da bu, günümüzdeki anlamıyla matematiksel bir perspektif değildi. Orta Çağ Avrupa sanatında ise figürler ve nesneler genellikle sembolik anlamlarına göre boyutlandırılır, mekânsal gerçekçilik ikinci planda kalırdı. İkonografik bir düzen içinde, önemli figürler daha büyük, önemsizler daha küçük çizilirdi. Bu dönemde, resimler genellikle düz bir yüzeyde, derinlik hissi vermeyen bir yaklaşımla oluşturulurdu.

Gerçek anlamda perspektif kurallarının keşfi ve sistematik hâle getirilmesi, Rönesans Dönemi'yle birlikte Floransa'da başladı. Filippo Brunelleschi'nin 15. yüzyılın başlarında yaptığı deneyler ve Leon Battista Alberti'nin "De Pictura" (Resim Üzerine) adlı eseri, tek kaçışlı perspektifin matematiksel temellerini attı. Bu keşif, sanatçılara üç boyutlu dünyayı iki boyutlu bir yüzeye gerçekçi bir şekilde aktarma imkânı sundu. Sanatçılar, ufuk çizgisi ve kaçış noktası kavramlarını kullanarak, resimlerinde daha önce görülmemiş bir derinlik ve hacim hissi yaratabildiler. Bu dönemde, resimler artık sadece bir hikâye anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda izleyiciyi içine çeken, gerçekçi mekanlar sunuyordu. Özellikle mimari çizimlerde ve iç mekân tasvirlerinde tek kaçışlı perspektif yoğun olarak kullanıldı.

Daha sonraki dönemlerde, özellikle 16. yüzyılda, sanatçılar iki ve hatta üç kaçışlı perspektif gibi daha karmaşık teknikleri geliştirdiler. Bu teknikler, kompozisyonlara daha fazla dinamizm ve farklı bakış açıları katma olanağı sağladı. Örneğin bir binanın köşesinden bakıldığında her iki cephenin de derinliğe doğru uzandığını göstermek için iki kaçışlı perspektif vazgeçilmez hâle geldi. Perspektif, sadece bir çizim tekniği olmaktan öte, sanatçıların dünyayı algılama ve yorumlama biçimlerini derinden etkileyen bir devrim niteliğindeydi. Günümüzde de perspektif, mimariden endüstriyel tasarıma, illüstrasyondan animasyona kadar birçok alanda temel bir araç olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Sorular

1. Antik Mısır ve Orta Çağ sanatındaki perspektif anlayışı ile Rönesans Dönemi'ndeki perspektif anlayışı arasındaki temel farklar nelerdir? Metinden yola çıkarak yorumlayınız.

   .....

   .....

2. Perspektif kurallarının keşfi, sanatçıların eserlerine ne gibi yenilikler getirmiştir? Günümüz sanat ve tasarım dünyasındaki etkileri neler olabilir? Metinden edindiğiniz bilgilerle kendi çıkarımlarınızı birleştirerek açıklayınız.

   .....

   .....

ÇIKIŞ KARTI

Bu birimde öğrendiklerinizi gözden geçirerek aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Desen ilke ve ögelerinden (form, oran-orantı, ritim, denge, bütünlük ve hareket) hangisi size daha ilginç geldi? Neden?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Tek kaçışlı ve iki kaçışlı perspektif arasındaki temel farklar nelerdir? Hangi durumlarda hangisini kullanmayı tercih edersiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Hangi konuda hâlâ zorlandığınızı veya daha fazla pratik yapmanız gerektiğini düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Bu birimden sonra desenle ilgili ne gibi yeni hedefler belirlediniz?

.....
.....
.....
.....
.....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru olduğunu düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi form kavramını en doğru şekilde açıklar?

A) Nesnelerin sadece dış hatlarının çizilmesi
B) Nesnelerin renk özelliklerinin gösterilmesi
C) Nesnelerin üç boyutlu ve hacimli görünmesini sağlayan yapı
D) Nesnelerin yalnızca yüzey dokusunun çizilmesi
E) Nesnelerin kompozisyon içindeki yerleşimi

2. Bir çizimde nesnelerin parçaları arasındaki büyüklük ilişkisini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Denge
B) Hareket
C) Oran
D) Perspektif
E) Ritim

3. Aşağıdakilerden hangisi ritim ilkesine örnek olarak verilebilir?

A) Kompozisyonda bütün ögelerin merkeze yerleştirilmesi
B) Aynı şeklin belirli aralıklarla tekrar edilmesi
C) Nesnelerin ışık ve gölgeyle hacim kazanması
D) Tüm çizgilerin tek yönde kullanılması
E) Nesnelerin farklı boyutlarda çizilmesi

4. Aşağıdakilerden hangisi tek kaçışlı perspektifin temel özelliklerinden biridir?

A) Birden fazla ufuk çizgisi kullanılması
B) Tüm paralel çizgilerin tek bir kaçış noktasında birleşmesi
C) Nesnelerin aynı boyutta çizilmesi
D) Dikey çizgilerin eğik çizilmesi
E) Nesnelerin rastgele yerleştirilmesi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve verilen soruyu perspektif bilgilerinizi kullanarak cevaplayınız.

Bir mimarlık ofisinde staj yapıyorsunuz ve sizden yeni bir şehir parkı projesi için görsel bir sunum hazırlamanız istendi. Parkın içinde farklı yüksekliklerde binalar, yürüyüş yolları, oturma alanları ve heykeller bulunacak. Müşteriye parkın nasıl görüneceğini en gerçekçi şekilde göstermeniz gerekiyor.

1. ***Bu şehir parkı projesinin görsel sunumunu hazırlarken derinlik ve gerçekçilik algısını en iyi şekilde vermek için hangi perspektif türlerini (tek kaçışlı, iki kaçışlı) kullanmayı tercih edersiniz? Seçiminizi nedenleriyle birlikte açıklayınız.***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ÖĞRENME BİRİMİ

BASİT GEOMETRİK FORMLAR

KONULAR

2.1. SERBEST ÇİZGİ ÇALIŞMALARI

2.2. PERSPEKTİF KURALLARINA GÖRE KÖŞELİ FORMLARIN ÇİZİMİ

2.3. YUVARLAK FORMLARIN ÇİZİMİ

2.4. GEOMETRİK FORMLARI HACİMLENDİRME

ANAHTAR KAVRAMLAR

» açık-koyu
» çizgi
» etüt
» hacimlendirme
» ışık-gölge
» kaçış noktası
» perspektif
» ton

BEKLENTİLER

Bu öğrenme biriminde sizden

» farklı çizim malzemelerini tekniğine uygun kullanarak çizgi çeşitlerinin serbest elle nasıl çalışılacağını açıklamanız
» köşeli formları tek kaçış ve iki kaçış noktasına göre serbest elle çizmeniz
» daireyi, küreyi ve silindiri perspektif kurallarına uygun olarak serbest elle çizmeniz
» geometrik formları resim kalemiyle ışığın yönü ve şiddetine göre etüt etmeniz

beklenmektedir.

GİRİŞ KARTI

Aşağıdaki soruları, basit geometrik formlar hakkındaki bilgilerinize göre cevaplayınız.

1. Çevrenizde gördüğünüz geometrik formlara örnekler verebilir misiniz?

.....
.....
.....
.....

2. Çizdiğiniz bir resmi üç boyutlu gibi göstermek için neler yaparsınız?

.....
.....
.....
.....

3. "Işık-gölge" kavramı size neyi çağrıştırıyor?

.....
.....
.....
.....

4. Aynı nesneyi farklı uzaklıklardan çizseydiniz çizimleriniz nasıl değişirdi?

.....
.....
.....
.....

5. Bir çizimde derinlik ve gerçeklik hissi neden önemlidir?

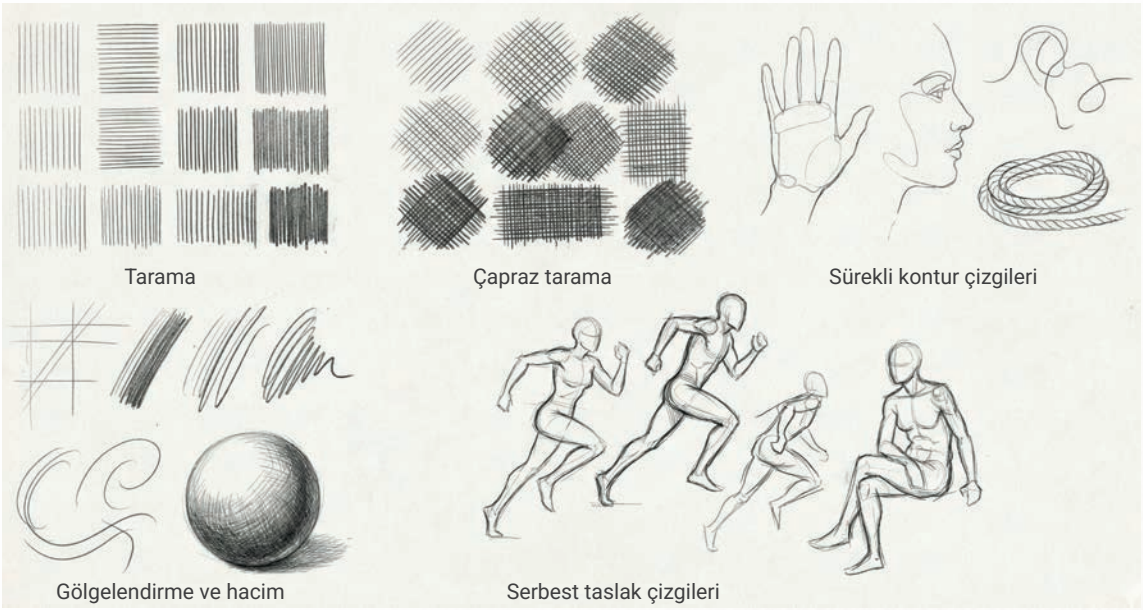
.....
.....
.....
.....

DÜŞÜNELİM

Doğayı gözlemlediğinizde gördüğünüz farklı çizgi türleri nelerdir?

2.1. *SERBEST ÇİZGİ ÇALIŞMALARI*

Desen eğitiminin temel yapı taşlarından biri olan çizgi, görsel ifadenin en yalın ve güçlü araçlarından biridir. Bu bağlamda doğru çizgi tekniğine ulaşabilmek için yoğun bir şekilde çizgi çalışması yapmak gerekir. Çizgi çalışmaları sırasında en temel amaç elin rahat hareket etmesini, gözlem ve algılama becerisini sağlamaktır (Görsel 2.1).

Görsel 2.1: *Çizgi çalışmaları*

Desen çiziminin ilk aşaması olan serbest çizgi çalışmaları, sanatçıyı karmaşık form ve hacim çizimlerine hazırlayan temel bir eğitim sürecidir.

Serbest çizgi çalışmalarının temel desen eğitimindeki amacı

- Çizim sırasında oluşan çekingenliği ortadan kaldırmak
- El-göz koordinasyonunu geliştirmek
- Çizgi hâkimiyeti kazandırmak
- Nesneyi bire bir kopyalama kaygısından uzaklaştırarak özgün ve kontrollü çizgiler üretmeye yönlendirmektir.

Aşağıdaki görselde olduğu gibi serbest çizgi uygulamalarındaki amaç doğruyu aramak değil çizgiyi tanımak ve kullanabilmeyi öğrenmektir. Farklı yön, basınç ve ritimlerde çizgiler çizilerek el eğitilir. Görsel 2.2'de olduğu gibi zamanla çizgiler daha akıcı, dengeli ve kontrollü hâle gelir.

Görsel 2.2: *Serbest çizgi çalışmalarından oluşturulmuş desen örneği*

2.1.1. *Çizgi*

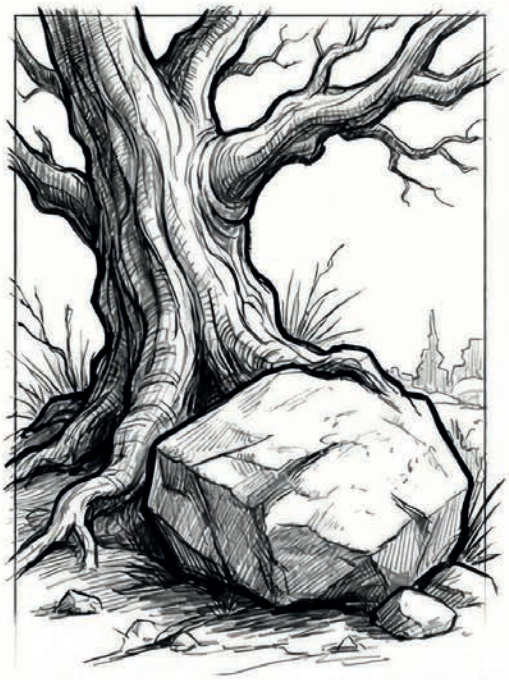
Çizgi, görsel sanatlarda en temel anlatım araçlarından biridir. Bir nesnenin formu, yönü, hareketi ve dokusunu ifade etmek için kullanılır. Çizginin kalınlığı, yönü ve ritmi değiştikçe çizimin verdiği etki de değişir.

Kalın çizgiler genellikle izleyiciye daha yakın olan ve vurgulanmak istenen alanlarda kullanılırken ince çizgiler uzaklık ve hafiflik hissi oluşturur. Bu sayede çizimde derinlik algısı güçlenir. Aynı zamanda çizginin yönü de formun yapısı ve yüzey hareketlerini anlatmada önemli bir rol oynar.

Tarama yönlerinin değiştirilmesi yüzeylerin birbirinden ayrılmasını sağlar ve formun üç boyutlu algılanmasına yardımcı olur. Çizgilerin ritmik ve akıcı kullanımı ise çizimde dinamizm ve hareket hissi oluşturur.

Bu nedenle çizgi yalnızca bir sınır belirlemek için değil aynı zamanda ışık, doku, hacim ve mekân ilişkilerini ifade eden güçlü bir görsel dil olarak kullanılır (Görsel 2.3).

ÇİZGİ KALINLIĞI VE DERİNLİK

KALIN ÇİZGİLER: YAKINLIK VE AĞIRLIK

Ön plandaki objelerde kullanılarak izleyiciye yakınlık, ağırlık ve güçlü gölge hissi verir.

TON DEĞİŞİMİ OLARAK ÇİZGİ

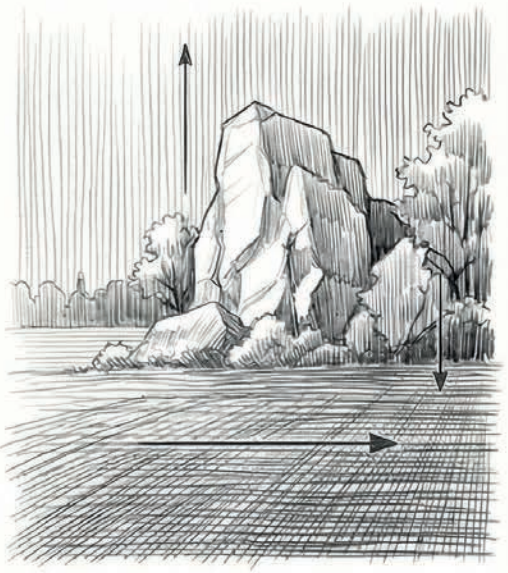
Çizginin gücü arttıkça gölge, azaldıkça ve kayboldukça ışıklı (highlight) alanlar simgelenir.

İNCE VE SİLİK ÇİZGİLER: UZAKLIK VE HAFİFLİK

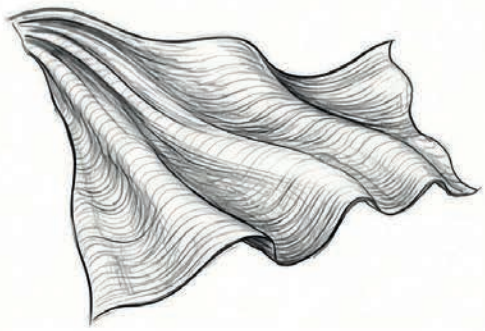
Arka plan detaylarında ve ışıklı alanlarda kullanılarak perpektif ve atmosferik derinlik sağlar.

ÇİZGİ YÖNÜ VE FORM

PLANLARI AYIRMAK İÇİN YÖN DEĞİŞİMİ

Ön plan için yatay, arka plan için dikey taramalar kullanarak alanları birbirinden ayırın.

FORMUN AKIŞI VE DİNAMİZM

Çizgiler objenin yüzeyindeki kıvrımları (form) takip ederek üç boyutlu bir yapı oluşturmalıdır.

DOKUSAL BELİRGİNLİK

Dokusal işaretler izleyiciye yaklaştıkça büyür ve seyrekleşir, uzaklaştıkça küçülüp sıklaşır.

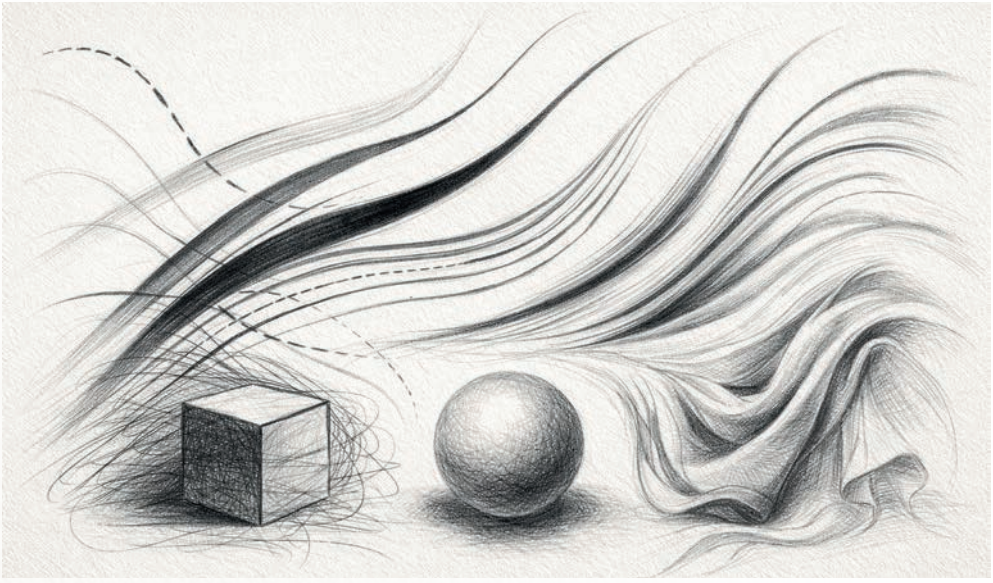
Görsel 2.3: *Çizgi kalınlığı ve yönünün etkileri*

Desende Çizginin Önemi ve Yeri

Desen eğitiminde çizgi, gözlemden soyutlamaya, taslaktan detaya kadar her aşamada çok önemli bir rol oynar. Çizgi, sanatçının düşünceleri ve algılarını kâğıda aktarmasını sağlayan ilk adımdır. Çizginin doğru ve etkili kullanımı, çizimin gücünü ve ifade yeteneğini artırır.

Çizgi Kalınlıkları ve Yönlerinin Çizime Etkileri: Kalın çizgiler genellikle yakınlığı ve ağırlığı, ince çizgiler ise uzaklığı ve hafifliği ifade eder. Dikey çizgiler durağanlık, yatay çizgiler dinginlik, diyagonal çizgiler ise hareket ve dinamizm hissi yaratır.

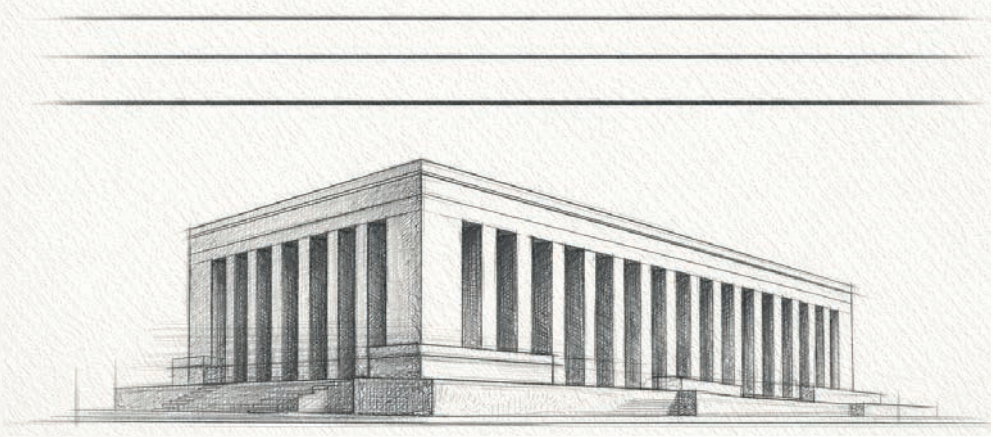
Serbest Çizgi Çalışmalarında Estetik Kaygı ve İfade Gücü: Serbest çizgi çalışmaları, sanatçının elini serbest bırakmasını, kendiliğinden ve içgüdüsel çizgilerle kendini ifade etmesini sağlar. Bu çalışmalar, el-göz koordinasyonunu geliştirirken aynı zamanda sanatçının kendi çizgi dili ve estetik anlayışını keşfetmesine yardımcı olur (Görsel 2.4).

Görsel 2.4: *Desende çizginin etkisi*

Düz Çizgi

Yönü değişmeyen kesintisiz ve gergin bir çizgidir. Durağanlık, kararlılık, düzen ve güç hissi verir. Mimari çizimlerde, geometrik formların ana hatlarında sıkça kullanılır (Görsel 2.5).

Görsel 2.5: *Düz çizgi*

Eğri Çizgi

Yönü sürekli değişen yumuşak ve akıcı bir çizgidir. Hareket, akışkanlık, zarafet ve doğallık hissi verir. İnsan figürü, bitkiler ve organik formların çiziminde kullanılır (Görsel 2.6).

Görsel 2.6: *Eğri çizgi*

Dalgalı Çizgi

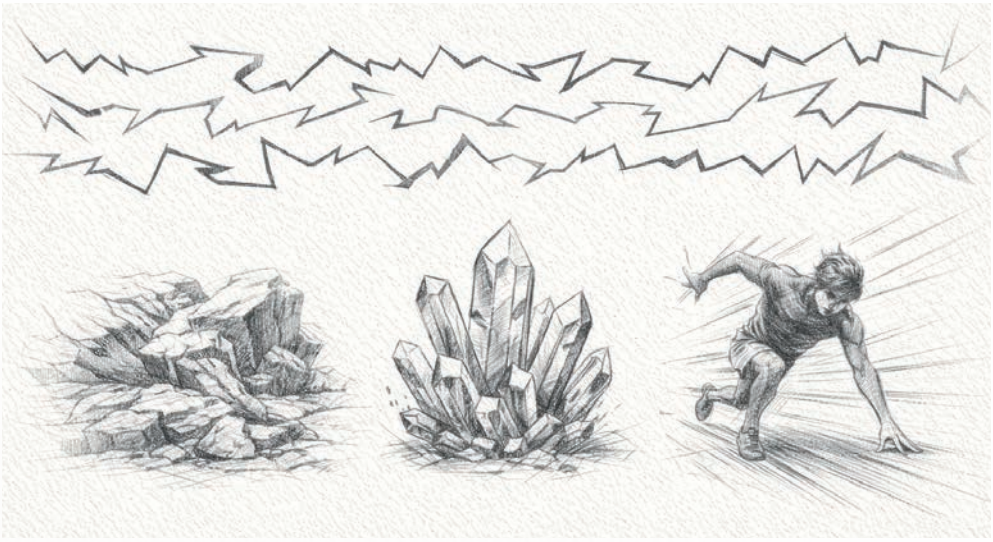
Düzenli veya düzensiz aralıklarla eğriler çizen ritmik bir çizgidir. Su, saç, kumaş kıvrımları gibi akışkan ve ritmik yüzeylerin ifadesinde kullanılır. Eğri çizgiden daha belirgin bir ritim ve hareket içerir (Görsel 2.7).

Görsel 2.7: *Dalgalı çizgi*

Kırık Çizgi

Ani yön değişiklikleri gösteren köşeli ve keskin bir çizgidir. Gerilim, enerji, sertlik ve dinamizm hissi verir. Kayalık yüzeyler, kristal yapılar veya ani hareketlerin ifadesinde kullanılır (Görsel 2.8).

Görsel 2.8: *Kırık çizgi*

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Bir sanatçı ya da tasarımcı, sanatını mesleğe dönüştürmek istediğinde yalnızca teknik bilgiye sahip olmakla kalmaz aynı zamanda mesleğini doğru şekilde sürdürebilmek için belirli mesleki davranış ve alışkanlıklar da edinir. Düzenli çalışma, gözlem yapabilme, detayları fark edebilme, sabırlı olma, üretim sürecini planlayabilme gibi beceriler sanat ve tasarım alanlarında büyük önem taşır. Bu beceriler, hem ortaya çıkan çalışmanın kalitesini artırır hem de kişinin iş hayatındaki başarısını doğrudan etkiler.

Temel Desen dersi boyunca yapılan çizim çalışmaları; öğrencinin el-göz koordinasyonunu geliştirmesine, nesneleri doğru analiz etmesine, oran-orantı kurabilmesine ve görsel düşünme becerisi kazanmasına yardımcı olur. Bu süreçte yapılan her çalışma, öğrencinin sanatsal gelişimini gösteren önemli bir belge niteliği taşır.

Meslek hayatında en önemli sunum araçlarından biri ise portfolyo dosyasıdır. ***Portfolyo;*** bir kişinin bilgi, beceri, deneyim ve üretim sürecini yansıtan çalışmalarının düzenli, seçilmiş ve planlı bir biçimde sunulduğu dosya ya da dijital sunumdur. Güçlü bir portfolyo, kişinin yeteneklerini görünür hâle getirir ve eğitim ya da iş başvurularında önemli avantaj sağlar.

Temel Desen dersinde oluşturacağınız çizimler, etütler ve uygulama çalışmalarıyla kendi portfolyonuzu oluşturmaya başlamanız; gelecekte grafik tasarım, iç mimarlık, endüstriyel tasarım, moda tasarımı, animasyon, mimarlık, güzel sanatlar gibi birçok alanda size katkı sağlayacaktır. Çünkü iyi bir sanatçı yalnızca güzel çizim yapan kişi değil gelişimini belgeleyen, üretimini düzenli sunabilen ve kendini doğru ifade edebilen kişidir.

ETKİNLİK

ESER KARŞILAŞTIRMA

Süre: 2 Ders saati

Amaç: Çizginin çalışmalar üzerindeki estetik etkisini fark etmek

Kullanılacak Araç Gereç

- akıllı tahta
- karşılaştırılacak görsel çıktıları veya görsellerin dijital ortamda temini

Akıllı tahtaya yansıtılacak 2 farklı görseli, kompozisyonu oluşturan çizgi türleri açısından farklılık ve benzerliklerini karşılaştırarak tartışınız.

Eserleri incelerken aşağıdaki soruları dikkate alınız.

- Kullanılan çizgiler sert mi yoksa yumuşak mı?
- Çizgiler düz, eğri, kırık ya da dalgalı biçimde mi kullanılmış?
- Çizgiler kompozisyonda hareket duygusu mu yoksa durağanlık mı oluşturuyor?
- Çizgi kalınlıkları tek tip mi, değişken mi?
- Çizgiler nesneleri belirginleştirmek için mi yoksa ifade ve duygu aktarmak için mi kullanılmış?
- Çizgilerin yönü (yatay-dikey-çapraz) mekân algısını nasıl etkilemiş?
- Sanatçılar çizgiyi kontur olarak mı, yoksa hacim ve gölgeyi anlatmak için mi kullanmış?

İnceleme sonrası raporlama yapınız.

2.1.2. Çizgi Kalınlıkları ve Yönleri

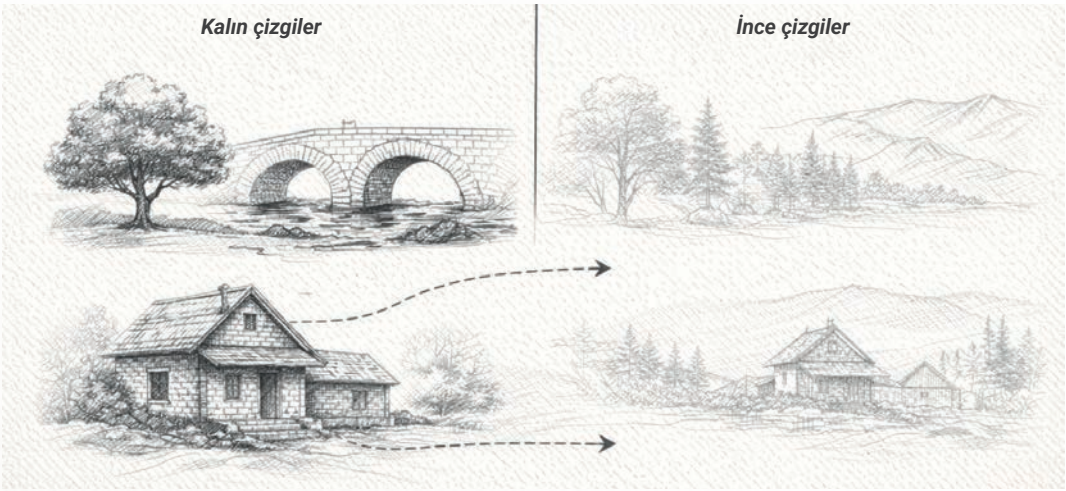
Desende çizgi, sadece bir formun sınırlarını belirleyen bir araç değil kalınlığı, yönü, hızı ve karakteriyle çizime farklı anlamlar ve duygular katan güçlü bir ifade ögesidir. Çizginin bu değişken özellikleri, sanatçının algılarını kâğıda aktarırken kullandığı temel yapı taşlarıdır.

Çizgi Kalınlıklarının Çizime Etkileri

Çizgi kalınlığı, izleyicide derinlik ve ağırlık algısı yaratmak için kullanılır.

Kalın Çizgiler: Genellikle nesnelerin yakınlığını ve ağırlığını ifade eder. Formun vurgulanmak istenen kısımlarında veya önde duran objelerde tercih edilir.

İnce Çizgiler: Genellikle uzaklığı ve hafifliği temsil eder. Perspektif etkisini güçlendirmek ve geri plandaki detayları belirtmek için kullanılır (Görsel 2.9).

Görsel 2.9: *Çizgi kalınlıklarının çizime etkisi*

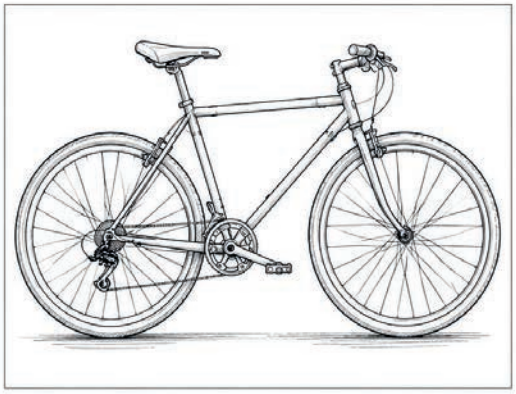
Görsel 2.10'da çizgi kalınlıkları değiştirilerek bisiklet formunda vurgu, derinlik ve görsel denge etkisi oluşturulmuştur.

Kalın çizgiler, görselde odak noktası oluşturur ve önemli alanları öne çıkarır, ince çizgiler detayları tamamlar ve derinlik hissi sağlar.

Kalın çizgilerle vurgu

Bisikletin ana formu kalın çizgilerle çizilerek ön plana çıkarılmıştır. Çerçeve, tekerlekler, sele gibi önemli bölümler vurgulanmıştır.

İnce çizgilerle vurgu

Kalın çizgilerle oluşturulan formun içine ince çizgilerle detay eklenmiştir. İnce çizgiler, doku, derinlik ve gerçekçilik hissi kazandırır.

Görsel 2.10: *Çizgi kalınlığının etkisi*

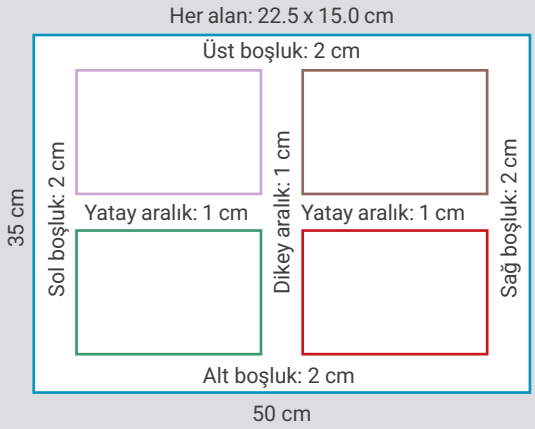
1. UYGULAMA

KONU: SERBEST ÇİZGİ ÇALIŞMALARI

Süre: 4 ders saati

Görev

Bu çalışmada 35 x 50 cm resim kâğıdı üzerine dört kareden oluşan kenarlarda 2 cm boşluk, çizim alanları arasında 1 cm boşluk, her bir çalışma alanı 22,5 × 15 cm olacak şekilde bir çalışma kâğıdı oluşturunuz. Her bir kareye; düz, eğri, dalgalı ve kırık çizgi çeşitleriyle kompozisyon oluşturunuz.

Amaç

Farklı çizim malzemelerini tekniğine uygun kullanarak çizgi çeşitlerini serbest elle çalışmak

Kullanılacak Araç Gereç

- resim kâğıdı 35 x 50 cm
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel, silgi, kalemtıraş ve kıskaç

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Çizim yapmak için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Malzeme tercihi yaparken geri dönüştürülebilir kâğıt ve çevre dostu malzeme kullanımına özen gösteriniz.
4. Tabure ya da sandalyenizi alıp çalışmanın karşısına dik olarak oturunuz.
5. HB kalem ve cetvel kullanarak verilen ölçülerde çalışma kâğıdını hazırlayınız.
6. Oluşturduğunuz her bir kareye; düz, eğri, dalgalı ve kırık çizgi çeşitleri ile farklı çizimler yapınız.
7. Çalışmanız bittiğinde size verilecek olan öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

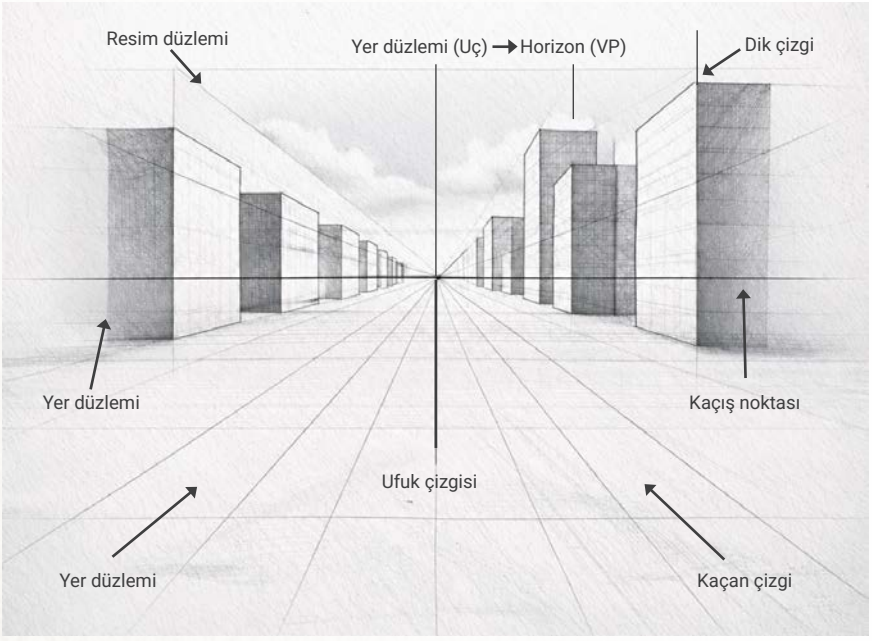
DÜŞÜNELİM

Sınıfınızda ve çevrenizde gördüğünüz köşeli nesneleri söyleyiniz? Bu nesnelere farklı açılardan bakıldığında ne gibi farklar görüyorsunuz?

2.2. PERSPEKTİF KURALLARINA GÖRE KÖŞELİ FORMLARIN ÇİZİMİ

Köşeli formlar (kutu, bina, masa, dolap vb. nesneler) perspektif kurallarına göre çizildiğinde daha gerçekçi görünür. Serbest el çiziminde amaç cetvel kullanmadan çizgileri göz kararıyla doğru kaçış noktasına yönlendirebilmektir. Bu nedenle önce perspektif mantığını anlamak sonra bol bol çizim alıştırması yapmak gerekir.

Tek kaçış noktalı perspektifte, nesnenin ön yüzü bakan kişiye dönüktür. Başka bir ifadeyle karşıdan bakıldığında çizilecek yüz bir kutu gibi düşünülür. Ön yüz kare veya dikdörtgen olarak çizilir. Daha sonra bu yüzün köşelerinden çıkan çizgiler ufuk çizgisi üzerindeki tek bir kaçış noktasına doğru gider. Nesnenin derinliği bu çizgiler üzerinde belirlenir ve arka yüz çizilerek form tamamlanır. Tek kaçış noktalı perspektifte tüm kaçan çizgiler, ufuk çizgisi üzerindeki tek bir kaçış noktasında birleşir (Görsel 2.11).

Görsel 2.11: *Kaçan çizgilerin ufuk çizgisinde birleşimi*

İki kaçış noktalı perspektifte ise nesne bir köşesinden bakılıyormuş gibi çizilir. Bu durumda nesnenin sağa giden kenarları sağdaki kaçış noktasına, sola giden kenarları soldaki kaçış noktasına doğru yönelir. Dikey çizgiler her zaman dik kalır, sağa ve sola giden yatay kenarlar ise kaçış noktalarına doğru eğilir. Bu yöntem özellikle bina ve kutu çizimlerinde kullanılır ve çizime daha güçlü bir hacim etkisi verir.

Serbest el çiziminde dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

Önce ufuk çizgisi belirlenmelidir.

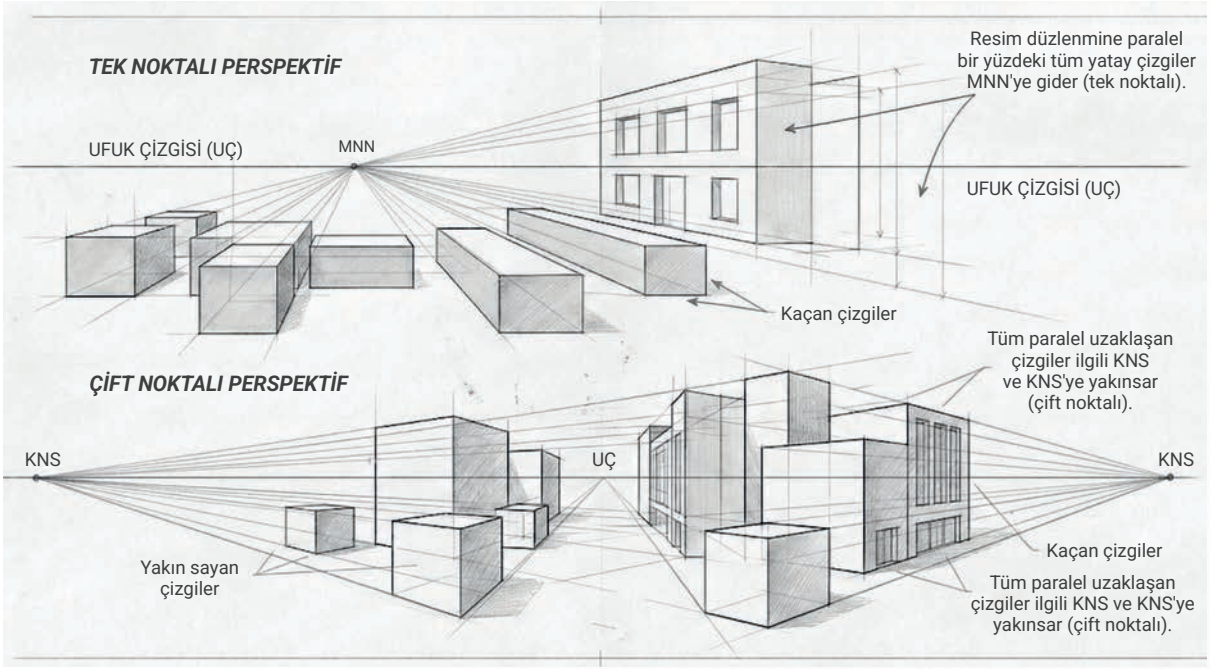
Kaçış noktaları göz kararıyla yerleştirilmelidir.

Çizgiler cetvelle değil tek ve kararlı bir hareketle çizilmelidir.

Tüm paralel kenarlar aynı kaçış noktasına gitmelidir.

Yakındaki kenarlar daha büyük, uzaktaki kenarlar daha küçük çizilmelidir.

Köşeli formları tek ve iki kaçış noktasına göre serbest elle çizebilmek perspektif çiziminin temelini oluşturur. Bu beceri geliştirildiğinde daha karmaşık nesneleri ve mekân çizimlerini yapmak çok daha kolay hâle gelir. Perspektif çiziminde en önemli şey kuralları bilmek ve düzenli çizim pratiği yapmaktır (Görsel 2.12).

Görsel 2.12: *Perspektif çizim rehberi*

Köşeli Formların Perspektif Kuralları Açısından Işık-Gölgeye Etkisi

Işık-gölge, köşeli formlara hacim ve derinlik kazandırmanın en önemli yollarından biridir. Perspektif kurallarına uygun olarak çizilen bir köşeli formda, ışığın geldiği yöne göre yüzeylerin aydınlık ve gölge değerleri değişir. Kaçış noktalarına doğru uzanan yüzeyler, ışık kaynağına olan açılarına göre farklı tonlarda görünür. Bu durum, formun üç boyutluluğunu ve mekândaki konumunu daha inandırıcı hâle getirir.

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Bir sanatçı, sanatını mesleğe dönüştürmek istediğinde seçim yelpazesinin ne kadar geniş olduğunu fark edecektir. Bu açıdan düşünüldüğünde eğitiminin başındayken seçebileceği dalları bilmek ve bu dalların sunacağı iş imkânlarını tanımak geleceği açısından çok önemlidir. Bu konuda kapsamlı bir araştırma yapmalıdır.

Tasarım dünyasında çok önemli bir yeri olan ambalaj tasarımı için küp, prizma ve koni, kısacası taşıyıcı ve nakliye sırasında koruyucu bir kutu olabilecek bütün geometrik formları tanımak gerekir. Sıradaki etkinlik çalışmasında köşeli formlarda perspektif açısından ışık-gölgeye kullanılacak prizmaların sınıfta ya da evde yapılması mesleki gelişim açısından çok önemlidir.

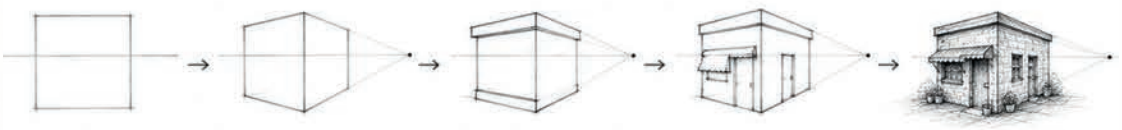
ÖRNEK ÇALIŞMA

Örnek çalışmaları inceleyerek perspektif çizim aşamalarındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyiniz.

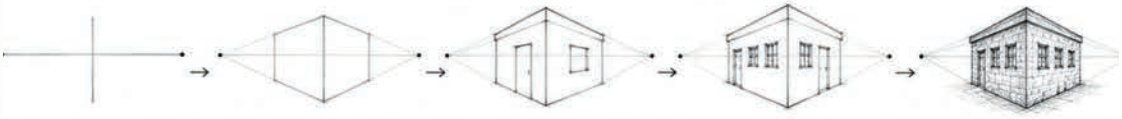
İki Kaçış Noktası

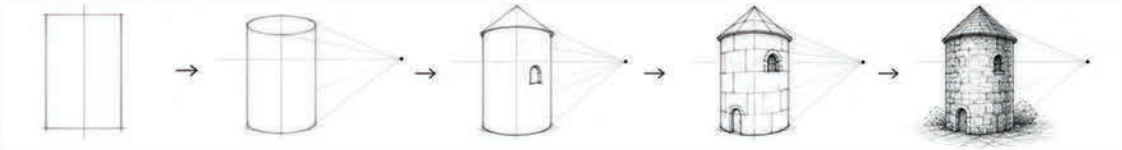
Tek Kaçış Noktası

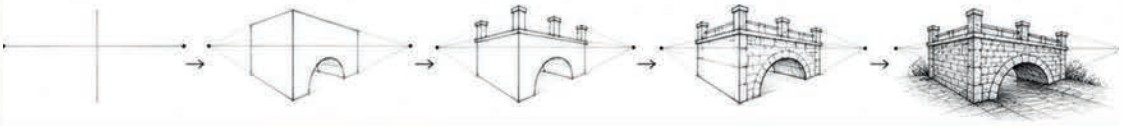
İki Kaçış Noktası

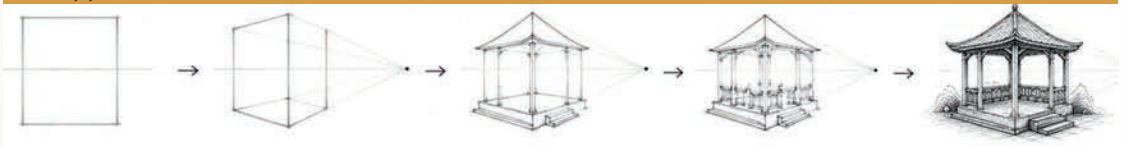
Tek Kaçış Noktası

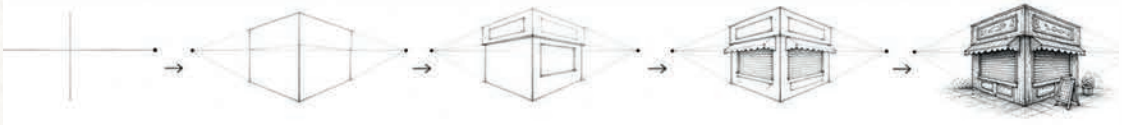
İki Kaçış Noktası

Tek Kaçış Noktası

İki Kaçış Noktası

Tek Kaçış Noktası

2. UYGULAMA

KONU: KÖŞELİ FORMLARIN PERSPEKTİF KURALLARINA GÖRE ÇİZİMİ

Süre: 4 ders saati

Görev

Bir kâğıt üzerinde ufuk çizgisi ve kaçış noktaları belirleyip tek kaçış noktalı ve iki kaçış noktalı perspektif tekniğini kullanarak köşeli formlar (kutu, bina, masa, dolap vb.) çiziniz. Çiziminizi serbest elle yapınız. Çizimde paralel kenarların kaçış noktalarına yönelmesi ve nesnelerin uzaklaştıkça küçülmesine dikkat ediniz.

Amaç

Köşeli formları tek kaçış ve iki kaçış noktasına göre serbest elle çizmek

Kullanılacak Araç Gereç

- 35 x 50 cm resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve düzenli çalışınız.
2. Malzeme tercihi yaparken geri dönüştürülebilir kâğıt ve çevre dostu malzeme kullanımına özen gösteriniz.
3. Çizeceğiniz köşeli formu belirleyerek küçük bir eskiz çalışması yapınız.
4. Nesnenin ön yüzünü serbest elle kare veya dikdörtgen olarak çiziniz.
5. Ön yüzün köşelerinden kaçış noktasına doğru kılavuz çizgileri çiziniz.
6. Bu çizgiler üzerinde nesnenin arka yüzünü oluşturarak formu tamamlayınız.
7. Aynı kâğıtta yeni bir çizim alanı belirleyip bir ufuk çizgisi çizerek sağda ve solda olmak üzere iki kaçış noktası belirleyiniz.
8. Nesnenin köşe çizgisini (dikey kenar) çizerek sağa ve sola giden kenarları kaçış noktalarına doğru çiziniz.
9. Nesnenin üst ve yan yüzeylerini oluşturarak çizimi tamamlayınız.
10. Çiziminizi koyu çizgilerle belirginleştirip kılavuz çizgilerini siliniz.
11. Çalışma sonrasında size verilecek öz değerlendirme formunu yanıtlayınız.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

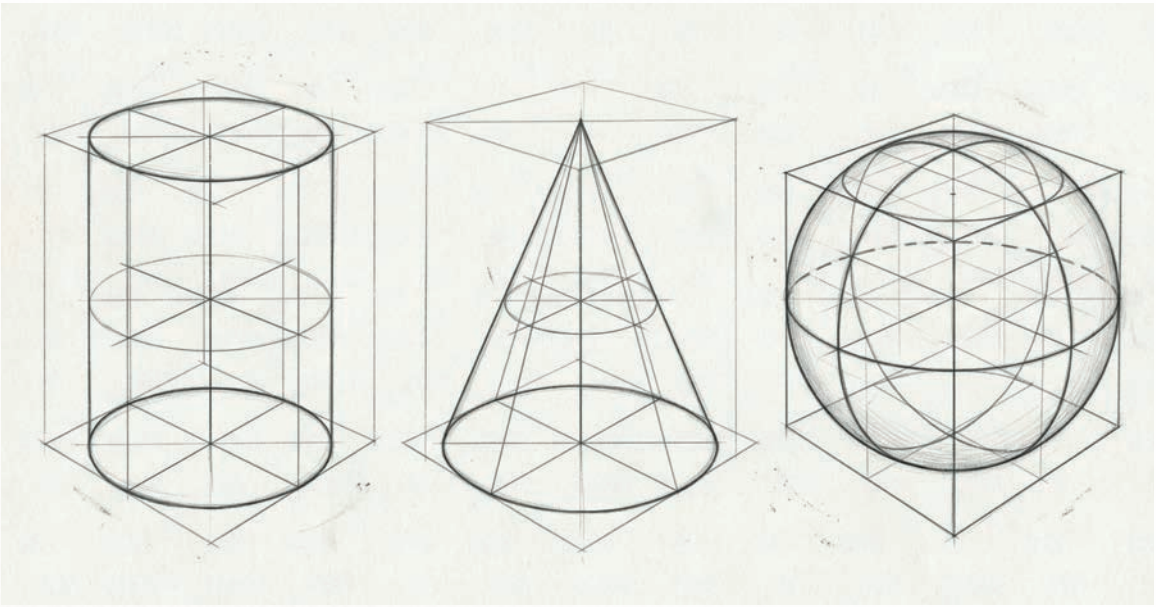
Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

Sınıfta ve çevrenizde gördüğünüz yuvarlak nesneleri söyleyiniz? Bu nesnelerin farklı açılardan bakıldığında nasıl göründüğünü gözlemleyiniz.

2.3. YUVARLAK FORMLARIN ÇİZİMİ

Çevrenizde sadece köşeli değil aynı zamanda daire, küre, silindir gibi yuvarlak formlara sahip birçok nesne bulunur. Yuvarlak formların çiziminde oran, simetri ve denge kavramları büyük önem taşır (Görsel 2.13).

Görsel 2.13: *Yuvarlak formların çizim örnekleri*

Yuvarlak formların çiziminde dikkat edilmesi gereken temel unsurlar şunlardır:

Oran: Bir dairenin çapı, bir silindirin yüksekliği ile çapı arasındaki ilişki vb. yuvarlak formların farklı boyutları arasındaki matematiksel ilişkidir. Doğru oran, formun gerçekçi görünmesini sağlar.

Simetri: Bir yuvarlak formun (örneğin bir küre veya silindir) merkez eksenine göre her iki tarafının da eşit veya benzer olmasıdır. Simetri, formun dengeli ve düzenli görünmesini sağlar.

Denge: Yuvarlak formların kompozisyon içindeki görsel ağırlıklarının uyumlu bir şekilde dağıtılmasıdır. Simetri, dengeyi sağlamanın bir yolu olabilir ancak asimetrik denge de yuvarlak formlarla oluşturulabilir.

2.3.1. Daire ve Elips Çizimi

Daire, bir merkez noktasına eşit uzaklıktaki tüm noktaların oluşturduğu kapalı eğridir. ***Elips*** ise bir dairenin perspektif içinde veya eğik bir düzlemde bakıldığında görünen şeklidir. Perspektif içinde bir daire (göz hizasına paralel bakılan daire hariç) her zaman elips olarak görünür.

ADIM ADIM

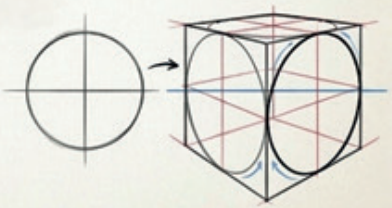
ADIM ADIM DAİRE ÇİZİMİ

1. Adım: Eksenleri Belirleme

» Bir daire çizerken önce yatay ve dikey eksenleri çiziniz.

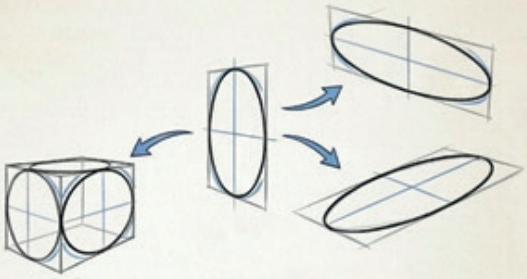
» Bu eksenler dairenin merkezini ve genel oranlarını belirlemenize yardımcı olur.

2. Adım: Elips İçin Kılavuz Kare

» Bir elips çizerken önce elipsin içine sığacağı bir perspektif karesi çiziniz.

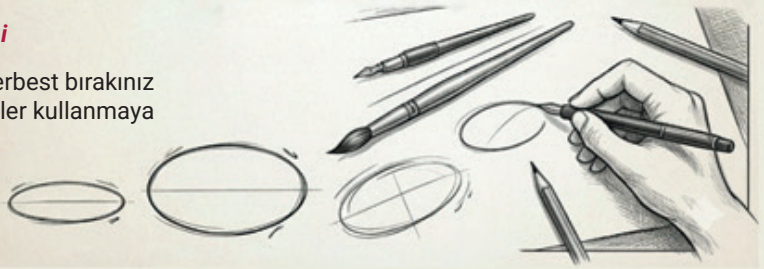
» Bu kare, elipsin doğru oranlarda ve perspektif içinde çizilmesini sağlar.

3. Adım: Köşeleri Yuvarlama

» Kılavuz kare içindeki köşeleri yumuşak eğrilerle birleştirerek elipsi oluşturunuz.

» Elipsin dar ve geniş eksenlerini doğru belirlemeye dikkat ediniz.

4. Adım: Serbest El Çizimi

» Elipsi çizerken elinizi serbest bırakınız ve kesintisiz, akıcı çizgiler kullanmaya çalışınız.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Elipsin köşeli veya sivri uçlu olması.

Düzeltme: Elipsin her zaman yumuşak ve sürekli bir eğri olduğundan emin olunuz. Köşeleri yuvarlayarak daha doğal bir görünüm elde ediniz.

Hata: Elipsin dar ve geniş eksenlerinin yanlış konumlandırılması.

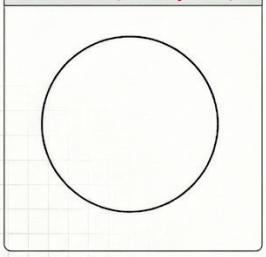
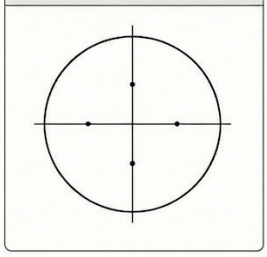
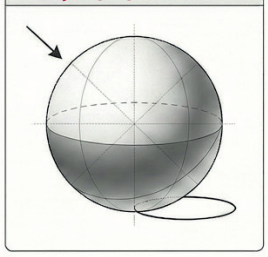
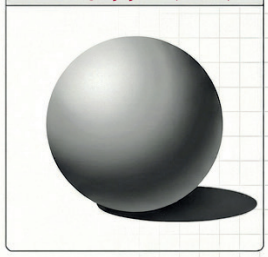
Düzeltme: Elipsin dar ekseni her zaman kaçış noktasına doğru yönelir, geniş ekseni ise buna diktir. Bu kuralı hatırlayarak doğru eksenleri belirleyiniz.

2.3.2. Küre Çizimi

Küre, üç boyutlu bir dairedir. Her yönden bakıldığında dairesel görünen tamamen yuvarlak bir formdur. Küre, en temel ve mükemmel geometrik formlardan biridir.

ADIM ADIM

ADIM ADIM KÜRE ÇİZİMİ

1. Ana hat (Daire çizimi)	2. Merkez ve eksenler	3. Işık-gölge haritası	4. Ton geçişleri (Valör)
			
Objenin temel geometrik yapısını belirlemek için düzgün bir daire çizilir. Ufuk çizgisine göre konumu, elipsleşme miktarını etkiler.	Obje alanını dikey ve yatay bölen aks çizgileri, hacim ve ışık dağılımı için kılavuz görevi görerek oranların doğru saptanmasını sağlar.	Işığın yönüne göre aydınlık, yarı gölge, yansıyan ışık ve düşen gölge alanları hafif çizgilerle sınıflandırılarak işaretlenir.	Işıktan karanlığa doğru kademeli ve yumuşak geçişler (tarama veya yumuşatma teknikleri) uygulanarak objeye gerçekçi bir hacim ve derinlik kazandırır.

Işık-Gölge Desenini Oluşturan Temel Ögeler	
Işık Ögesi	**Tanım ve Görsel Etki**
Aydınlık Taraf	Işık kaynağının doğrudan vurduğu, en açık değerli alandır.
Kendi Gölgesi	Işığın doğrudan ulaşmadığı, objenin üzerinde kalan karanlık bölgedir.
Yansıyan Işık	Etraftaki yüzeylerden objenin gölgeli tarafına çarpan hafif aydınlıktır.
Düşen Gölge	Objenin zemine bıraktığı, kendi gölgesinden daha koyu ve keskin sınırlı gölgedir.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Kürenin düz bir daire gibi görünmesi ve hacim hissi verememesi.

Düzeltme: Işık-gölge geçişlerini kademeli ve yumuşak bir şekilde uygulayarak küreye üç boyutlu bir görünüm kazandırın. Özellikle çekirdek gölge ve yansıyan ışık alanlarını belirginleştiriniz.

Hata: Gölgenin kürenin formuna uygun olmamasıdır.

Düzeltme: Gölgenin de kürenin yuvarlak formunu takip ettiğini ve zemine düşen gölgenin de kürenin şekline uygun olduğunu unutmayınız.

2.3.3. *Silindir Çizimi*

Silindir, iki paralel dairesel tabanı bulunan ve bu tabanları eğri bir yüzeyin birleştirdiği üç boyutlu bir geometrik formdur. Bardak, konserve kutusu, pil, ağaç gövdesi gibi birçok nesne silindirik yapıya sahiptir. Silindir çiziminde üst ve alt tabanlar perspektife bağlı olarak elips şeklinde görünür. Formun hacimli ve gerçekçi görünmesi için oran-orantıya, paralel kenarlara ve ışık-gölge uygulamalarına dikkat edilmelidir.

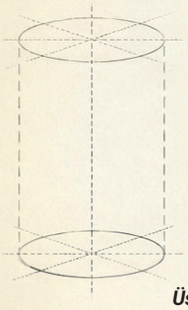
ADIM ADIM

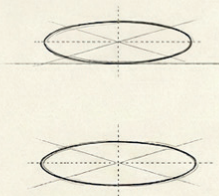
ADIM ADIM SİLİNDİR ÇİZİMİ

Silindir çizimi, iki paralel dairesel tabanın (elips) dikey kenarlarla birleştirilmesiyle oluşur. Bu rehber, temel aks çizgilerinden başlayarak ışık ve gölge ile derinlik kazandırmaya kadar olan akademik süreci kapsar.

YAPILANDIRMA VE FORM OLUŞTURMA

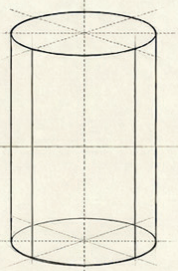
Dikey Eksen ve Taslak Çizimi
Objenin merkezini belirlemek için kâğıdı ortalayan dikey bir aks çizgisi çiziniz.

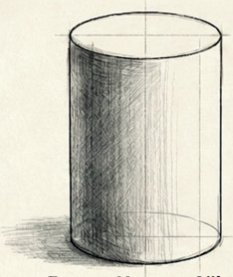
Üst ve Alt Elipslerin Yerleşimi
Ufuk çizgisine göre alt elipsi üsttekinden daha geniş ve açık bir açıyla çiziniz.

Dikey Kenarların Birleştirilmesi
Elipslerin dış tepe noktalarını, orta eksene paralel düz dikey çizgilerle birleştiriniz.

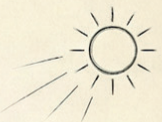
Dikey Kenarların Birleştirilmesi
Elipslerin dış tepe noktalarını, orta eksene paralel düz dikey çizgilerle birleştiriniz.

TONLAMA VE HACİM KAZANDIRMA

Form ve Yansıma Gölgesi
Objenin kendi üzerindeki gölgeler ile zemine düşen gölgeleri kullanarak 3B etkisini güçlendiriniz.

Işık Kaynağını Belirleme
Hacimlendirmeden önce ışığın geliş yönünü saptayarak aydınlık ve karanlık alanları planlayınız.

Yumuşak Geçişli Tonlama
Yuvarlak formlarda ton geçişlerini yumuşak tutarak derinlik ve gerçekçi modle etkisi oluşturunuz.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Silindirin taban ve tavanının daire gibi çizilmesi.

Düzeltme: Perspektif içinde bir daire her zaman elips olarak görünür (göz hizasına paralel bakılan daire hariç). Elipslerin doğru oranlarda ve açılarda çizildiğinden emin olunuz.

Hata: Silindirin yan kenarlarının paralel olmaması.

Düzeltme: Silindirin yan kenarlarının dikey eksene paralel olduğundan emin olunuz. Bu, formun düzgün ve dengeli görünmesini sağlar.

3. UYGULAMA

KONU: YUVARLAK FORMLARIN ÇİZİMİ

Süre: 4 Ders saati

Görev

Bir kâğıt üzerinde daire, elips, küre ve silindir çizimleri yapınız. Çizimlerinizi serbest elle yapınız. Çizimlerinizde doğru oran, eksen çizgileri, perspektif, ışık ve gölge kurallarına dikkat ediniz. Küre ve silindir çizimlerinde açık, orta ve koyu ton değerlerini kullanarak hacim etkisi oluşturunuz.

Amaç

Daireyi, küreyi ve silindiri perspektif kurallarına uygun olarak serbest elle çizmek

Kullanılacak Araç Gereç

- 35 x 50 cm resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B kurşun kalem
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve düzenli çalışınız.
2. Malzeme tercihi yaparken geri dönüştürülebilir kâğıt ve çevre dostu malzeme kullanımına özen gösteriniz.
3. Çizim kâğıdınıza serbest elle farklı boyutlarda daireleri yatay ve dikey eksen çizgileri kullanarak çiziniz.
4. Elips çizmek için önce bir kılavuz kare çiziniz, ardından köşeleri yuvarlayarak elips oluşturunuz.
5. Çizdiğiniz elips ile silindirin üst yüzeyini oluşturunuz ve altına paralel çizgiler çizip gövdeyi tamamladıktan sonra alt kısmına bir elips daha çiziniz.Bir daire çizerek küre formunu oluşturunuz.
6. Kürede ışık yönü belirleyerek açık, orta ve koyu tonlama yapınız.
7. Formlarınızda ışık gölgeyi göstererek hacim etkisi oluşturunuz.
8. Çizimlerinizi koyu çizgilerle belirginleştirip kılavuz çizgilerini siliniz.
9. Çalışmanızı temiz ve düzenli bir şekilde tamamlayınız.
10. Çalışma sonrasında size verilecek olan öz değerlendirme formunu yanıtlayınız.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

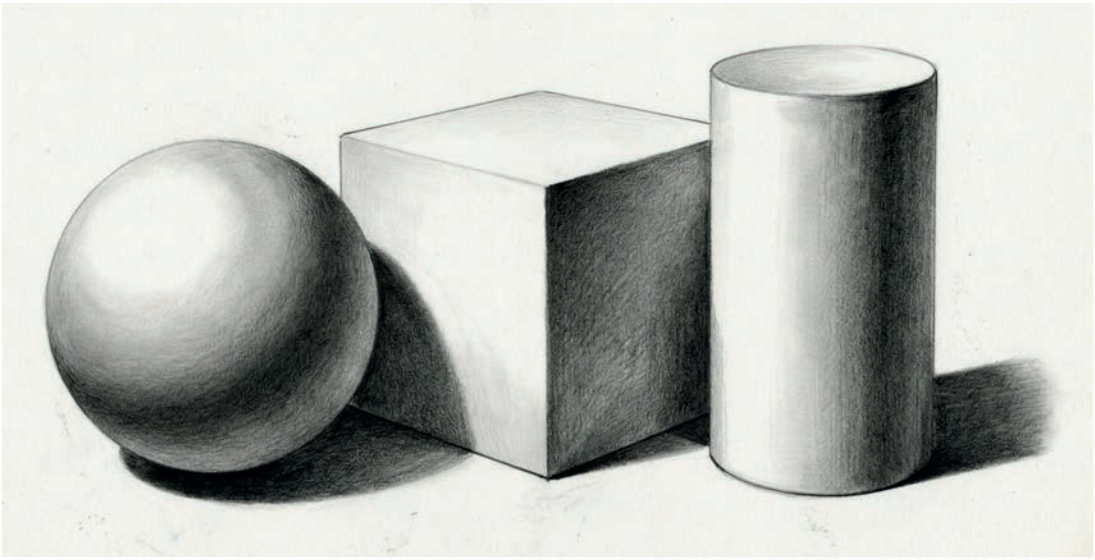
Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

Çevrenizdeki nesnelere dikkatlice baktığınızda ışığın bu nesnelerin üzerinde nasıl değişiklikler oluşturduğunu gözlemleyiniz.

2.4. GEOMETRİK FORMLARI HACİMLENDİRME

Desen eğitiminde, çizilen formlara üç boyutluluk ve gerçekçilik kazandırmak için ***hacimlendirme*** teknikleri kullanılır (Görsel 2.14).

Görsel 2.14: *Desen çiziminde hacimlendirme örnekleri*

2.4.1. Hacimlendirme

Hacimlendirme, iki boyutlu bir yüzey üzerinde çizilen nesnelere ışık ve gölge değerleri uygulayarak üç boyutlu bir görünüm kazandırma işlemidir. Bu sayede nesnelerin genişlik, yükseklik ve derinlik boyutları algılanır hâle gelir, çizim daha gerçekçi ve inandırıcı olur.

2.4.2. Tonlama ve Hacimlendirmeyle İlgili Temel Kavramlar

Bir formun hacimli ve mekân içinde yer alıyormuş gibi algılanabilmesi ışık-gölge ve ton değerlerinin doğru kullanımıyla mümkündür. Bu nedenle tonlama ve hacimlendirmeyle ilgili temel kavramların bilinmesi önemlidir.

Işık-Gölge: Bir nesne üzerine düşen ışığın yarattığı aydınlık ve karanlık alanlardır. Işık-gölge, nesnelere hacim, derinlik ve gerçekçilik kazandırır.

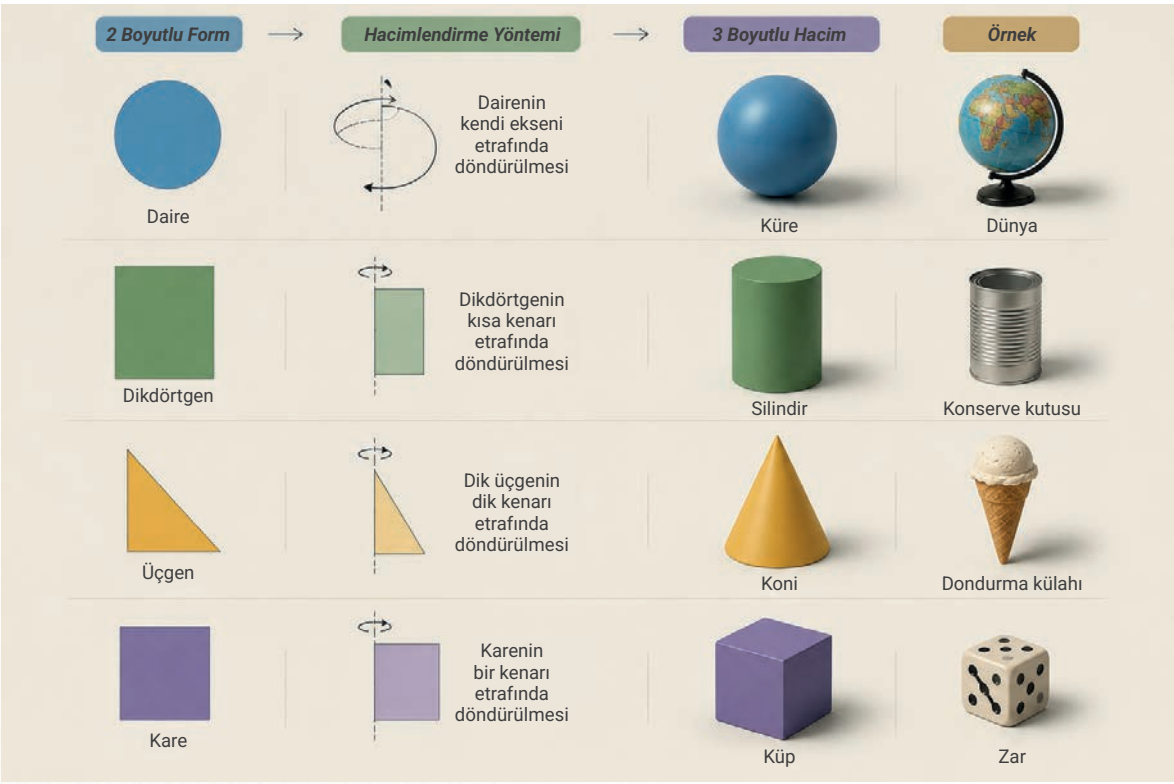
Açık-Koyu: Bir yüzeyin veya alanın ışık yoğunluğuna göre aldığı değerdir. Açık tonlar ışık alan bölgeleri, koyu tonlar ise gölge alanlarını ifade eder.

Ton: Bir rengin veya gri değerinin açıklık-koyuluk derecesidir. Tonlama, bir çizimde hacim, doku ve atmosfer yaratmak için kullanılır.

Valör: Bir rengin veya tonun açıklık-koyuluk değeridir. Valör skalası, en açıktan en koyuya doğru sıralanan ton değerlerini gösterir.

Etüt: Bir nesnenin veya figürün detaylı bir şekilde incelenerek formu, oranları, ışık-gölge ilişkileri ve dokusunun çizim yoluyla analiz edilmesidir. Etüt, gözlem yeteneğini ve çizim becerilerini geliştirir.

Geometrik formlar, belirli eksenler etrafında döndürülerek üç boyutlu hacimlere dönüştürülebilir. Çizimde hacimlendirme; formun derinlik, kütle ve mekân etkisini ortaya çıkarır. Günlük yaşamda karşılaşılan birçok nesne, temel geometrik hacimlerden oluşur ve bu hacimler desen çalışmalarının temelini oluşturur (Görsel 2.15).

Görsel 2.15: *Geometrik formların hacimlendirilmesi*

2.4.3. Hacimlendirme Yapılırken Dikkat Edilecek Noktalar

Hacimlendirme çalışmalarında amaç, formun ışık ve gölge değerleriyle üç boyutlu etkisini doğru bir şekilde yansıtmaktır. Bu sürecin başarılı olabilmesi için hacimlendirme yapılırken dikkat edilmesi gereken temel ilkelerin bilinmesi gerekmektedir.

Geometrik Formların Hacimlendirilmesi: Her geometrik formun kendine özgü bir ışık-gölge dağılımı vardır. Örneğin küpün yüzeyleri keskin ton geçişleri gösterirken kürenin yüzeyleri yumuşak ve kademeli geçişlere sahiptir. Silindirin ise yan yüzeyinde dikey yönde yumuşak geçişler, taban ve tavanında ise elips formuna uygun tonlamalar bulunur.

Çizimlerde Hacimlendirme Teknikleri: Hacimlendirme için farklı teknikler kullanılabilir: tarama (paralel çizgilerle tonlama), çapraz tarama (birbirini kesen çizgilerle tonlama), karalama (rastgele çizgilerle tonlama) veya yumuşak geçişler (parmak veya pamukla dağıtma). Hangi tekniğin kullanılacağı çizilen nesnenin dokusuna ve istenen etkiye göre değişir.

Geometrik Formların Yüzeyine Uygun Doku veya Detaylar Ekleyerek Hacmin Daha Belirgin Hâle Getirilmesi: Bir formun yüzey dokusu, onun hacmini ve gerçekçiliğini artırır. Örneğin pürüzlü bir yüzey daha fazla gölge tutarken parlak bir yüzey daha fazla ışık yansıtır. Bu doku ve detaylar, tonlamayla kullanılarak formun daha inandırıcı görünmesini sağlar.

ADIM ADIM

ADIM ADIM HACİMLENDİRMEDE IŞIĞIN ETKİSİ

IŞIK KAYNAĞI

1. Işık Kaynağını Belirleme

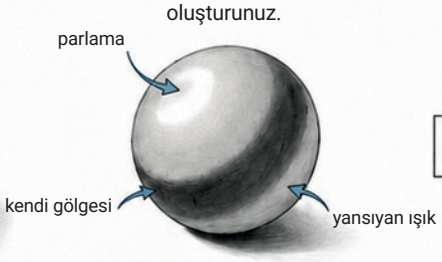
Işığın yönünü ve şiddetini saptayınız.

Işığın doğal veya yapay kaynağını ve açısını belirleyerek aydınlık / karanlık bölgelerin temelini atınız.

2. Ana Işık ve Gölge Alanlarını Belirleme

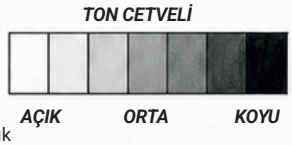
Işık gölge haritası oluşturunuz.

Gözlerinizi kısarak en parlak noktayı ve en koyu alanları belirleyip sınırlarını hafif çizgilerle işaretleyiniz.

3. Ton Skalası Oluşturma

Ton cevteli hazırlayınız.

En açıktan en koyuya doğru kademeli geçişler içeren bir cevtel oluşturarak değer farklarını kavrayınız.

TEKNİK İPUÇLARI FORM GÖLGESİ VE DÜŞEN GÖLGE

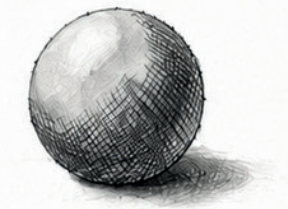

FORM GÖLGESİ — DÜŞEN GÖLGE

Form gölgesi objenin üzerindeki geçişli koyuluktur; düşen gölge zemine düşen, sınırı keskin ve daha koyu gölgedir.

4. Tonları Uygulama

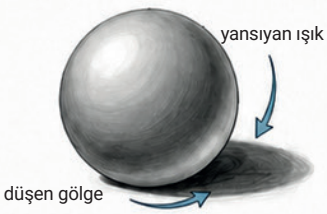
Tarama ve lekesel tonlama yapınız.

Kalem basıncı ve teknikleriyle (tarama veya lekesel) açık, orta ve koyu tonları yüzeye aktarınız.

5. Yansıyan Işık ve Düşen Gölge

Çevresel etkileri ekleyiniz.

Gölge tarafındaki yansıyan ışığı ve zemine düşen, kendi gölgesinden daha koyu gölgeyi çizerek derinliği artırınız.

6. Doku ve Detay

Yüzey karakterini tamamlayınız.

Çizgilerinizi formun yapısına uydurun; küre için kavisli, küp için düz çizgiler kullanarak dokuyu netleştiriniz.

TEKNİK İPUÇLARI IŞIK TİPİNE GÖRE MODELLEME

GÜNEŞ IŞIĞI
Pencereden gelen güneş ışığı keskin kontrast gerektirir.

FLORESAN LAMBA
Floresan lamba altındaki objeler daha yumuşak geçişlerle modellenmelidir.

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Neden eskiz defterim olmalı? Çünkü yalnızca çizim yapmak için değil düşünmeyi, görmeyi ve üretmeyi öğrenmek için vazgeçilmez bir araçtır. Eskiz defteri, sanatçının hem eğitim sürecinde hem de meslek hayatında sürekli yanında taşıdığı kişisel bir görsel günlüktür.

Düzenli eskiz yapmak sana ne kazandırır?

Sanatçı,

- Boş sayfa korkusunu yenmeyi öğrenir.
- Deneme yapmaktan çekinmez.
- Yeni teknikler, farklı anlatım yolları keşfeder.

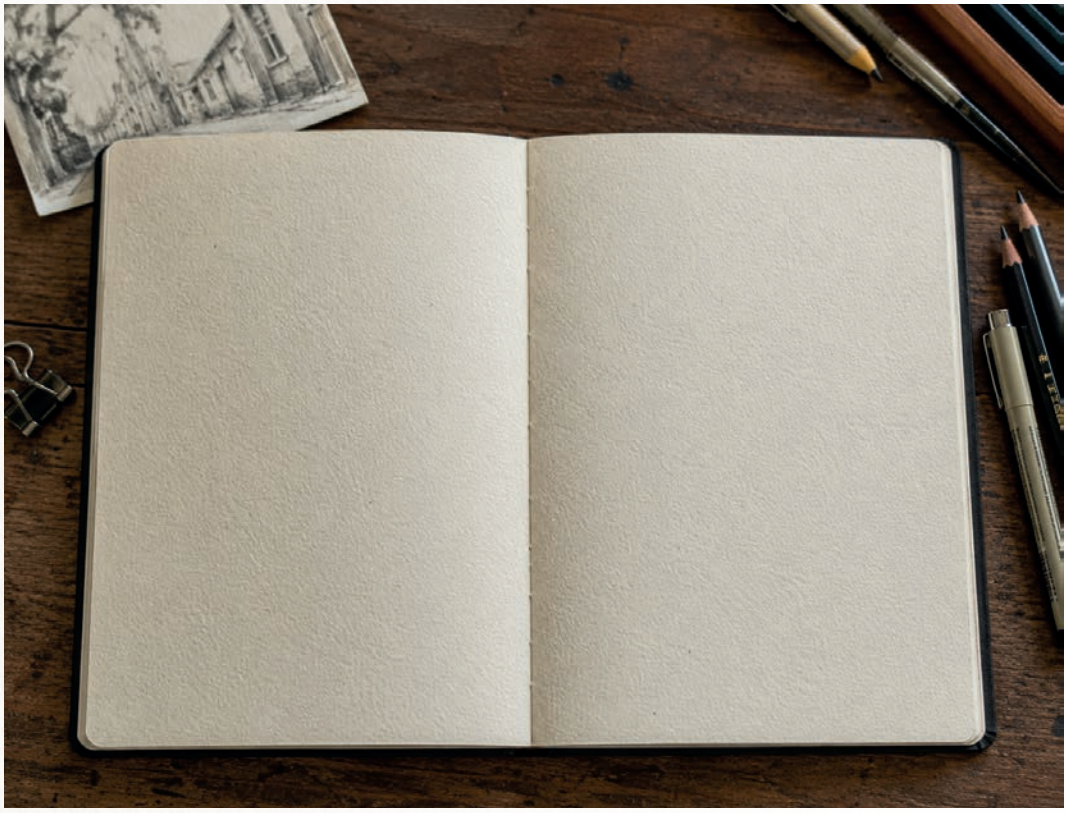
◊ Eskiz defteri, deney yapma alanıdır; burada yanlış yoktur, sadece keşif vardır.

◊ Sürekli çizim yapmak, göz ile el arasındaki koordinasyonu güçlendirir.

◊ Çizim, kas ve göz hafızasıyla gelişir bu da ancak düzenli tekrar ile mümkündür.

◊ Eskiz defteri, sanatçının zihinsel arşividir.

Eskiz defteri; deneme ve keşif gelişiminin en doğal alanıdır. 'Sen de aşağıdaki eskiz defterine (Görsel 2.16) denemeler yapabilirsin.

Görsel 2.16: *Eskiz defteri*

4. UYGULAMA

KONU: GEOMETRİK FORMLARI HACİMLENDİRME

Süre: 4 ders saati

Görev

Sınıfta farklı geometrik formlardan (küp, küre, silindir, koni) oluşan bir natürmort düzenleyiniz. Bir ışık kaynağı (lamba, mum vb.) kullanarak bu formlar üzerindeki ışık-gölge dağılımını gözlemleyiniz. Her bir formun ışık alan, yarı gölge, tam gölge, yansıyan ışık ve düşen gölge alanlarını belirleyiniz. Bu gözlemlerinizi eskiz defterinize (zihinsel arşivinize) not alınız ve daha sonra çizimlerinize uygulayınız.

Amaç

Geometrik formları resim kalemiyle ışığın yönü ve şiddetine göre etüt etmek

Kullanılacak Araç Gereç

- resim altlığı-şövale
- resim kâğıdı 35 x 50 cm - 50 x 70 cm
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel, silgi, kalemtıraş ve kıskaç

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Çizim yapmak için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Malzeme tercihi yaparken geri dönüştürülebilir kâğıt ve çevre dostu malzeme kullanımına özen gösteriniz.
4. Küp, silindir, küre gibi geometrik formu hafif çizgilerle doğru oranlarda oluşturunuz.
5. Işık yönünü belirleyiniz.
6. Ton geçişlerini yumuşak ve kontrollü uygulayınız.
7. Kompozisyonda denge ve yerleşimi sağlayınız.
8. Bu aşamada sadece ton alanları yerleştirilir, detay yapılmaz.
9. Elinizin altına beyaz bir kâğıt koyarak çalışma alanınızın temiz olmasına özen gösteriniz.
10. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.
11. Çalışma sonrasında size verilecek olan öz değerlendirme formunu yanıtlayınız.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

OKU-YORUM

Aşağıdaki metni okuyarak soruları metne göre yorumlayınız.

Geometrik Formlar ve Sanat Tarihindeki Yeri

Geometrik formlar, sanatın başlangıcından itibaren insanlığın ifade biçimlerinde önemli bir yer tutmuştur. Mağara resimlerindeki basit şekillerden, Antik Yunan mimarisinin kusursuz oranlarına, Mısır piramitlerinin anıtsal geometrisine kadar, sanatçılar ve zanaatkârlar her zaman geometrik prensiplerden ilham almışlardır. Bu formlar, evrenin düzenini, dengeyi ve estetiği temsil etmenin bir yolu olarak kullanılmıştır.

Orta Çağ'da, özellikle Gotik katedrallerin inşasında ve vitray sanatında geometrik formlar, ilahi düzenin ve kozmik uyumun sembolleri olarak kullanılmıştır. Rönesans döneminde ise Leonardo da Vinci (Leonardo da Vinçi) ve Albrecht Dürer (Albreht Dürer) gibi sanatçılar, insan figürünün ve doğanın geometrik oranlarını keşfetmeye odaklanmış, bu sayede eserlerine bilimsel bir gerçekçilik katmışlardır. Perspektifin keşfiyle birlikte, geometrik formlar, üç boyutlu mekânın iki boyutlu yüzeye aktarılmasında vazgeçilmez bir araç hâline gelmiştir.

Kübizm, Konstrüktivizm ve De Stijl (DeŞtayl) gibi sanat akımları, geometrik formları sanatın merkezine oturtmuştur. Pablo Picasso (Pablo Pikasso) ve Georges Braque (Jorj Brak), nesneleri temel geometrik şekillere ayrıştırarak ve farklı açılardan aynı anda göstererek yeni bir görsel dil yaratmışlardır. Piet Mondrian (Pit Mondriyan) ise sadece yatay ve dikey çizgiler ile ana renkleri kullanarak evrensel bir denge ve uyum arayışına girmiştir. Bu akımlar, geometrik formların sadece birer yapı taşı olmadığını, aynı zamanda soyutlama ve ifade gücünün de temelini oluşturduğunu göstermiştir.

Günümüzde, mimariden endüstriyel tasarıma, grafik tasarımdan dijital sanata kadar birçok alanda geometrik formlar, estetik ve fonksiyonel çözümler sunmaya devam etmektedir. Basit geometrik formları anlamak ve çizmek, sanatçıların ve tasarımcıların görsel dünyayı daha iyi analiz etmelerini ve kendi yaratıcı ifadelerini geliştirmelerini sağlayan temel bir beceridir.

Sorular

1. Geometrik formlar, sanat tarihinde farklı dönemlerde hangi amaçlarla kullanılmıştır? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

   .....

   .....

   .....

2. Yüzyıl sanat akımları (Kübizm, Konstrüktivizm, De Stijl) geometrik formlara nasıl bir bakış açısı getirmiştir? Bu akımların günümüz sanat ve tasarımına etkileri neler olabilir? Metinden edindiğiniz bilgilerle kendi çıkarımlarınızı birleştirerek açıklayınız.

   .....

   .....

   .....

GÖRSEL ANALİZ

Verilen görseli dikkatlice inceleyiniz. Görselde yer alan desen ögeleri ve desen ilkelerini ve bunların kompozisyon üzerindeki etkilerini açıklayınız.

GÖRSEL ANALİZ

1. Verilen görseldeki desen ögelerini (nokta, çizgi, form, doku) belirleyiniz ve bunların kompozisyondaki rolünü açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Görselde hangi desen ilkelerinin (denge, ritim, vurgu, hareket, oran-orantı, birlik-bütünlük) kullanıldığını tespit ediniz ve bu ilkelerin görseldeki etkilerini yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Görselde perspektif kullanılmış mıdır? Kullanılmışsa hangi tür perspektif olduğu ve nasıl bir derinlik hissi yarattığını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ÇIKIŞ KARTI

Basit geometrik formlara dair neler öğrendim?

Bu birimde öğrendiklerinizi gözden geçirerek aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Serbest çizgi çalışmalarının çizim yeteneğinize en büyük katkısı ne oldu?

   .....
   .....
   .....
   .....

2. Köşeli ve yuvarlak formları çizerken perspektif kurallarını uygulamak arasındaki temel farklar nelerdir?

   .....
   .....
   .....
   .....

3. Hacimlendirme yaparken ışık-gölge ve tonlama arasındaki ilişkiyi nasıl açıklarsınız?

   .....
   .....
   .....
   .....

4. Bu birimde öğrendiğiniz bilgilerden hangisi, çizimlerinizi en çok geliştirdi?

   .....
   .....
   .....
   .....

5. Hangi konuda hâlâ zorlandığınızı veya daha fazla pratik yapmanız gerektiğini düşünüyorsunuz?

   .....
   .....
   .....
   .....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru olduğunu düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi desenin temel ögelerinden biri değildir?

A) Çizgi
B) Doku
C) Form
D) Nokta
E) Renk

2. Bir kompozisyondaki görsel ağırlıkların eşit veya uyumlu bir şekilde dağıtılmasıyla oluşan görsel kararlılık hissine ne ad verilir?

A) Bütünlük
B) Denge
C) Hareket
D) Ritim
E) Vurgu

3. Bir nesnenin kendi içindeki veya parçaları arasındaki büyüklük ilişkisini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hacim
B) Kontur
C) Oran
D) Nokta
E) Perspektif

4. Paralel çizgilerin sonsuzda birleştiği varsayılan noktaya ne ad verilir?

A) Göz hizası
B) Kaçış çizgisi
C) Kaçış noktası
D) Ufuk çizgisi
E) Resim düzlemi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve verilen soruları perspektif bilgilerinizi kullanarak cevaplayınız.

Bir mimarlık öğrencisisiniz ve bir binanın iç mekânını çizmeniz gerekiyor. Bu çizimde, odanın derinliği ve nesnelerin birbirine göre konumunu doğru bir şekilde göstermek istiyorsunuz.

1. Bu çizimde hangi perspektif türünü (tek kaçışlı, iki kaçışlı) kullanmayı tercih edersiniz? Nedenini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Çiziminizde ufuk çizgisi ve kaçış noktalarını nasıl belirlersiniz? Adım adım açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ÖĞRENME BİRİMİ

CANSIZ MODELDEN ÇİZİMLER

KONULAR

3.1. DESEN İLKE VE ÖGELERİNE UYGUN OLARAK KOMPOZİSYON OLUŞTURMA

3.2. KOMPOZİSYONUN GEOMETRİK ANALİZİ

3.3. KOMPOZİSYONUN DETAYLI ÇİZİMİ

3.4. DESEN İLKELERİNE UYGUN OLARAK KARAKALEM TEKNİĞİYLE KOMPOZİSYON HACİMLENDİRME

ANAHTAR KAVRAMLAR

- denge
- eskiz
- geometrik analiz
- hareket
- ışık-gölge
- kompozisyon
- obje
- oran-orantı
- vurgu
- yüzey dokusu

BEKLENTİLER

Bu öğrenme biriminde sizden

- ön ve arka plan kurgusu yaparak çizimi yapılacak formları kompozisyon kurallarına göre yerleştirmeniz
- oran-orantı ile parça-bütün ilişkisini kurarak kompozisyonu değişik bakış noktalarından çizmeniz
- cansız objelerden oluşan kompozisyonu ışığın yönü ve şiddetine göre etüt etmeniz
- cansız objeleri hacimlendirmeniz

beklenmektedir.

GİRİŞ KARTI

Aşağıdaki soruları, basit geometrik formlar hakkındaki bilgilerinize göre cevaplayınız.

1. C***ansız m***odel denince aklınıza ne geliyor?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Birkaç nesneyi bir araya getirerek bir kompozisyon oluştururken nelere dikkat edersiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Bir kompozisyonda nesnelerin yerleşimi çizimin genel görünümünü nasıl etkiler?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Bir kompozisyonda hacim etkisi oluşturmak için hangi çizim yöntemlerinden yararlanılabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

DÜŞÜNELİM

Kompozisyonda nesneler arasındaki mesafe (yakınlık / uzaklık) izleyicide nasıl bir algı yaratır?

3.1. *DESEN İLKE VE ÖGELERİNE UYGUN OLARAK KOMPOZİSYON OLUŞTURMA*

Bir çizimin etkili ve anlaşılır olabilmesi, yalnızca nesnelerin doğru çizilmesine değil bu nesnelerin bir bütünlük içinde düzenlenmesine de bağlıdır. Kompozisyon oluşturma süreci, çizilecek nesnelerin sayfa üzerinde dengeli, estetik ve işlevsel bir biçimde yerleştirilmesini kapsar. Bu süreçte nesnelerin büyüklükleri, konumları, birbirleriyle olan ilişkileri ve boşluk kullanımı dikkatle planlanır. Böylece bakan gözü yönlendiren, görsel bütünlük sağlayan ve anlatımı güçlendiren düzenlemeler oluşturulur.

3.1.1. *Kompozisyon*

Desen eğitiminde, tek tek nesneleri çizebilmenin yanı sıra, birden fazla nesneyi bir araya getirerek anlamlı ve estetik bir bütün oluşturma sürecine ***kompozisyon*** denir. Nesnelerle kompozisyon oluştururken tüm ögelerin (nesneler, boşluklar, çizgiler ve tonlar) belirli ilke ve ögeler doğrultusunda düzenlenmesi gerekir.

Desen Ögeleri

Kompozisyonu oluşturan temel görsel ögeler şunlardır:

Nokta: Tüm görsel ögelerin başlangıcı ve bitişi olarak kabul edilen en küçük görsel birimdir. Kompozisyonda odak noktası veya ritim ögesi olarak kullanılır.

Çizgi: İki nokta arasındaki mesafeyi ifade eden yönü, kalınlığı ve karakteri olan görsel ögedir. Kompozisyonda yönlendirme, hareket ve form belirleme aracıdır.

Şekil: İki boyutlu, kapalı bir alandır. Geometrik (kare, daire) veya organik (yaprak, bulut) olabilir. Kompozisyonda nesnelerin temel formlarını oluşturur.

Form: Üç boyutlu, hacimli bir şekildir. Genişlik, yükseklik ve derinliğe sahiptir. Kompozisyonda nesnelerin gerçekçi görünmesini sağlar.

Doku: Bir yüzeyin pürüzlülük, düzgünlük, yumuşaklık vb. fiziksel özelliklerinin görsel olarak ifade edilmesidir. Kompozisyonda ilgi çekici yüzeyler yaratır ve derinlik hissini artırır (Görsel 3.1).

Görsel 3.1: *Desen ögeleri*

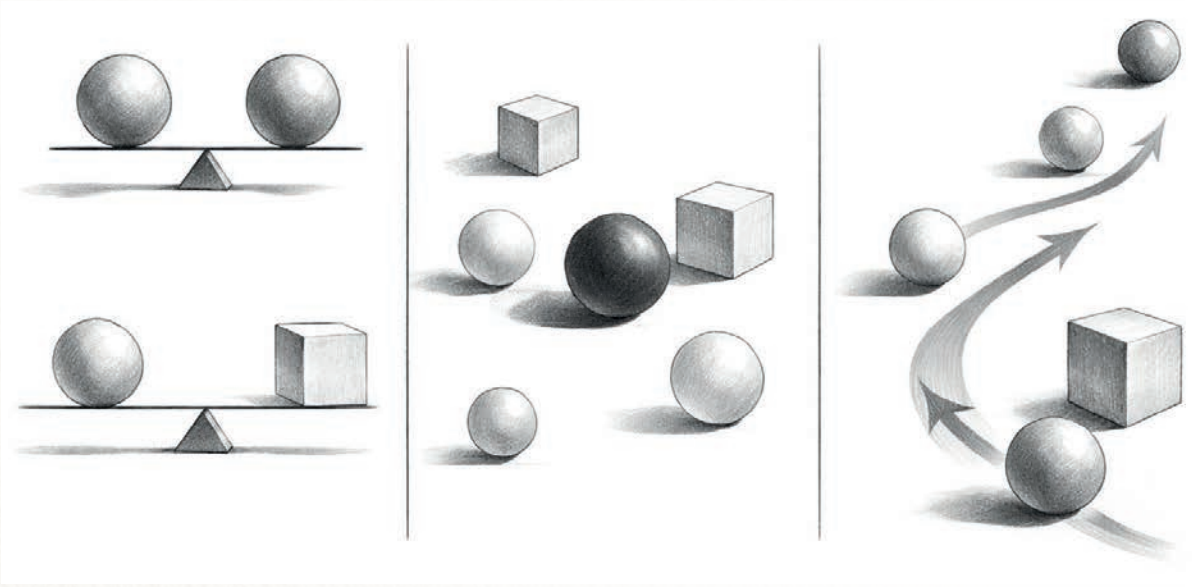
Desen İlkeleri

Kompozisyon ilkeleri, görsel öğelerin bir araya getirilerek anlamlı, düzenli ve estetik bir bütün oluşturmasını sağlayan temel kurallardır. Sanatçı veya tasarımcı; çizgi, biçim, renk, ton, doku, boşluk gibi görsel ögeleri bu ilkeler doğrultusunda düzenleyerek etkili bir görsel anlatım oluşturur. Kompozisyon ilkeleri, izleyicinin dikkatini yönlendirmeye, görsel bütünlük sağlamaya ve verilmek istenen mesajı güçlendirmeye yardımcı olur.

Kompozisyon düzenlenirken kullanılan temel ilkeler şunlardır:

Denge: Bir kompozisyondaki görsel ağırlıkların eşit veya uyumlu bir şekilde dağıtılmasıyla oluşan görsel kararlılık hissidir. Simetrik veya asimetrik olabilir. Simetrik dengede ögeler bir eksenin iki yanında benzer şekilde yer alırken, asimetrik dengede farklı büyüklükteki veya farklı özellikteki ögeler görsel ağırlıkları dengelenerek kullanılır. Denge ilkesi, kompozisyonun düzenli, anlaşılır ve estetik görünmesine yardımcı olur. Dengeli bir kompozisyon izleyicide güven, uyum ve bütünlük duygusu oluşturur.

Vurgu: Bir kompozisyonda izleyicinin dikkatini çeken ve diğer ögelerden daha belirgin olan alandır. Odak noktası olarak da adlandırılır. Boyut, renk, ton, biçim veya konum farklılığıyla yaratılır. Vurgu sayesinde izleyicinin bakışı kompozisyon içinde belirli bir noktaya yönlendirilir. Etkili bir vurgu, verilmek istenen mesajın daha hızlı algılanmasını sağlar ve görsel iletişimin gücünü artırır. Bir kompozisyonda birden fazla vurgu noktası bulunabilir ancak bunların bir hiyerarşi içinde düzenlenmesi gerekir (Görsel 3.2).

Görsel 3.2: *Desen ilkeleri denge / vurgu / hareket*

Hareket: Bir kompozisyondaki görsel ögelerin izleyicinin gözünü belirli bir yönde veya düzende hareket ettirmesiyle oluşan dinamizm ve canlılık hissidir. Çizgilerin yönü, ritim, tekrar, biçimlerin yerleşimi veya ton geçişleriyle sağlanır. Hareket ilkesi, durağan bir yüzey üzerinde görsel bir akış oluşturarak kompozisyona enerji kazandırır. Özellikle eğik çizgiler, kıvrımlı formlar ve tekrar eden ögeler hareket etkisini güçlendirir. Başarılı bir hareket düzeni, izleyicinin gözünün kompozisyon içinde kontrollü bir şekilde dolaşmasını sağlar.

ADIM ADIM

Adım Adım Natürmort Kompozisyonu Oluşturma Rehberi

1

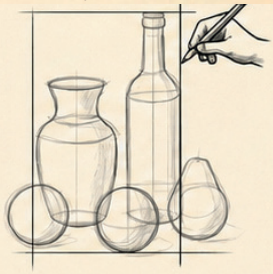
1. Nesne Seçimi ve Sınıflandırma

Kompozisyona uygun organik ve inorganik objeler seçilir, bu objelerin sabit durması ve ışık-gölge etkilerinin net olması tercih edilir.

2. Yerleşim Denemeleri ve Geometrik İskelet

Objelerin toplam genişlik ve yüksekliği ölçülerek kâğıdın yönüne karar verilir, her obje en basit geometrik formuna (silindir, küre, küp) indirgenerek kâğıda silik çizgilerle yerleştirilir.

Ölçü alma ve oran orantı

2

3

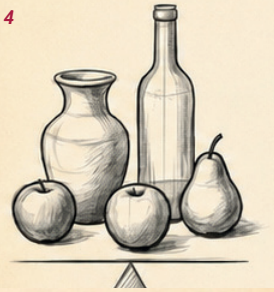
3. Odak Noktası Belirleme

Resmin "kalbi" sayılan, izleyicinin dikkatini ilk çeken ana obje seçilir, diğer tüm unsurlar bu odak noktasını destekleyecek hiyerarşik bir düzende konumlandırılır.

4. Görsel Dengenin Sağlanması

Görsel ağırlıklar kâğıda eşit dağıtılmalıdır, objelerin tek bir tarafa yığılması önlenerek simetrik veya asimetrik bir denge kurulur.

4

5

5. Hareket, Akış ve Ritim

Çizgi, doku ve benzer formların tekrarıyla oluşturulan ritim, izleyicinin gözünü kompozisyon içinde belirli bir yönde gezdirerek sahneye dinamizm katar.

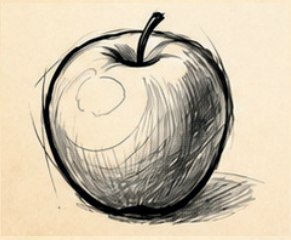
6. Boşluk (Negatif Alan) Kullanımı

Kağıdın her yerini doldurmak yerine bilinçli boşluklar bırakmak, objelerin daha etkili görünmesini sağlar ve izleyiciye görsel bir rahatlık sunar.

6

Teknik Uygulama İpuçları

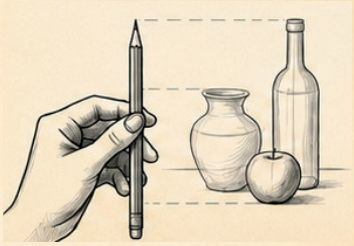
Kontur ve Hat Çeşitliliği

Işıklı kısımlarda ince ve açık, gölgede kalan kısımlarda ise daha kalın ve koyu çizgiler kullanılarak objelere hacim kazandırılır.

Tonlama ve Model (Hacimlendirme)

Çapraz tarama ve yumuşak ton geçişleri (degrade) kullanılarak nesnenin formuna uygun (düz veya kavisli) gölgelendirme yapılır.

Ölçü Alma ve Oran-Orantı

Kalemle dikey ve yatay kıyaslamalar yapılarak objelerin birbirine göre büyüklükleri ve aralarındaki boşluklar titizlikle kontrol edilmelidir.

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Tasarım dünyasında ***kompozisyon,*** sadece görsel ögelerin sayfaya rastgele yerleştirilmesi değil bir hikâyenin nasıl okunacağını, hangi duygunun hissedileceğini ve mesajın hedefe ulaşıp ulaşmayacağını belirleyen temel mimaridir. Doğru bir kompozisyon, karmaşayı düzene sokan ve izleyiciye rehberlik eden görünmez bir el gibidir.

- ◊ Bir afişte, web sitesinde veya logoda kompozisyon hatalıysa mesaj ne kadar güçlü olursa olsun kaybolur. Tasarımcı, karmaşık bilgileri anlaşılır kılmak için kompozisyon disiplinine ihtiyaç duyar.
- ◊ Hatalı bir kompozisyon amatör bir görüntü oluşturur. Marka kimliği çalışmalarında, ögelerin birbirine olan uzaklığı ve hizalaması markanın ciddiyetini ve kalitesini temsil eder.
- ◊ Kompozisyonun yapısı (örneğin dikey çizgilerin baskınlığı veya çapraz yerleşimler), izleyicide heyecan, sakinlik, otorite gibi duygular uyandırabilir. Tasarımcı, hedef kitlenin psikolojisini bu düzenlemelerle yönlendirir.
- ◊ Görsel hiyerarşi oluşturmak, kompozisyonun en önemli görevlerinden biridir. Başlık, alt başlık, metin, görseller ve boşluklar arasındaki ilişki doğru kurulmadığında izleyici neye odaklanacağını bilemez. İyi bir kompozisyon, gözün doğal akışını planlar.
- ◊ Denge, ritim, kontrast gibi ilkeler kompozisyonu güçlü kılar. Simetrik bir denge güven verirken, asimetrik denge dinamizm kazandırır. Ritim, tekrar eden ögelerle bütünlük oluşturur. Kontrast ise önemli ögeleri ön plana çıkarır.
- ◊ Kompozisyon yalnızca estetik bir mesele değildir aynı zamanda işlevsel bir meseledir. Okunabilirliği artırır, mesajın daha hızlı algılanmasını sağlar ve kullanıcı deneyimini iyileştirir. Özellikle dijital ortamlarda dikkat süresinin kısa olduğu düşünüldüğünde doğru kompozisyon büyük önem taşır.
- ◊ Tasarımcı, kompozisyon yoluyla hikâye anlatır. Bir ürünün güven vermesi, bir sosyal sorumluluk afişinin duygulandırması veya bir etkinlik duyurusunun heyecan uyandırması; doğru yerleştirilmiş biçim, renk, tipografi ve boşluk ilişkileriyle mümkündür.
- ◊ Farklı mecralar için kompozisyonu uyarlamak profesyonelliğin göstergesidir. Bir tasarımın afişte, sosyal medyada, web sitesinde veya mobil uygulamada nasıl değişeceği önceden planlanmalıdır. Tasarımcı, aynı mesajı farklı yüzeylerde etkili kılacak kompozisyon kararlarını verebilmelidir.
- ◊ Boşluk (negatif alan) kullanımı, çoğu zaman görseller kadar etkilidir. Nefes alan tasarımlar daha güçlü ve akılda kalıcıdır. Kalabalık bir düzen, mesajı zayıflatırken doğru boşluk kullanımı mesajın etkisini artırır.
- ◊ Kompozisyon bilgisi arttıkça tasarımcı daha bilinçli kararlar almaya başlar. Sezgisel olarak güzel görüneni yapmak yerine, neden öyle olduğunu bilir ve açıklayabilir. Bu durum tasarımcının mesleki yetkinliğini güçlendirir.

Bu doğrultuda kompozisyon, tasarımın görünmeyen ancak en güçlü yapı taşlarından biridir. Mesajın doğru okunmasını, markanın doğru algılanmasını ve hedef kitlenin duygusal olarak etkilenmesini sağlar. Tasarımcı için kompozisyon bilgisi, yaratıcılığı teknik bilgiyle birleştiren ve fikirleri etkili iletişime dönüştüren en önemli araçlardan biridir.

1. UYGULAMA

KONU: KOMPOZİSYON OLUŞTURMA

Süre: 4 ders saati

Görev

Günlük yaşamdan seçilen en az üç cansız form kullanarak bir düzenleme hazırlayınız. Cansız nesneleri ön ve arka plan kurgusu yaparak farklı kompozisyonlar oluşturunuz. Her kompozisyonda denge, vurgu ve hareket ilkelerini nasıl kullandığınızı tartışınız. Oluşturduğunuz kompozisyonların eskizlerini çiziniz.

Amaç

Ön ve arka plan kurgusu yaparak çizimi yapılacak formları kompozisyon kurallarına göre yerleştirmek

Kullanılacak Araç Gereç

- sınıfta bulunan çeşitli cansız nesneler (kitap, vazo, meyve, kutu vb.)
- eskiz defteri
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- silgi
- kalemtıraş
- kıskaç

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Çizmek istediğiniz cansız nesneleri seçiniz.
3. Nesneleri farklı şekillerde bir araya getirerek çeşitli yerleşimler deneyiniz.
4. Kompozisyonunuzda izleyicinin dikkatini çekecek bir odak noktası belirleyiniz.
5. Nesnelerin görsel ağırlıklarını dengelemeye çalışınız.
6. Nesneler arasında gözün rahatça dolaşmasını sağlayacak bir akış veya hareket hissi oluşturunuz.
7. Kompozisyonunuzu nesneler arasındaki boşlukların da kompozisyonun bir parçası olduğunu düşünerek oluşturunuz.
8. Çalışmalarınızı portfolyo hâlinde sununuz.
9. Çalışma sonrasında değerlendirme, kontrol listesi ve öz değerlendirme formuyla yapılacaktır.
10. Size verilecek olan öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

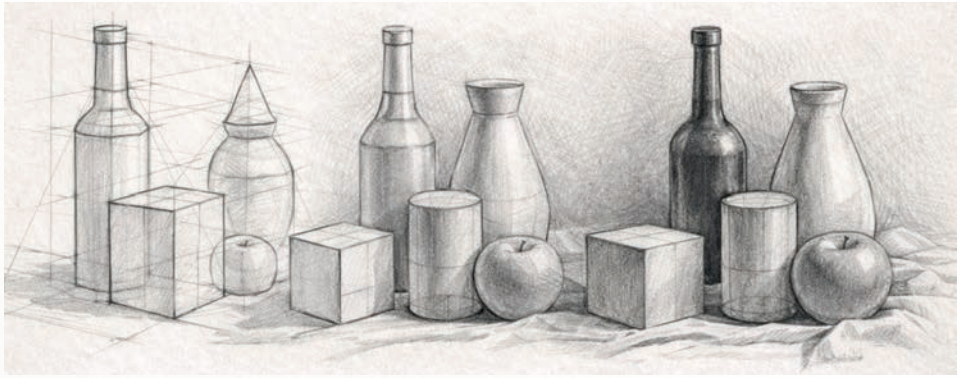
Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

Camdan gelen doğal ışık eşyaların üzerindeki ışık-gölgede ve yüzey dokusunda nasıl detaylar yaratır?

3.2. KOMPOZİSYONUN GEOMETRİK ANALİZİ

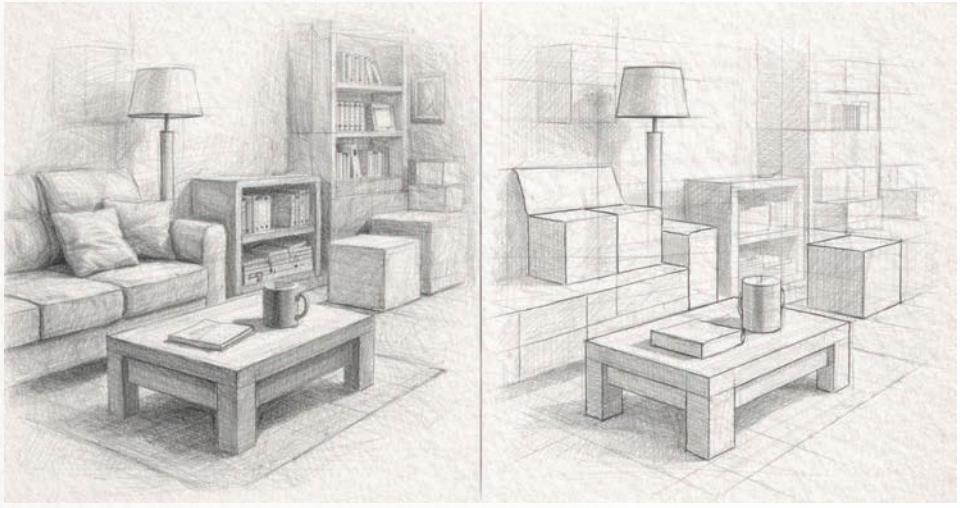
Bir kompozisyonu çizerken nesnelerin dış görünüşünü taklit etmek yeterli değildir. Nesnelerin altında yatan temel geometrik yapıları anlamak gerekir. Bu yapıları analiz etmek çizimin sağlamlığını ve gerçekçiliğini artırır. Nesneleri detaylarından arındırarak en basit geometrik şekillere (küp, küre, silindir vb.) indirgemek, nesnelerin oranlarını, perspektifini ve birbirleriyle olan yapısal ilişkilerini daha kolay kavramayı sağlar (Görsel 3.3).

Görsel 3.3: *Kompozisyonda geometrik analiz*

3.2.1. Temel Geometrik Şekillerle Kompozisyon Çözümleme Yöntemleri

Her nesnenin temelde basit geometrik bir formu vardır. Etraftaki nesneler detaylarından arındırılıp gözler kısılarak incelendiğinde bu formlar anlaşılabilir (Görsel 3.4).

Görsel 3.4: *Günlük yaşamda geometrik şekillerle kompozisyon çözümleme*

Cansız model kompozisyonlarını çizerken, her bir nesneyi en basit geometrik şekillere (küp, küre, silindir, koni, piramit vb.) indirgeyerek analiz etmek, çizime sağlam bir temel oluşturur. Bu yöntem, nesnelerin oranlarını, perspektifini ve birbirleriyle olan ilişkilerini daha kolay anlamayı sağlar.

ADIM ADIM

Adım Adım Geometrik Çözümleme Karakalem Çizim Rehberi

Geometrik çözümleme, bir sanat eserini kurgulama, anlama ve geliştirme sürecindeki temel yöntemdir. Bu süreçte çizer, karmaşık nesneleri basit geometrik formlara indirgeyerek işe başlar. Akademik bir desen çalışmasında objenin sadece dış hatlarını taklit etmek yerine; hacmini, mekândaki duruşunu ve diğer nesnelerle olan mesafesel ilişkisini teknik kurallar çerçevesinde inşa etmek esastır.

1. Genel Formları Belirleme

Objeyi içine alan uygun geometrik şekli (kare, dikdörtgen, üçgen vb.) belirleyip sayfaya ortalayınız.

Bütünün Formu

Kompozisyonun veya nesnenin en-boy oranını ve temel geometrik yapısını fark etmek çizimi kolaylaştırır.

Geometrik Basitleştirme

Karmaşık bir yapıyı; küre, silindir, küp gibi temel formlara indirgeyerek hacimsel yapıyı kurgulayınız.

2. Kılavuz Çizgileri Çizme

Hayalî Referans Noktaları

Objenin yapısını ve uzaklıklarını tanımlayacak dikey ve yatay referans noktaları belirleyerek bu noktalardan geçen hayali çizgiler kullanınız.

Konumlandırma Kılavuzları

Parçaların bütün içinde doğru yerleşimi için objelerin belirli uç noktalarını birleştiren yardımcı çizgiler çiziniz.

Form Tanımlama

Biçimlerin sınırlarını ve parçalarını tanımlayan kontur çizgileri, objenin üç boyutlu algılanmasının ilk adımıdır.

3. Eksenleri ve Merkezleri Bulma

Eksen Çizgilerinin Kullanımı

Yuvarlak veya simetrik formların üzerine dikey ve yatay eksen çizgileri çizerek nesneyi tanımlayınız.

Merkez Noktasının Tespiti

Bir geometrik şeklin merkez noktasını bulmak için ön cephedeki köşelerden çapraz ışınlar uzatıp kesişmesini sağlayınız.

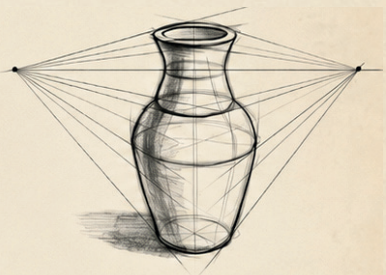
Simetri Kontrolü

Dairesel görünüşlerde her tepe noktasından (0 °, 90 °, 180 °, 270 °) bir eksen çizgisi geçirilmesi formun doğruluğunu sağlar.

4. Perspektif Uygulama

Ufuk Çizgisi ve Kaçış Noktası

Çizimde derinlik oluşturmak için önce göz hizasını gösteren ufuk çizgisini ve üzerinde bir kaçış noktasını belirleyiniz.

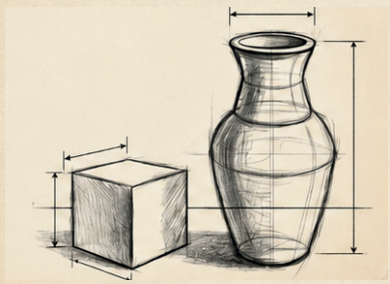

Derinlik Işınları

Kaçış noktasından nesnenin köşelerine uzatılan yapay ışınlar yardımıyla nesnenin derinliğini ve mekândaki boyutlarını inşa ediniz.

Tekniği Tamamlama

Derinlikleri belirledikten sonra yardımcı çizgileri silerek ana formları belirginleştiriniz.

5. Nesneler Arası İlişkiler

Boşluk ve Doluluk Analizi

Oranların doğruluğu için nesnelerin kendileri kadar aralarında kalan negatif boşlukları da birbirleriyle karşılaştırınız.

Mesafe ve Hizalama

Objelerin yükseklik, genişlik ve uzaklıklarını ölçü çizgileriyle kontrol ediniz.

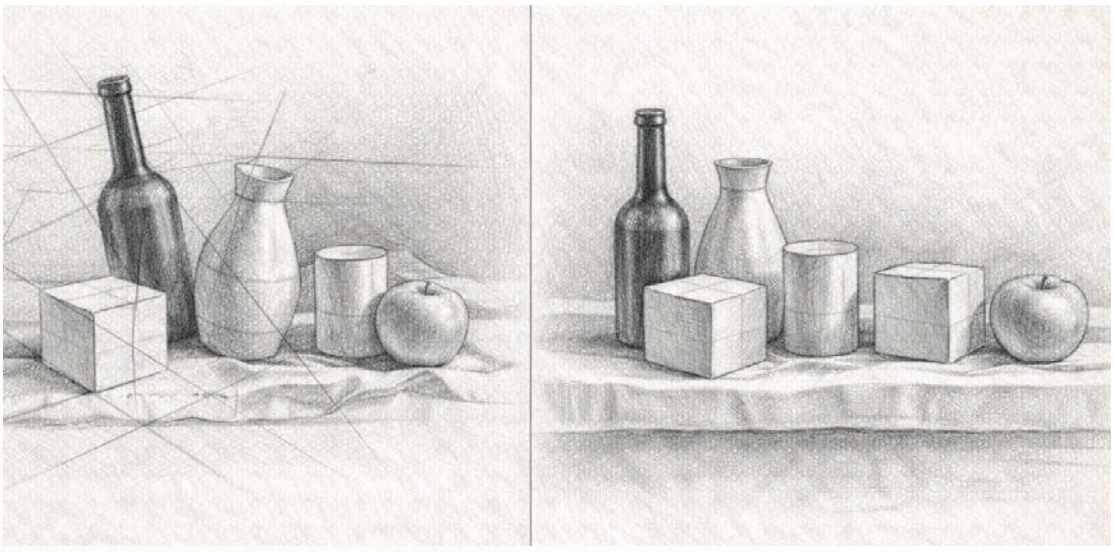
Form Birleştirme

Tespit edilen tüm oranlar ve perspektif doğrultusunda farklı formları birleştirerek objenin son hâlini ortaya çıkarınız.

3.2.2. Cansız Modelin Ana Yapısal Hatları ve Denge Ögeleri Üzerinden Geometrik Analiz

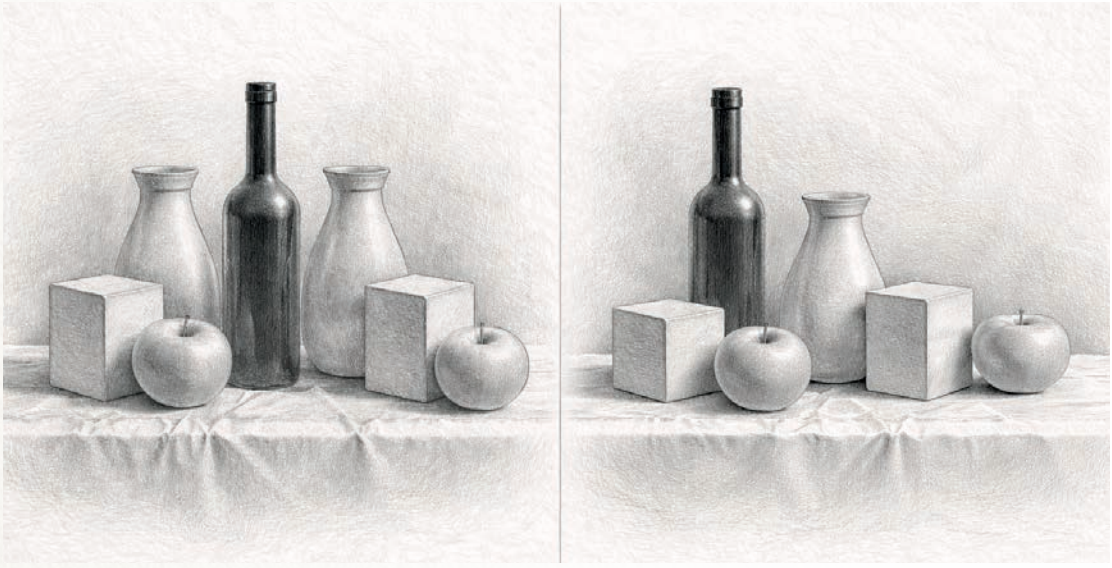
Cansız modelin geometrik analizi, yalnızca nesnelerin tek tek formlarını değil aynı zamanda bir araya gelerek oluşturdukları kompozisyonun genel yapısal hatlarını ve denge ögelerini de kapsar. Doğru bir form analizi kompozisyonun bir bütün olarak nasıl organize edileceğini de anlamayı sağlar.

- Ana Yapısal Hatlar: Kompozisyondaki nesnelerin oluşturduğu ana çizgiler ve yönler belirlenir. Kompozisyonda nesnelerin oluşturduğu diyagonal çizgiler hareket, yatay çizgiler durağanlık hissi verir (Görsel 3.5).

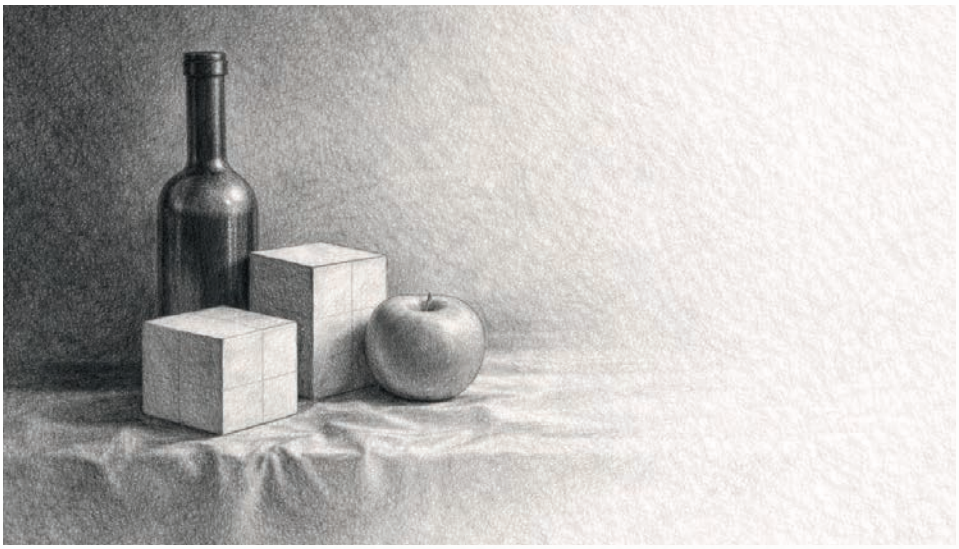
Görsel 3.5: *Diyagonal ve yatay çizgi*

- Denge Ögeleri: Kompozisyonun simetrik mi yoksa asimetrik mi olduğu analiz edilir. Görsel ağırlıkların nasıl dağıldığı ve dengeyi sağlayan ögelerin neler olduğu belirlenir (Görsel 3.6).

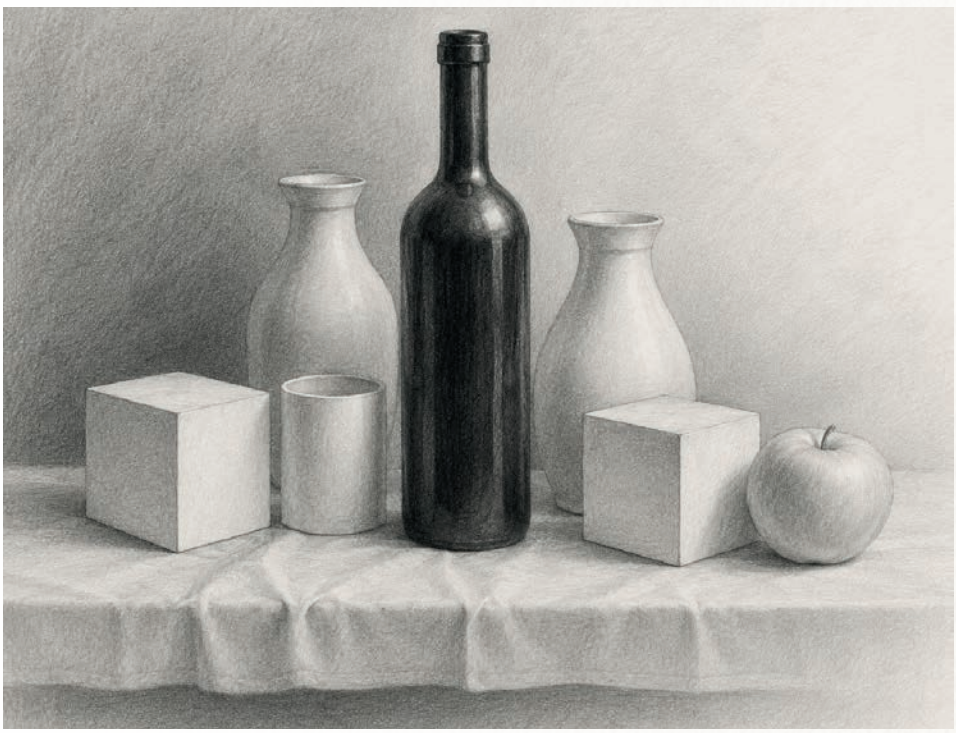
Görsel 3.6: *Simetrik-asimetrik*

- Boşluk ve Doluluk: Nesnelerin kapladığı alanlarla (doluluk) aralarındaki boşluklar analiz edilir. Bir araya gelen nesnelerin oluşturduğu boş ve dolu kısımlar, kompozisyonun ritmini ve görsel akışını etkiler (Görsel 3.7).

Görsel 3.7: *Boşluk-doluluk*

- Görsel Hiyerarşi: Kompozisyonda bazı nesneler diğerlerine göre daha fazla dikkat çeker. Bu durum nesnelerin boyutları, ton değerleri, konumları veya detay seviyeleriyle ilişkilidir. Görsel hiyerarşi analizinde izleyicinin gözünün ilk olarak hangi nesneye yöneldiği belirlenir. Büyük, koyu tonlu veya kompozisyonun merkezine yakın yerleştirilen nesneler genellikle daha baskın görünür. Görsel hiyerarşi, kompozisyonun okunabilirliğini artırır ve izleyicinin bakışını kontrollü bir şekilde yönlendirir (Görsel 3.8).

Görsel 3.8: *Görsel hiyerarşi*

2. UYGULAMA

KONU: KOMPOZİSYONUN GEOMETRİK ANALİZİ

Süre: 4 ders saati

Görev

Seçilen sanat eserini inceleyerek kompozisyondaki nesneleri temel geometrik şekiller hâlinde çiziniz. Parça bütün ilişkisi kurarak kompozisyonu değişik bakış noktalarından çiziniz. Ana yön çizgilerini ve kütle dağılımlarını belirlemek amacıyla analiz çizimleri yapınız. Kompozisyonda denge, oran-orantı ve yön ilişkilerini değerlendirerek eserin geometrik yapısını ortaya koyunuz.

Amaç

Oran-orantı ile parça-bütün ilişkisini kurarak kompozisyonu değişik bakış noktalarından çizmek

Kullanılacak Araç Gereç

- seçilen bir sanat eseri çıktısı ve dijital ortamda görseli
- ince uçlu kalem (analiz çizgileri için)
- 35 x 50 cm resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel, silgi ve kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Akıllı tahtaya yansıtılan görseli dikkatlice inceleyerek şu sorulara cevap arayınız:
   - Eserde nesnelerin kapladığı alanlarla (doluluk) aralarındaki boşluklar nasıl düzenlenmiş?
   - En baskın yön dikey mi, yatay mı, çapraz mı?
   - Göz ilk nereye gidiyor?
   - Büyük kütleler nasıl yerleşmiş?
3. Görsel üzerine (eser çıktısı) şunları çiziniz:
   - Büyük alanlar için üçgen, dikdörtgen, daire, elips vb. basit geometrik şekiller
   - Ana yön çizgileri (yatay ve dikey akslar)
4. Gereksiz çizgileri silerek temiz çizgi düzeni sağlayınız.
5. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.
6. Çalışmalarınızı portfolyo hâlinde sununuz.
7. Çalışma sonrasında size verilecek olan öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

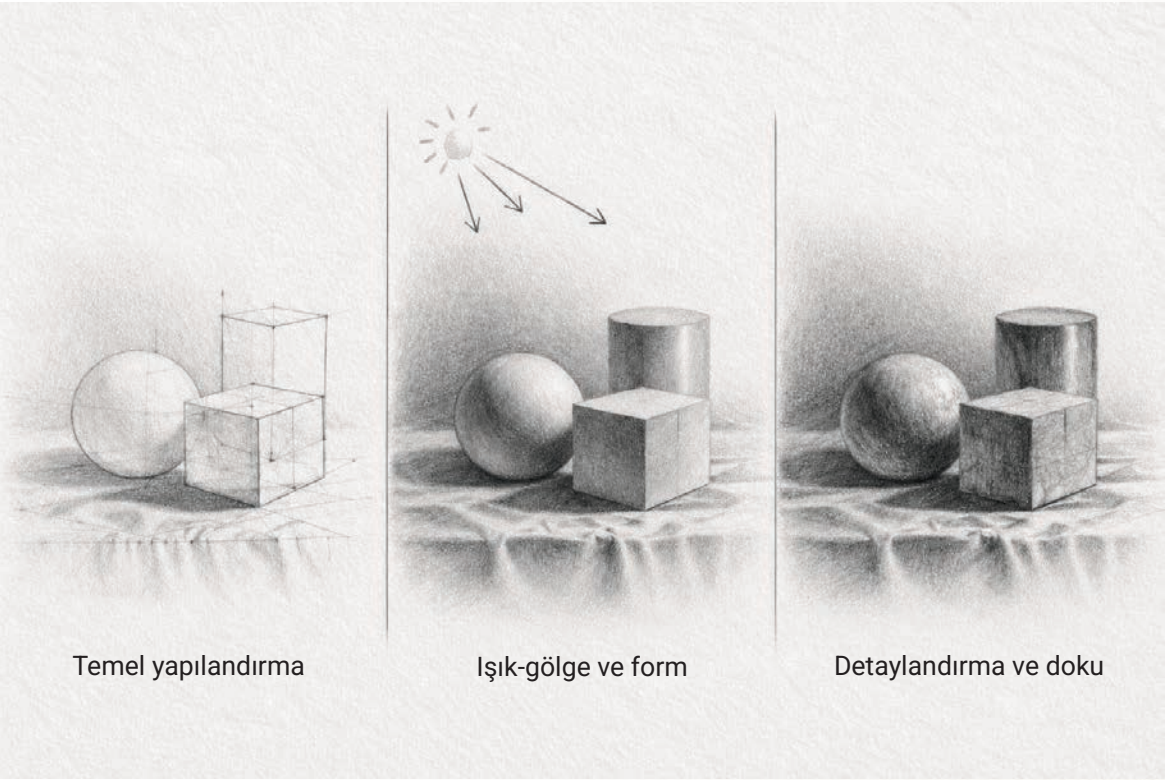
Bir nesneyi yalnızca genel hatlarıyla çizmekle ayrıntılarıyla çizmek arasında nasıl bir fark vardır?

3.3. *KOMPOZİSYONUN DETAYLI ÇİZİMİ*

Kompozisyonun temel geometrik analizi yapıldıktan ve ana hatları belirlendikten sonra sıra detaylara gelir. Geometrik analizle kurulan sağlam iskeletin üzerine eklenen her detay, formun gerçekliğini ve görsel zenginliğini pekiştirir. Işık-gölge geçişleri, yüzey dokuları ve oran-orantı detayları, nesnelerin kendine has karakterini ve hacmini ortaya koymasını sağlar. Detaylandırma süreci; kumaşın kıvrımı, camın yansıması, ahşabın dokusu gibi karakteristik özelliklerin ana formun yapısını bozmadan çizime dâhil edilmesiyle tamamlanır.

3.3.1. *Kompozisyonda Işık-Gölge*

Işık-gölge, bir kompozisyondaki nesnelere hacim, derinlik ve gerçekçilik kazandırmanın en önemli ögesidir. Işık kaynağının yönü ve şiddeti, nesneler üzerindeki aydınlık ve karanlık alanları belirler. Doğru ışık-gölge uygulaması, nesnelerin üç boyutlu görünmesini sağlar ve kompozisyona atmosfer katar (Görsel 3.9).

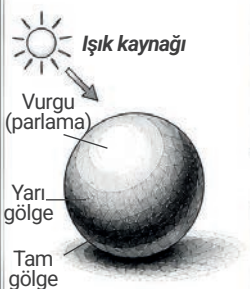
Görsel 3.9: *Işık-gölge*

ADIM ADIM

Adım Adım Işık-Gölge Uygulaması Çizimde Hacim ve Derinlik

1. Işık Kaynağını Belirleme

Işığın yönünü belirleyiniz.

Amaç
Hacim algılamak için ışık bölgelerini tanımak

2. Tonlama ve Form Verme

Formu tonlayarak hacim kazandırır.

Köşeli Formlar (küp, prizma)

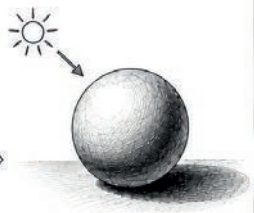
Yuvarlak Formlar (küre, koni, silindir)

Amaç
Nesnenin formunu doğru göstermek

3. Düşen Gölge

Nesnenin zemine bıraktığı gölge

Önemli Noktalar
Gölge ışığın ters yönüne düşer ve yakın yerler daha koyudur. Gölge formdan etkilenir.

Amaç
Nesneyi zemine oturtmak ve derinlik oluşturmak

4. Sonuç ve Derinlik

Işık, gölge ve düşen gölge birlikte hacim ve derinlik sağlar.

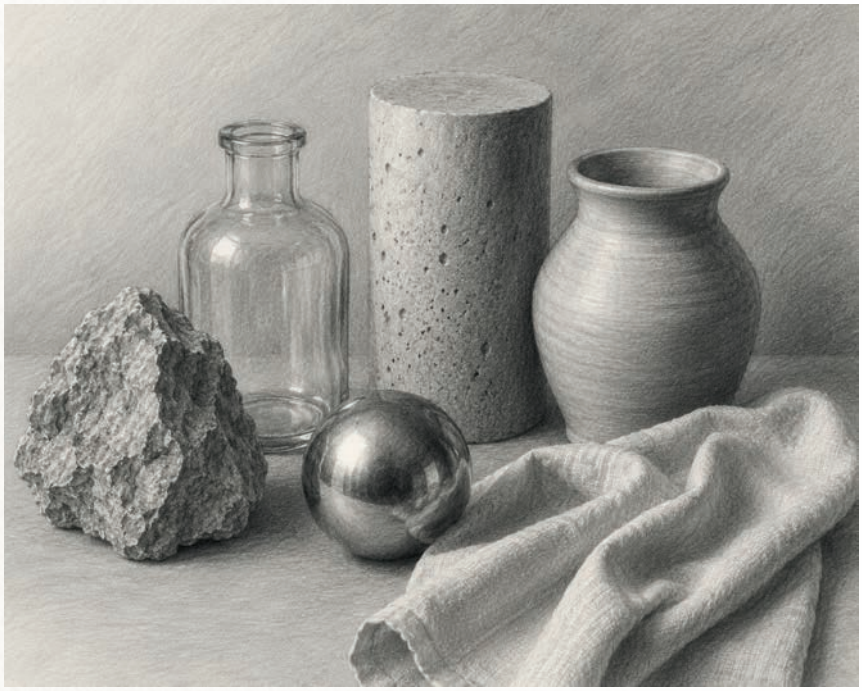

Son Kontrol
Işık yönü tutarlı mı?
Düşen gölge doğru mu?
Form hacimli görünüyor mu?

Sonuç
Doğru ışık-gölge güçlü hacim ve derinlik kazandırır.

3.3.2. Kompozisyonda Yüzey Dokusu

Yüzey dokusu, bir nesnenin fiziksel yüzeyinin görsel veya dokunsal özellikleridir. Pürüzlü, pürüzsüz, parlak, mat, yumuşak, sert vb. dokular, çizime gerçekçilik ve ilgi katar. Dokular, ışık-gölgeyle birlikte kullanılarak nesnelerin hacmini ve karakterini daha iyi ifade etmeyi sağlar (Görsel 3.10).

Görsel 3.10: *Kompozisyonda yüzey dokusu*

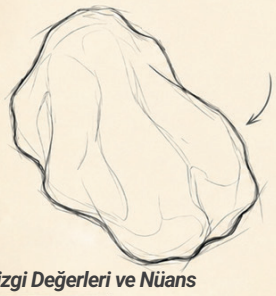
ADIM ADIM

Adım Adım Doku Uygulaması Akademik Çizim Rehberi

Bu içerik, akademik bir desen eğitiminde doku (texture) oluşturma sürecini ele alır. Süreç; objenin doğal yapısının titizlikle gözlemlenmesiyle başlar, yüzey karakterine uygun çizgi ve tarama teknikleriyle gelişir ve ışık-gölge dengesiyle üç boyutlu bir hacim kazanarak tamamlanır.

1. Aşama: Titiz Gözlem ve Taslak

Objenin doğal yapısını, parçaların bütünle bağını ve oranlarını inceleyerek serbest çizgilerle taslağınızı oluşturunuz.

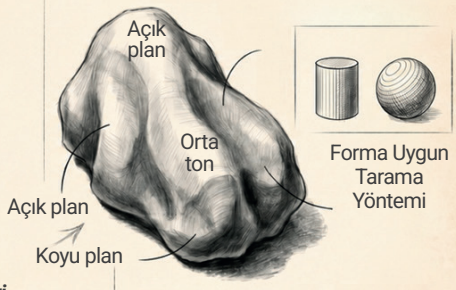
2. Aşama: Çizgi ve Ton Kullanımı

Tonlama alanlarını paralel veya çapraz tarama çizgileriyle (hatching) belirleyerek yüzey dokusunu oluşturunuz.

3. Aşama: Işık-Gölge ve Hacimlendirme

Düz yüzeylerde düz, kavisli yüzeylerde ise formun yapısına uygun kavisli çizgiler kullanınız.

Çizgi Değerleri ve Nüans

Derinlik hissi oluşturmak için objenin formuna göre ince, orta ve kalın çizgiler kullanınız.

Tarama Tekniği Rehberi

Sık Tarama
Koyu tonlar / yoğun doku

Seyrek Tarama
Açık tonlar / hafif doku

Kalemi Yan Tutmak
Yumuşak geçişler ve gölgeler

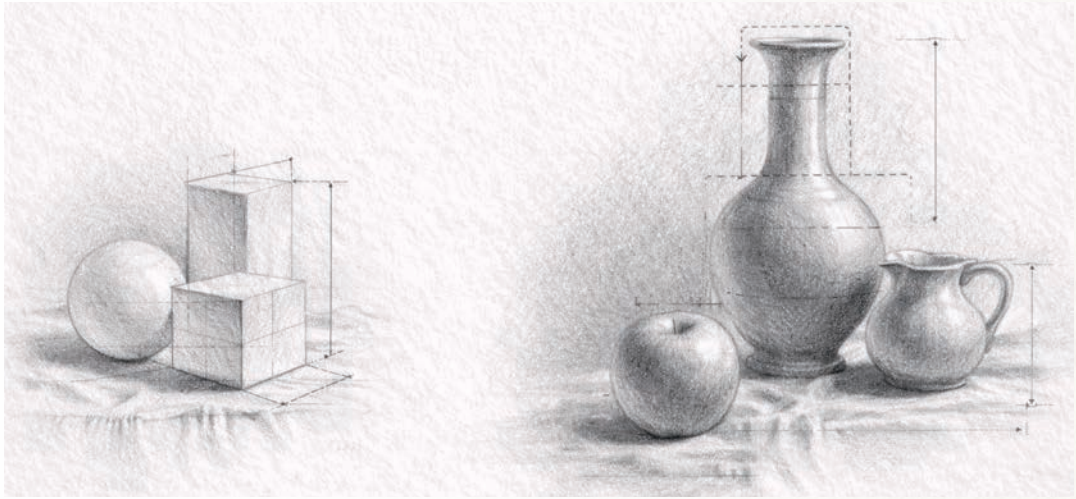
Ton Geçişleri ve Valör

Beyazdan siyaha kademeli geçişler yaparak objeye üç boyutlu gerçekçi bir görünüm kazandırınız.

3.3.3. *Kompozisyonda Oran-Orantı*

Kompozisyonun detaylı çiziminde de oran-orantı ilkeleri büyük önem taşır. Nesnelerin kendi içindeki oranları (örneğin bir vazonun ağız-gövde-taban oranları) ve kompozisyondaki diğer nesnelerle olan oranları doğru bir şekilde aktarılmalıdır. Detaylar eklenirken bu detayların ana formla olan oran-orantı ilişkisi korunmalıdır (Görsel 3.11).

Görsel 3.11: *Oran-orantı*

3.3.4. Kompozisyonun Detaylandırılması

Temel formlar ve ana hatlar doğru bir şekilde oluşturulduktan sonra kompozisyona küçük ayrıntılar eklenerek gerçekçilik ve zenginlik kazandırılır. Bu aşamada nesnelerin yüzey özellikleri, ışık-gölge ilişkileri, dokuları ve çevreleriyle olan bağlantıları daha dikkatli bir şekilde incelenir. Detaylar, kompozisyonun genel yapısını desteklemeli ve izleyicinin dikkatini dağıtmadan bütünlüğü güçlendirmelidir. Detaylandırma sürecinde formun geometrik yapısıyla oran-orantı ilişkileri korunmalı; ışık-gölge ve ton değerleri farklı etüt çalışmalarıyla incelenerek yüzey özellikleri kontrollü bir biçimde geliştirilmelidir.

Kompozisyonun detaylandırılması sırasında nesnelerin kenar yapıları, yüzey geçişleri, yansımaları ve gölgeleri göz önünde bulundurulur. Özellikle farklı malzemelerin kendine özgü dokularını doğru yansıtmak çizimin etkisini artırır. Cam, metal, kumaş, ahşap, taş gibi yüzeylerin her biri ışığı farklı biçimlerde yansıttığından, bu özelliklerin çizime aktarılması nesnelerin daha gerçekçi görünmesini sağlar.

Kompozisyonda yer alan nesneler arasındaki ilişkiyi güçlendirmek amacıyla masa örtüsündeki kırışıklıklar, zemindeki gölgeler, yüzey detayları ve küçük biçimsel özellikler de çizime eklenebilir. Ancak ayrıntıların aşırı kullanımı kompozisyonun okunabilirliğini azaltabileceğinden, detaylar dengeli ve bilinçli bir şekilde uygulanmalıdır.

Başarılı bir detaylandırma çalışması, kompozisyonun genel bütünlüğünü korurken nesnelere karakter kazandırır, hacim etkisini güçlendirir ve izleyiciye daha etkileyici bir görsel deneyim sunar (Görsel 3.12).

Görsel 3.12: *Işık-gölge yüzey dokusu ve oran-orantı*

Bu detaylandırma süreci şunları içerebilir:

- ***Doku:*** Nesnelerin yüzey dokuları (kumaşın kıvrımları, ahşabın damarları, camın yansımaları) çizime dâhil edilir.
- ***Tonlama:*** Daha ince ton geçişleri ve valör farklılıkları uygulayarak nesnelere daha fazla hacim ve derinlik kazandırılır.
- ***Küçük Ayrıntılar:*** Nesneler üzerindeki küçük desenler, çatlaklar, etiketler veya diğer belirgin özellikler eklenir. Ancak bu ayrıntıların ana kompozisyonu bozmamasına ve odak noktasını dağıtmamasına dikkat edilmelidir.

3. UYGULAMA

KONU: FARKLI NESNELERDEN KOMPOZİSYON OLUŞTURMA VE ESKİZ ÇİZİMİ

Süre: 4 ders saati

Görev

Bir natürmort düzenlemesi (örneğin bir vazo, birkaç meyve, bir kumaş parçası veya mutfak eşyaları, kitaplar veya kişisel eşyalarınızdan oluşan bir düzenleme) oluşturunuz ve eskizini çiziniz. Cansız objelerden oluşturduğunuz kompozisyonunuzu ışığın yönü ve şiddetine göre etüt ediniz.

Amaç

Cansız objelerden oluşan kompozisyonu ışığın yönü ve şiddetine göre etüt etmek

Kullanılacak Araç Gereç

- seçilen natürmort düzenlemesi nesneleri (örneğin bir vazo, birkaç meyve, bir kumaş parçası veya mutfak eşyaları, kitaplar veya kişisel eşyalarınızdan oluşan bir düzenleme)
- ince uçlu kalem (analiz çizgileri için)
- 35 x 50 cm resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Sınıf ortamından veya kişisel eşyalarınızdan seçtiğiniz nesnelerle, kompozisyon ilke ve ögelerini dikkate alarak bir kompozisyon oluşturunuz.
3. Oluşturduğunuz kompozisyonu temel geometrik formlar, oran-orantı, denge-yön, boşluk-doluluk ilişkileri ve form yerleşimi açısından analiz ederek gerekli gördüğünüz düzenlemeleri yapınız.
4. Oluşturduğunuz kompozisyonun eskizinizi çiziniz.
5. Temel formlar ve ana hatlar doğru bir şekilde oluşturulduktan sonra, kompozisyonu ışığın yönü ve şiddetine göre etüt ediniz.
6. Gereksiz çizgileri silerek temiz çizgi düzeni sağlayınız.
7. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.
8. Çalışmalarınızı portfolyo hâlinde sununuz.
9. Çalışma sonunda size verilecek olan öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

Bir nesnenin üç boyutlu görünmesini sağlayan en önemli etkenler neler olabilir?

3.4. DESEN İLKELERİNE UYGUN OLARAK KARAKALEM TEKNİĞİYLE KOMPOZİSYON HACİMLENDİRME

Bir kompozisyonun tüm ögeleri (form, oran-orantı, ışık-gölge, doku) bir araya geldiğinde karakalem tekniğiyle hacimlendirme yaparak esere son dokunuşlar yapılır. Karakalem tekniklerinin desen ilkeleriyle uyumlu ve dengeli bir şekilde kullanılması kompozisyonun bütünlüğünü ve görsel etkisini tamamlar. Işık kaynağının yönüne ve şiddetine göre planlanan ton değerleri, formun kütlesel varlığını mekân içinde belirginleştirirken nesnelerin zemine sağlam bir şekilde oturmasını sağlar.

ADIM ADIM

ADIM ADIM KOMPOZİSYON HACİMLENDİRME VE GÖLGELENDİRME EĞİTİMİ

1. Ana Formları Belirleme

Objeleri küp, küre, silindir gibi basit geometrik şekillere indirgeyerek ve hayali kılavuz çizgileriyle oran-orantıyı kurunuz.

2. Ton Farklılıklarını Uygulama

Ton cetveli mantığını kullanarak en koyudan en açığa kadar olan değer aralıklarını ve kalem basıncının yarattığı etkileri kavrayınız.

3. Işık Kaynağı ve Ton Planlaması

Işığın geliş yönünü belirleyin; aydınlık taraf, gölgeli taraf ve en koyu alanlarda bile görülebilen "yansıma hattı" bölgelerini işaretleyiniz.

4. Desen İlkelerine Dikkat Etme

Formun yapısına uygun tarama tekniği seçiniz. Düz yüzeylerde düz çizgiler, kavisli yüzeylerde ise formun eğimini takip eden kavisli çizgiler kullanınız.

5. Bütünlük İçinde Çizim Yapma

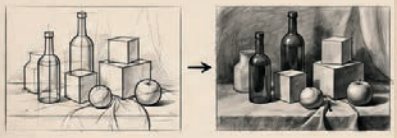
Parça-bütün ilişkisini gözeterek objeler arasında görsel bir ritim ve denge kurunuz. Düşük kontrastlı gölgeleri arka plana, güçlü kontrastları ön plana yerleştiriniz.

Görsel ritim ve denge

6. Son Rötuşlar

Gölgeleri derinleştirerek hacmi artırınız. Gereksiz kılavuz çizgilerini silin ve ton bütünlüğünü sağlayınız.

Önce Sonra

Temel Bölgelerin Tanımı	
	Aydınlık Taraf Işığın doğrudan vurduğu, en açık tonların olduğu alan.
	Gölgeli Taraf Işığın ulaşmadığı, formun kütlesini belli eden koyu alan.
	Yansıma (Refle) Gölge içinde kalan ancak çevreden yansıyan ışıkla oluşan ince açık hat.
	Ton Geçişi (Degrade) Işık ve gölge arasındaki yumuşak, ani olmayan geçiş bölgesi.

BİLGİ KUTUSU

Sık Yapılan Hatalar ve Düzeltme Önerileri

Hata: Ton geçişlerinin ani ve keskin olması, formun yumuşaklık ve yuvarlaklık etkisini zayıflatması.

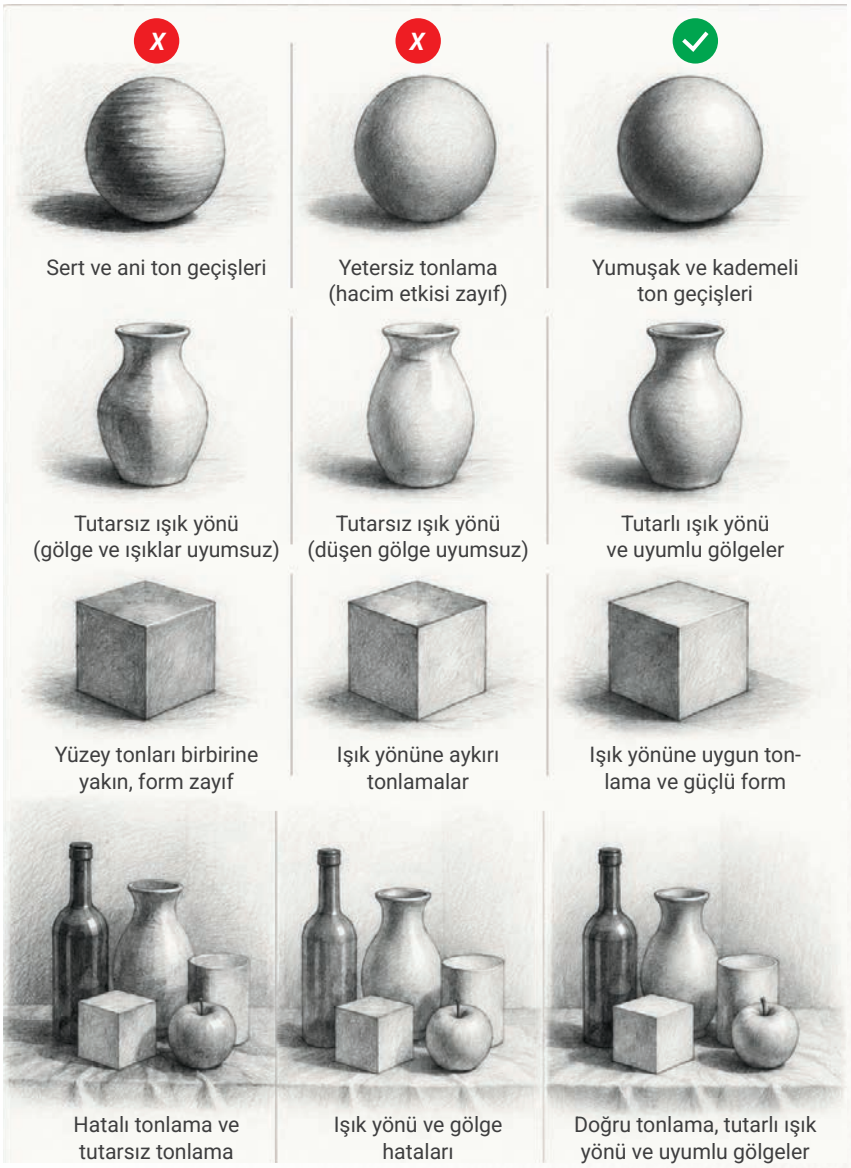
Düzeltme: Ton geçişlerinin yumuşak ve kademeli oluşturulması, formun hacim etkisinin korunmasına katkı sağlar. Bu amaçla tonlar katmanlar hâlinde uygulanmalı ve kalem baskısı kontrollü kullanılmalıdır.

Hata: Işık kaynağının tutarsız olması, farklı nesnelerde farklı ışık yönlerinin kullanılması.

Düzeltme: Kompozisyonda ışık-gölge dağılımının tutarlı olabilmesi için tek bir ışık kaynağı esas alınmalı ve tüm yüzeylerde ışığın yönü bu kaynağa göre belirlenmelidir.

Hata: Düşen gölgelerin yanlış çizilmesi veya nesnelerle ilişkisinin doğru kurulamaması.

Düzeltme: Düşen gölgelerin şekli ve yoğunluğu, nesnenin formu ile ışık kaynağının yönüne uygun olmalıdır. Bu durum nesnelerin zemine oturma etkisini güçlendirerek mekânsal algının daha doğru kurulmasını sağlar.

4. UYGULAMA

KONU: CANSIZ OBJELERİ HACİMLENDİRME

Süre: 4 ders saati

Görev

Bir natürmort düzenlemesi (örneğin bir vazo, birkaç meyve, bir kumaş parçası veya mutfak eşyaları, kitaplar veya kişisel eşyalarınızdan oluşan bir düzenleme) oluşturunuz ve karakalem tekniğiyle kompozisyonu hacimlendiriniz.

Amaç

Cansız objeleri hacimlendirmek

Kullanılacak Araç Gereç

- seçilen natürmort düzenlemesi nesneleri (örneğin bir vazo, birkaç meyve, bir kumaş parçası veya mutfak eşyaları, kitaplar veya kişisel eşyalarınızdan oluşan bir düzenleme)
- ince uçlu kalem (analiz çizgileri için)
- 35x50 cm resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel, silgi ve kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Sınıf ortamından veya kişisel eşyalarınızdan seçtiğiniz nesnelerle, kompozisyon ilke ve ögelerine uygun bir düzenleme oluşturunuz.
3. Temel formlar ve ana hatları doğru şekilde belirleyerek kompozisyonun eskizini çiziniz.
4. Nesnelere özgü ayrıntıları ekleyiniz.
5. Işık ve gölge alanlarını belirleyerek kompozisyonu karakalem tekniğiyle hacimlendiriniz.
6. Tonlama ve hacimlendirme işlemlerinde açık tonlardan koyu tonlara ilerleyiniz ve tarama tekniklerinden yararlanarak geçişlerin yumuşak olmasına özen gösteriniz.
7. Düşen gölgeleri ışık kaynağının yönüne uygun biçimde çizerek nesnelerin formunu belirginleştiriniz.
8. Gereksiz çizgileri silerek çizimi temizleyiniz ve atölyeyi düzenleyip malzemeleri yerlerine kaldırınız.
9. Çalışmanızı portfolyo hâlinde sununuz ve öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Gözlem formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

OKU-YORUM

Aşağıdaki metni okuyarak soruları metne göre yorumlayınız.

Natürmortun Sanat Tarihindeki Yeri ve Gelişimi

Natürmort, cansız nesnelerin kurgulanarak resmedildiği bir sanat türüdür. Sanat tarihinde natürmortlar, sadece nesnelerin estetik bir düzenlemesi olmaktan öte, sembolik anlamlar taşıyan, dönemin kültürel, sosyal ve felsefi değerlerini yansıtan önemli bir ifade biçimi olmuştur. Antik Roma fresklerinde ve mozaiklerinde meyve sepetleri veya av sahneleri gibi erken natürmort ögelerine rastlansa da, bağımsız bir sanat türü olarak natürmortun asıl yükselişi 16. ve 17. yüzyıl Avrupa sanatında, özellikle Hollanda ve Flaman resminde gerçekleşmiştir.

Bu altın çağda natürmortlar genellikle zenginlik, bolluk, dünyevi zevklerin geçiciliği (vanitas) ya da dini temaları sembolize ederdi. Örneğin kompozisyonlarda yer alan çürümeye yüz tutmuş meyveler veya sönmüş mumlar, hayatın kısalığını ve ölümün kaçınılmazlığını hatırlatan birer simgeydi. Jan Brueghel the Elder (Yan Brögıl dı Eldır), Willem Kalf (Vilem Kalf) ve Rachel Ruysch (Reyçıl Royş) gibi Hollandalı ve Flaman ustalar; ışık-gölge oyunları, detaylı doku betimlemeleri ve usta işi düzenlemelerle bu türe büyük bir derinlik kazandırmışlardır.

18. yüzyıla gelindiğinde Fransız ressam Jean-Baptiste-Siméon Chardin (Jan Baptist Simeon Şarden), natürmortu sembolik yüklerinden sıyırarak günlük nesnelerin kendi saf güzelliğine ve plastik değerlerine odaklanmış, türe yeni bir saygınlık kazandırmıştır. 19. yüzyılda ise natürmort, akademik sanat eğitiminin temel taşlarından biri haline gelmiştir. Sanat öğrencileri, cansız modellerden çizimler yaparak oran-orantı, perspektif, ışık-gölge ve kompozisyon gibi temel desen ilkelerini bu tür üzerinden öğrenmişlerdir.

19. yüzyılın sonlarında Paul Cézanne (Pol Sezan) gibi post-empresyonist (post empresyonist) sanatçılar ise natürmortu, nesnelerin geometrik yapılarını ve renk ilişkilerini keşfetmek için adeta bir laboratuvar gibi kullanmışlardır. Bu yaklaşım, modern sanatın gelişimine kırılma noktası yaratacak katkılar sağlamıştır. Cézanne, doğadaki nesneleri temel geometrik formlara (küre, koni, silindir) indirgeyerek ve formları farklı bakış açılarından aynı anda tuvale aktararak, Kübizm gibi 20. yüzyıl modern sanat akımlarına zemin hazırlamıştır.

20. yüzyılda Kübizm, Fovizm ve Soyut Sanat gibi akımların ortaya çıkmasıyla birlikte natürmort anlayışı da değişime uğramıştır. Sanatçılar artık nesneleri olduğu gibi betimlemek yerine onları farklı açılardan yorumlamış, biçimlerini parçalamış veya renk ve kompozisyon ilişkilerini ön plana çıkarmışlardır. Böylece natürmort, yalnızca nesnelerin görünüşünü yansıtan bir tür olmaktan çıkarak sanatçının düşüncelerini, duygularını ve yaratıcı yaklaşımını ifade ettiği önemli bir çalışma alanına dönüşmüştür.

Günümüzde natürmort çalışmaları resim sanatının yanı sıra fotoğrafçılık, grafik tasarım, reklamcılık ve dijital sanat alanlarında da kullanılmaktadır. Natürmort; gözlem becerisini geliştirmesi, ışık-gölge ilişkilerini öğretmesi, form ve kompozisyon bilgisini güçlendirmesi nedeniyle sanat eğitiminde önemini korumaya devam etmektedir. Bu nedenle geçmişten günümüze sanat eğitiminin temel uygulamalarından biri olarak kabul edilmektedir.

OKU-YORUM

Sorular

1. Yukarıdaki natürmort görselini inceleyiniz. Bu eser, natürmortun sanat tarihindeki gelişim sürecinin hangi özelliklerini yansıtmaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

2. Paul Cézanne vb. sanatçılar natürmortu nasıl bir amaçla kullanmışlardır? Bu yaklaşımın modern sanatın gelişimine katkıları neler olmuştur? Metinden edindiğiniz bilgilerle kendi çıkarımlarınızı birleştirerek açıklayınız.

.....

.....

ÇIKIŞ KARTI

Bu birimde öğrendiklerinizi gözden geçirerek aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Cansız model ve natürmort kavramına dair başlangıçtaki düşüncelerimden farklı olarak yeni ne öğrendim?

.....
.....
.....

2. Kompozisyon kurgularken denge ve odak noktası oluşturmanın önemini nasıl fark ettim?

.....
.....
.....
.....

3. Nesneleri geometrik formlara indirgeyerek çizmenin oran-orantı kurmaya katkısını nasıl kavradım?

.....
.....
.....

4. Karakalemle hacimlendirme yaparken (ışık, gölge, doku) hangi aşama bende daha çok merak veya heyecan uyandırdı?

.....
.....
.....

5. Eskizden final ürüne kadar süren bu aşamalı çalışma disiplini, genel desen becerime ve öz güvenime dair bana ne hissettirdi?

.....
.....
.....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru olduğunu düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz.

1. Birden fazla nesneyi, boşluğu, çizgiyi ve tonu belirli ilkeler doğrultusunda estetik bir düzen ve uyum içinde bir araya getirerek tek bir bütün oluşturmaya ne ad verilir?

A) Eskiz
B) Hacimlendirme
C) Kompozisyon
D) Kontur
E) Perspektif

2. Bir kompozisyonda izleyicinin dikkatini çeken, diğer ögelerden boyut, konum veya ton farkıyla ayrılan ve "odak noktası" olarak da adlandırılan ilke aşağıdakilerden hangisidir?

A) Birlik
B) Denge
C) Hareket
D) Vurgu
E) Ritim

3. Nesneleri çizmeye başlamadan önce onları küp, küre, silindir vb. temel geometrik formlara indirgeyerek analiz etmenin (geometrik çözümleme) temel amacı nedir?

A) Nesneleri renklendirmek
B) Yüzey dokusunu belirlemek
C) Çizimin oran-orantısını ve yapısal sağlamlığını kurmak
D) Işığın şiddetini ölçmek
E) Sanatçının üslubunu yansıtmak

4. Karakalem hacimlendirme sürecinde, nesnenin zemine oturduğu hissini veren ve nesnenin formuyla ışık kaynağının yönüne bağlı olarak zeminde oluşan koyu alana ne denir?

A) Düşen gölge
B) Tam gölge
C) Vurgu
D) Yansıyan ışık
E) Yarı gölge

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve verilen soruları perspektif bilgilerinizi kullanarak cevaplayınız.

Bir iç mimarlık ofisinde stajyer tasarımcı olarak çalışıyorsunuz. Müşteriniz için bir yemek masası düzenlemesi (natürmort) hazırlamanız ve bunun karakalem eskizini sunmanız isteniyor. Masanın üzerinde bir sürahi, iki elma ve bir mutfak peçetesi bulunacaktır.

1. Bu kompozisyonu kurgularken izleyicinin dikkatini sürahiye çekmek için hangi vurgu yöntemini kullanırsınız? Nedenini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Nesnelerin masanın üzerinde havada asılı gibi durmaması, zemine sağlam bir şekilde oturması için hangi hacimlendirme ögesine (gölge türüne) dikkat etmelisiniz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ÖĞRENME BİRİMİ

TORS

KONULAR

4.1. TORSUN ÖLÇÜLÜ TASLAK ÇİZİMİ
4.2. TORSUN GEOMETRİK FORMLARLA ESKİZ ÇİZİMİ
4.3. TORSUN DETAYLI ÇİZİMİ
4.4. TORSU HACİMLENDİRME

ANAHTAR KAVRAMLAR

» anatomi
» büst
» heykel
» kanon
» konstrüksiyon
» tors (torso)

BEKLENTİLER

Bu öğrenme biriminde sizden

» torsun ölçülü taslağının nasıl yapılacağını açıklamanız
» torsun geometrik formlarla eskizini çizmeniz
» eskizi çizilen torsu hacimlendirmeniz

beklenmektedir.

GİRİŞ KARTI

Aşağıdaki soruları, tors çizimi hakkındaki bildiklerinize göre cevaplayınız.

1. Torsun eğimi ve dönüşü, figürün hareketini anlamamıza nasıl yardımcı olur?

.....
.....
.....

2. Hareketli bir insan gövdesini basit geometrik formlara indirgemek çizim sürecini nasıl etkiler?

.....
.....
.....

3. Bir insan figürünü çizerken sizce hangi temel oranlara dikkat etmek gerekir?

.....
.....
.....

4. Heykel ya da büst tasarlarken nasıl bir yol izlenmeli?

.....
.....
.....

5. Sizce ışığın pürüzsüz bir silindir üzerindeki yansımasıyla kas ve kemik çıkıntılarının bulunduğu hareketli bir gövde yüzeyindeki yansıması arasında ne gibi farklar olabilir?

.....
.....
.....

DÜŞÜNELİM

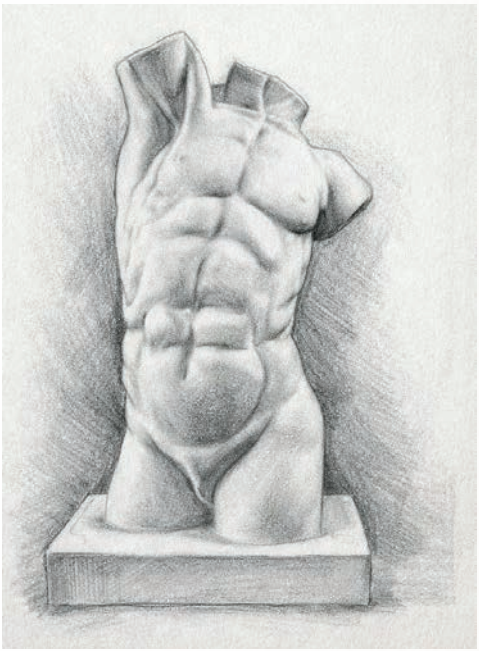
Bir insan figürünü tam ve doğru şekilde çizebilmek için nelere dikkat etmek gerekir?

4.1. TORSUN ÖLÇÜLÜ TASLAK ÇİZİMİ

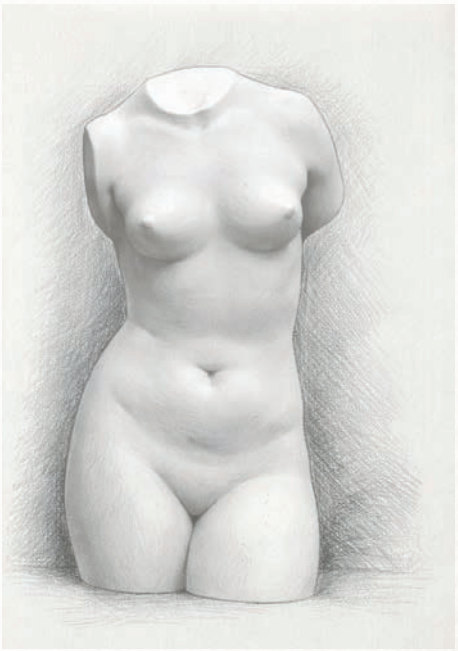
Desen eğitiminde tors çizimi, sanatçıların en çok üzerinde durduğu konulardan birisidir. Çünkü tors, insan vücudunun ana kütlesini oluşturan gövde bölümüdür. Bu büyük parça, doğru oranlar ve yapısal hatlarla çizildiğinde figürün genel duruşunu ve hareketini doğru bir şekilde yansıtır.

4.1.1. Tors

Tors (torso), insan vücudunda baş, kol ve bacakları içermeyen, gövdeyi temsil eden ana kütledir. Desen eğitiminde tors çizimi, figürün genel duruşu, hareketi ve anatomik yapısını doğru bir şekilde yansıtmak için en kritik çalışma konularından biri olarak kabul edilir. Gövdeyi oluşturan kaburga kafesi, karın bölgesi, leğen kemiği vb. ana kütlelerin birbiriyle olan oranlarını kavramak, figürün kâğıt üzerinde sağlam bir yapıya (konstrüksiyon) sahip olmasını sağlar (Görsel 4.1 ve 4.2).

Görsel 4.1: *Erkek tors*

Görsel 4.2: *Kadın tors*

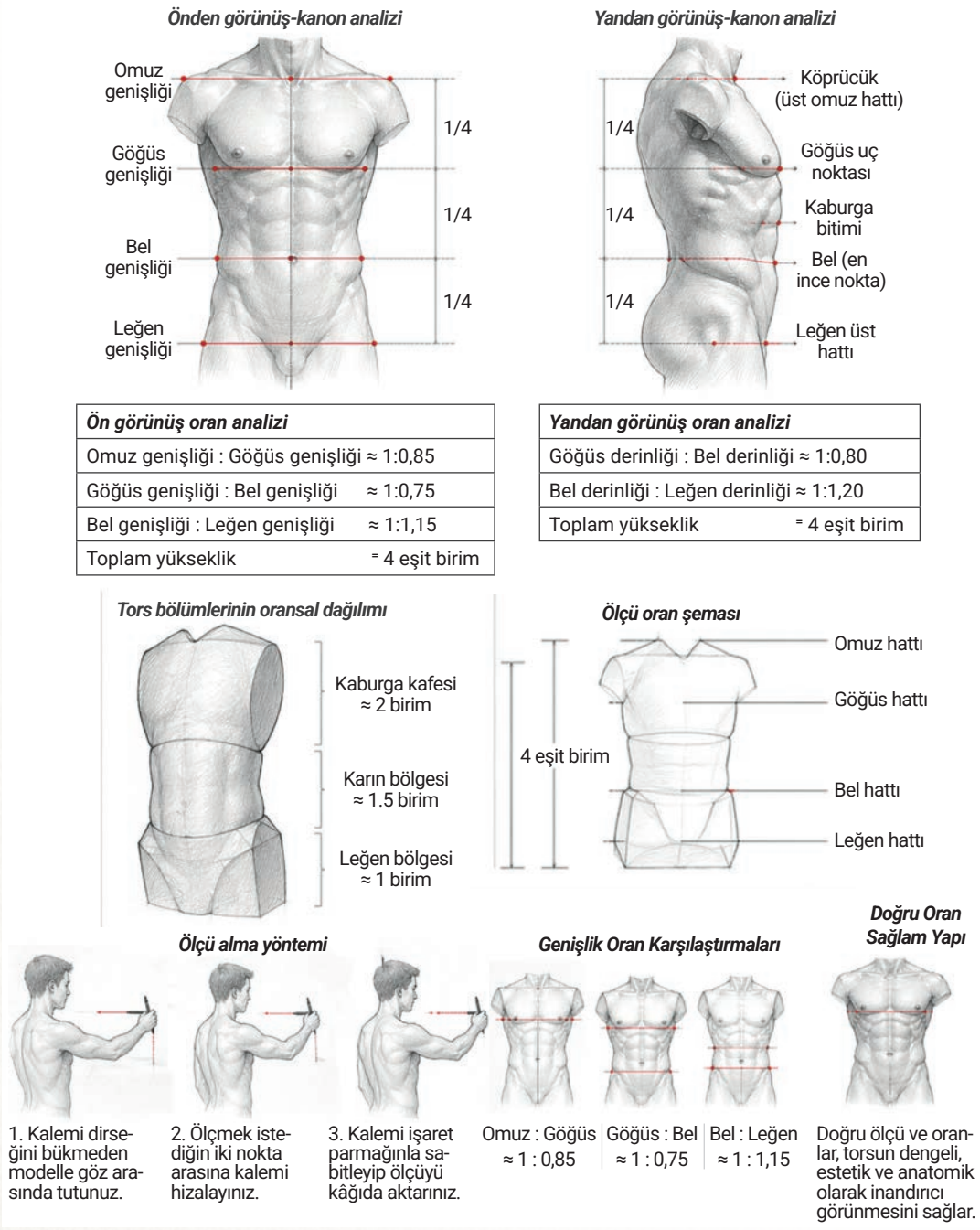
Sanat tarihinde tors, kanon adı verilen ideal oran kuralları çerçevesinde estetik ve anatomik mükemmelliğin sembolü olarak işlenmiştir. Albrecht Dürer, Leonardo da Vinci, Michelangelo (Mikelancelo) gibi ustalar, insan anatomisini derinlemesine inceleyerek torsu dramatik bir ifade ve güçlü bir hacim dili olarak kullanmışlardır. Modern sanatta ise Auguste Rodin (Ogüst Roden), Henry Moore (Henri Mur) gibi sanatçılar, torsu bazen parçalanmış ya da soyutlanmış insan ruhunun içsel çatışmalarını ifade etmek için kullanmışlardır.

Teknik açıdan tors çizimi; önce formun basit geometrik şekillere (prizma, silindir, küre) indirgenmesi, ardından yüzey kırıkları, gövde kıvrımları ve kas detaylarının eklenmesiyle ilerleyen aşamalı bir süreçtir.

Son aşamada ise ışık-gölge ve ton katmanlama teknikleriyle yapılan hacimlendirme, torsa üç boyutlu bir derinlik ve gerçekçilik kazandırır. Bu eğitim süreci, sanatçı adaylarının hem görme biçimlerini geliştirir hem de karmaşık figür çizimleri için sağlam bir temel oluşturur.

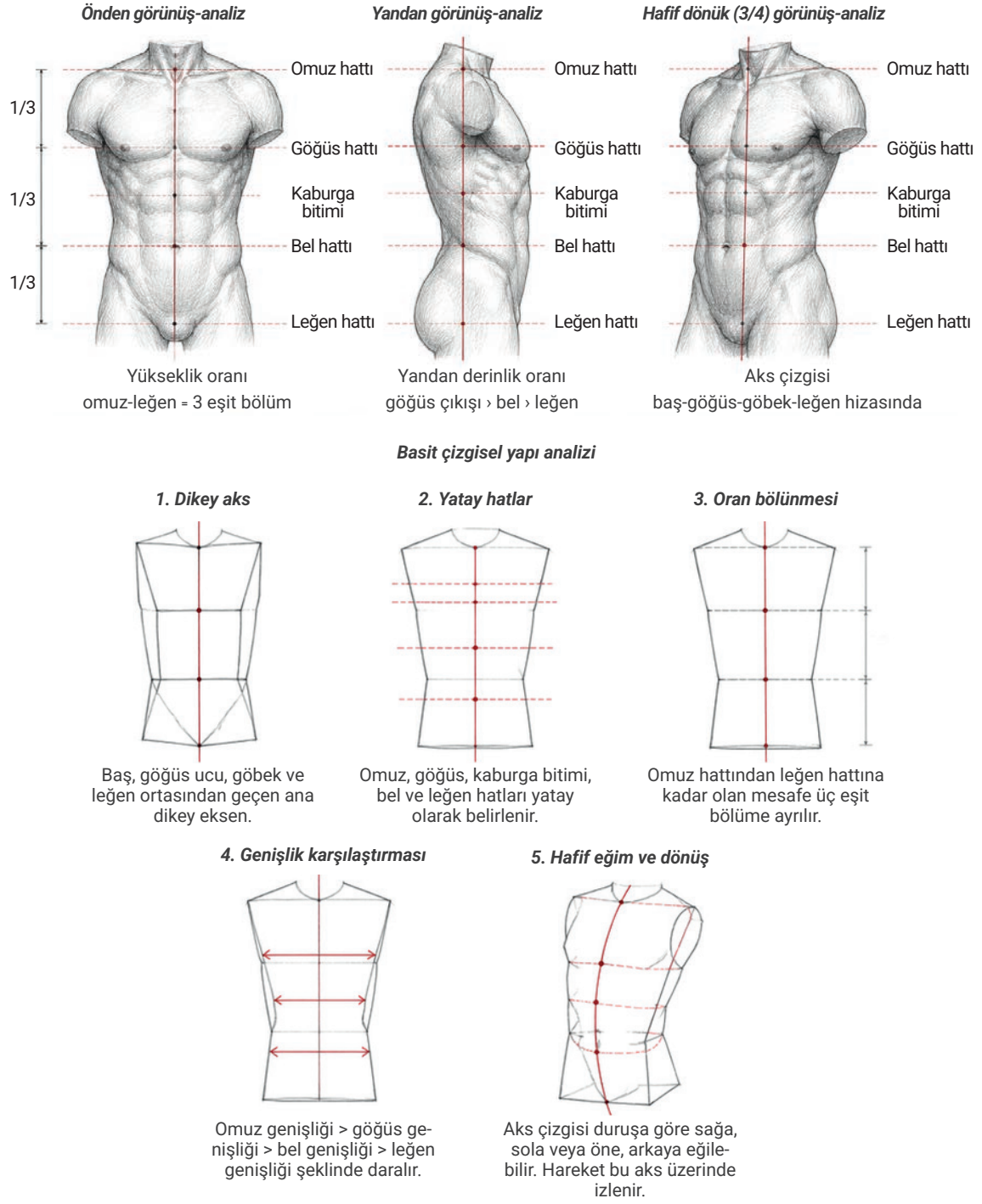
4.1.2. Tors Çiziminde Ölçü

Tors çiziminde ölçü, insan vücudunun üst bölümünü doğru oranlarla çizebilmek için yapılan gözlemsel ölçme ve karşılaştırma işlemidir. Çizim yapılırken omuz, göğüs, bel vb. bölümlerin birbirleriyle olan oranlarının doğru kurulması gerekir. Bu nedenle ölçü almak tüm desen çizimlerinde olduğu gibi tors çiziminde de en önemli aşamalardan birisidir (Görsel 4.3).

Görsel 4.3: *Omuz ve göğüs ölçüsüne göre kanon analizini gösteren tors görseli*

Çizime başlanmadan önce tors dikkatlice incelenir. Vücudun en büyük parçası olan gövdenin parçaları birbirleriyle karşılaştırılır. Örneğin omuz genişliğinin göğüs kafesi genişliğine oranı veya göğüsle bel arasındaki mesafe gözle analiz edilir (Görsel 4.4).

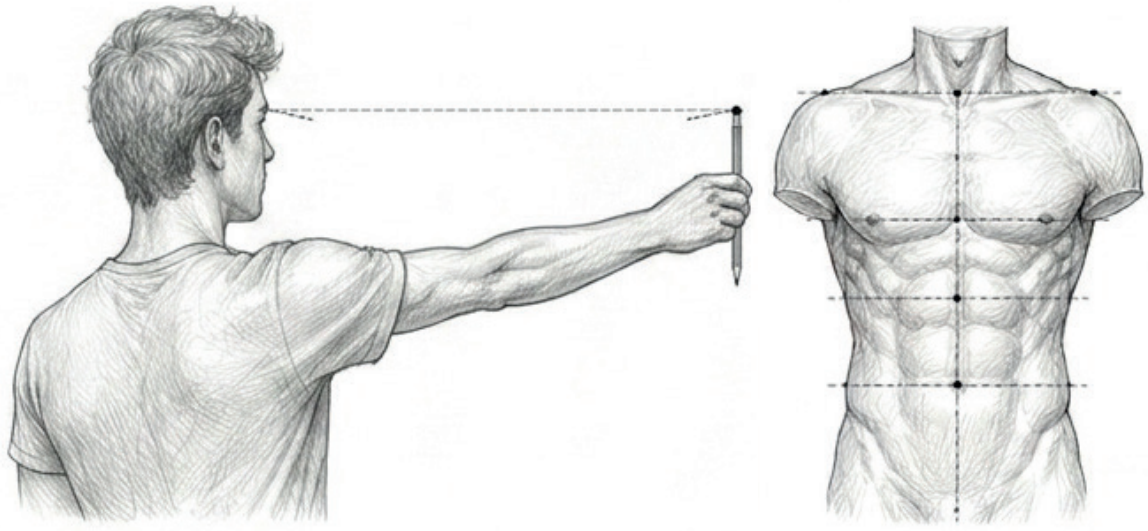
Tors çiziminde doğru ölçü ve orantı, figürün doğal ve dengeli görünmesini sağlar. Çizime başlanmadan önce bu analizleri yapmak, hatasız bir konstrüksiyon için temel oluşturur.

Görsel 4.4: *Torsun çizgilerle analizi görsel yatay dikey aks çizgisi*

Kalemle Ölçü Alma: Çizer kolunu dirseğini bükmeden uzatarak kalemi modelle kendi gözü arasında tutar ve kalemin ucunu referans noktalarına hizalayarak ölçü alır (Görsel 4.5). Örneğin yatay omuz genişliğinin dikey aksta torsun bitimine kadar kaç birim olduğu tespit edilir. Daha sonra bu ölçüler kâğıt üzerine oranlanarak aktarılır (Görsel 4.6).

Tors Çiziminde Kalemle Ölçü Alma

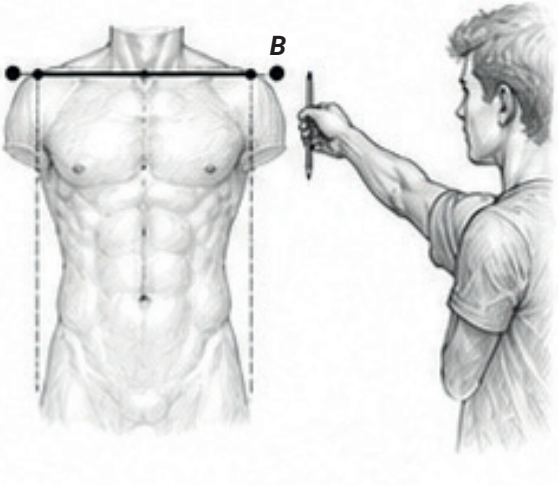
Çizer, kolunu dirseğini bükmeden uzatarak kalemi modelle gözü arasında tutar ve kalemin ucunu referans noktalarına hizalayarak ölçü alır.

1. Ölçü Alma Adımları

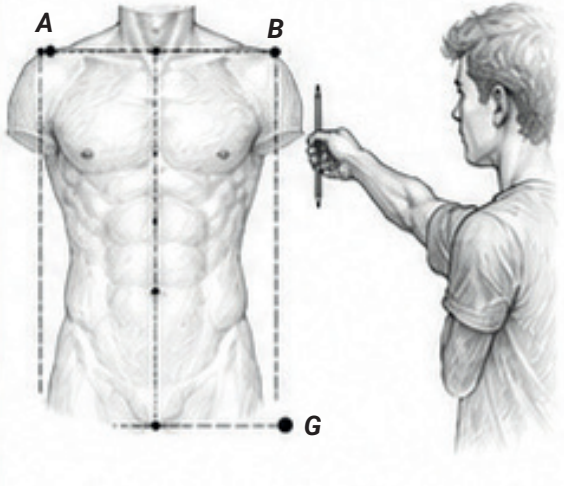
1. Yatay ölçü alma (Omuz genişliği)

Kalemin ucunu sol omuz ucuna (A) hizalayın. Diğer ucu sağ omuz ucuna (B) hizalayınız. Aradaki mesafeyi birim olarak alınız.

2. Dikey ölçü alma (Toplam yükseklik)

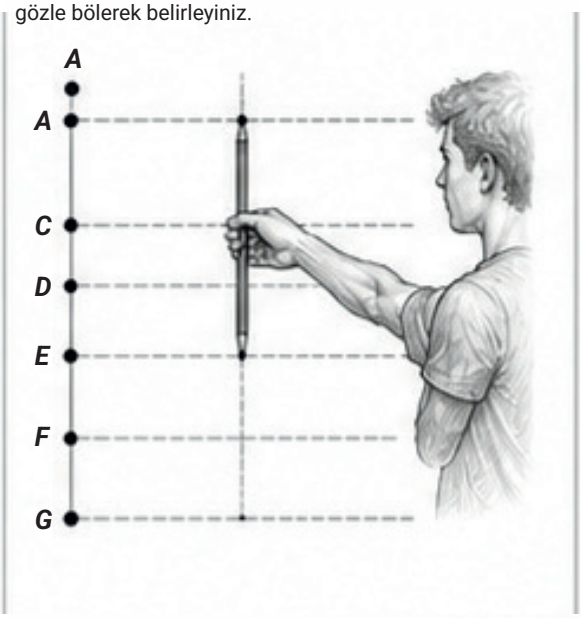
Kalemin üst ucunu omuz hattına (A), alt ucunu torsun bitim noktasına (G) hizalayınız. Bu mesafeyi bir birim olarak kullanınız.

Görsel 4.5: *Kalemle tors ölçüsü alma 1*

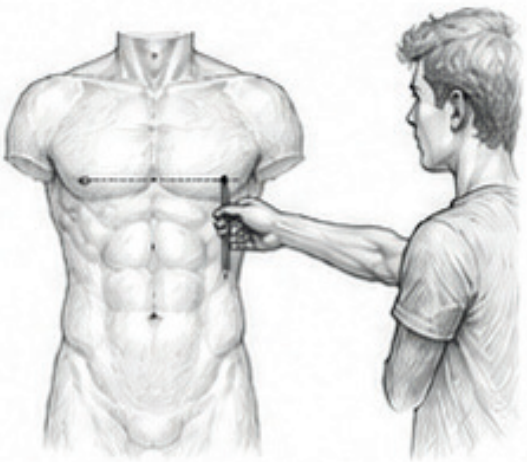
3. Orta noktaları belirleme

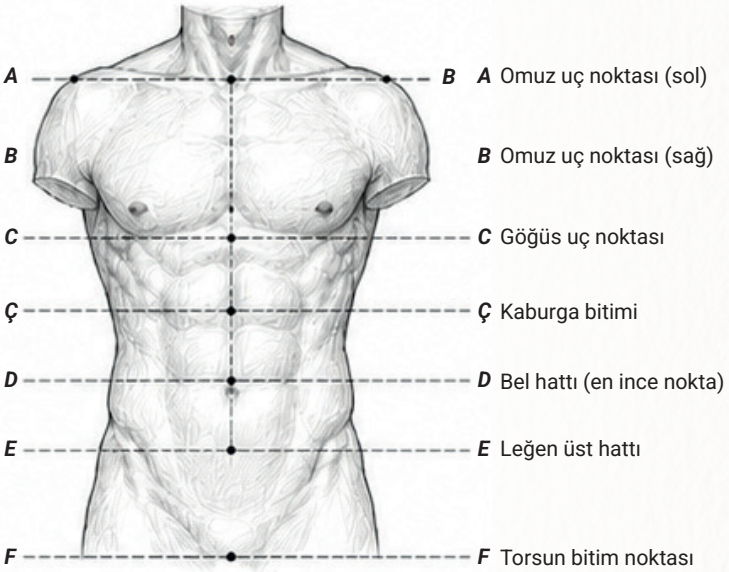
Dikey ölçüyü aldığınız birimi kullanarak, göğüs (C), kaburga bitimi (D), bel (E) ve leğen üst hattı (F) noktalarının yerlerini gözle bölerek belirleyiniz.

4. Daha küçük ölçüler

Göğüs genişliği (C), bel genişliği (E) gibi diğer yatay ölçüleri de aynı yöntemle alarak oranları tespit ediniz.

A Omuz uç noktası (sol)

B Omuz uç noktası (sağ)

C Göğüs uç noktası

Ç Kaburga bitimi

D Bel hattı (en ince nokta)

E Leğen üst hattı

F Torsun bitim noktası

2. Ölçülerin Kâğıda Aktarımı

Aldığınız ölçü birimini kâğıtta aynı oranda kullanarak noktaları yerleştiriniz. Yatay ölçülerle formu kurarak torsun temel iskeletini oluşturunuz.

ÖNEMLİ

Kalem her zaman dik veya yatay tutulmalıdır. Kolunuz sabit, gözünüz kalem ucunda olmalıdır. Ölçüleri karşılaştırarak (kaç birim?) almak doğru oran için kritiktir.

Görsel 4.6: *Kalemle tors ölçüsü alma 2*

1. UYGULAMA

KONU: TORSUN ÖLÇÜLÜ TASLAK ÇİZİMİ

Süre: 4 ders saati

Görev

Sınıfta bulunan tors modelini veya görselini referans alarak kalemle ölçü alma ve yatay-dikey hizalama yöntemlerini kullanınız. Torsun genel aks çizgisini, omuz hattını ve ana kütlelerini kâğıdınıza kompozisyon kurallarına göre yerleştiriniz.

Amaç

Torsu kompozisyon kurallarına uygun biçimde kâğıt yüzeyine yerleştirebilme becerisi kazandırmak

Kullanılacak Araç Gereç

- tors / tors görseli
- resim kâğıdı 35 x 50 cm
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Uygulama çalışması için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Malzeme seçimi ve çalışma sürecinde kâğıt ve malzeme kullanımında kaynakları verimli kullanınız.
4. Resim kâğıdı üzerine torsun genel aks çizgisi ve omuz hattını belirleyiniz.
5. Kaburga kafesi ve karın bölgesi kütlelerini basit geometrik formlar olarak yerleştiriniz.
6. Yatay-dikey hizalama yöntemlerini kullanarak doğru oranları yakalamaya çalışınız.
7. Detaylara girmeden, torsun genel formunu ve dengesini yansıtan bir taslak oluşturunuz.
8. Tamamlanan çalışmanızı portfolyonuza ekleyiniz.
9. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.

Derecelendirme ölçeğine ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

DÜŞÜNELİM

Bir torsu çizerken geometrik formlardan yararlanmak çizim sürecini nasıl etkiler?

4.2. TORSUN GEOMETRİK FORMLARLA ESKİZ ÇİZİMİ

Torsun ölçülü taslağı oluşturulduktan sonra figürün daha detaylı ve hacimli bir şekilde ifade edilmesi için geometrik formlarla eskiz çizimi yapılır. Bu aşamada, torsun kas kütleleri ve anatomik yapıları, basit geometrik formlara benzetilerek çizime aktarılır.

ADIM ADIM

ADIM ADIM TORS ÇİZİMİ

1. Ölçülü taslak

Temel ölçüler ve aks çizgileri belirlenir.

2. Geometrik form yerleştirme

Tors ana kütleleri basit geometrik formlarla belirlenir.

3. Form ilişkileri

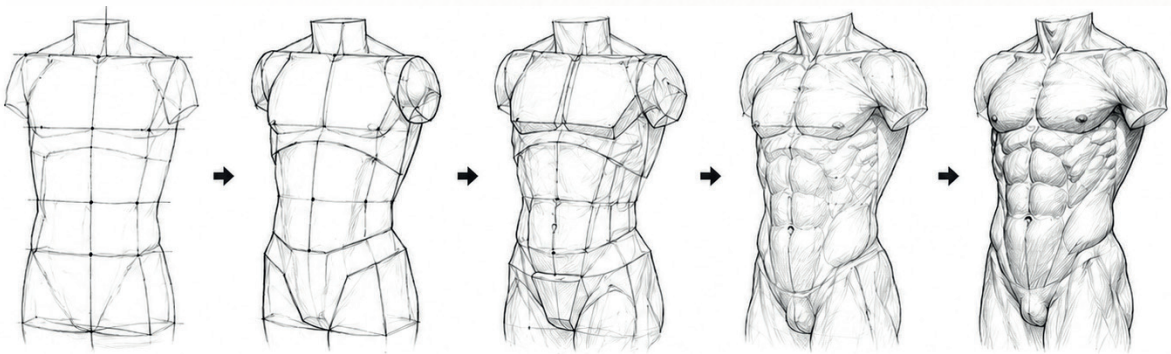
Formlar arasında bağlantılar kurulur, yön ve eğim analizi yapılır.

4. Anatomik yapıya geçiş

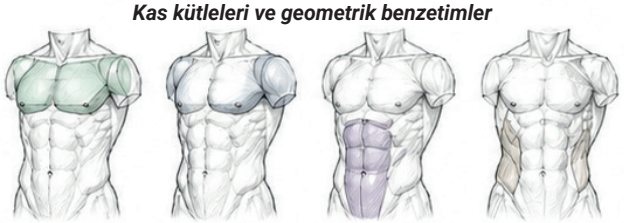
Kas kütleleri ve yüzey formları geometrik yapı üzerinden şekillendirilir.

5. Detaylı eskiz

Kas grupları, yüzey kırıkları ve hacim detayları eklenir.

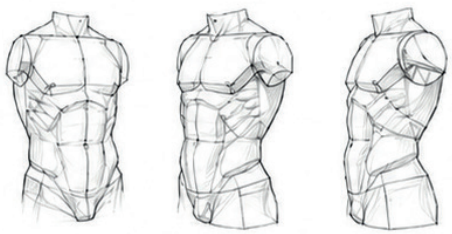

Kas kütleleri ve geometrik benzetimler

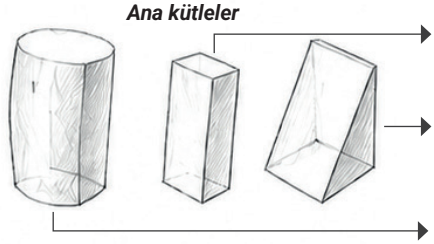
Pektoralis kasları (üçgen prizma formu) | Deltoid kasları (küre formu) | Rektus abdominis (dikdörtgen prizma formu) | Oblik kaslar (eğik prizma formu)

Farklı açılarda geometrik eskizler

Geometrik form karşılaştırmaları

Ana kütleler

Karın bölgesi (prizma)

Leğen kemiği (eğik prizma)

Kaburga kafesi (oval prizma)

Karmaşık yapıları basit formlara indirgemek, doğru oran ve perspektifi yakalamayı kolaylaştırır. Her formun yönü, eğimi ve birbirleriyle olan ilişkisi sürekli gözlemlenmelidir.

Geometrik formlar gerçeği bire bir yansıtmaz, sadece yapıyı anlamaya ve doğru çizime ulaşmaya yardımcı olur.

Bu yöntem, figürün üç boyutlu yapısını anlamayı ve doğru bir konstrüksiyon (iskelet yapı) oluşturmayı sağlar.

Konstrüksiyon, bir nesnenin ya da yapının temel iskeletini ve yapısal düzenini oluşturma sürecidir. Çizimde konstrüksiyon; bir objeyi doğru oran, ölçü ve perspektifle çizebilmek için önce basit geometrik şekillerle (küp, silindir, küre vb.) kurarak çizme yöntemini ifade eder. Bu yöntem sayesinde nesnenin hacmi, oranı ve yapısı daha doğru şekilde oluşturulur ve detay çizimine geçmek kolaylaşır.

MESLEĞİNLE BAĞ KUR

Tors çizmek neden önemli?

Karmaşık anatomik yapıları veya cansız figürleri çizerken figürün / objenin genel formunu ve hacmini daha kolay kavramak için geometrik formlardan faydalanmalıyız. Bu yaklaşım, özellikle başlangıç seviyesindeki öğrenciler için figür / obje çizimini daha kolay ve anlaşılır hâle getirir.

Mezuniyet sonrası özgün tasarımlar üretmek üzerine kurulu birçok çalışma alanını kapsayan bir sektör sizi bekliyor olacak. Resim, heykel, seramik, baskı resim, duvar resmi, mozaik resim, vitray çağdaş sanat uygulamaları, yapay zekâ ile tasarım, üç boyutlu yazıcı ve tarayıcı tasarımları, logo ve kurumsal kimlik tasarımları, afiş ve reklam tasarımları, ambalaj tasarımları, illüstrasyon çizimleri, dijital grafik tasarımları, web ve arayüz tasarımları, animasyon, hareketli grafik çalışmaları vb. oldukça geniş sanatsal üretim alanında tasarım uzmanı olarak yer alacaksınız. Özgün tasarımlar oluşturma sürecinde, temeli sağlam desenler çizmek, hayal ettiğiniz kurguları iki boyutlu yüzeye aktarma konusunda sizin her zaman en önemli yardımcınız olacaktır.

4.2.1. Torsun Geometrik Yapısı

Torsun geometrik yapısını analiz etmek, insan vücudunun en büyük kütlesi olan gövdenin karmaşık anatomik detaylarını daha basit ve anlaşılır formlara indirgemekle mümkündür. Bu süreçte gövdeyi oluşturan ana kütleler olan boyun, omuz, göğüs kafesi, karın bölgesi ve leğen kemiği; küp, silindir, küre gibi temel geometrik şekillere benzetilerek çizilmelidir. Bu tür bir basitleştirme yöntemi, figürün kâğıt üzerindeki üç boyutlu hacmini doğru kavramaya yardımcı olurken aynı zamanda oran-orantı ve perspektif kurallarının figür üzerine hatasız bir şekilde uygulanmasına da imkân tanır.

Uygulama aşamasında, örneğin kaburga kafesi kütlesi genellikle oval veya hafifçe yassılaşmış bir silindir olarak ele alınırken leğen kemiği yapısı itibarıyla daha prizmatik bir blok şeklinde düşünülür. Bu geometrik bloklar, figürün duruş açısına (aksına) ve hareketine göre üç boyutlu olarak kâğıda yerleştirilerek sağlam bir konstrüksiyon başka bir deyişle yapısal iskelet oluşturulur. Bu temel geometrik yapı doğru bir şekilde inşa edildiğinde üzerine eklenecek olan yüzey kırıkları, kas detayları ve gövde kıvrımları çok daha dengeli ve inandırıcı bir görünüm kazanır.

Tors çiziminde geometrik analiz, karmaşık anatomik yapının daha kolay anlaşılmasını sağlar. İnsan vücudundaki kas ve kemik yapıları ilk bakışta oldukça ayrıntılı görünse de temel geometrik formlara indirgenerek incelendiğinde formun yönü, hacmi ve oranları daha net algılanabilir. Bu yöntem, çizim sırasında oluşabilecek orantı ve perspektif hatalarını azaltırken figürün üç boyutlu yapısının daha doğru ifade edilmesine yardımcı olur. Geometrik analiz sayesinde detaylara geçmeden önce sağlam bir yapısal temel oluşturulur.

ADIM ADIM

TORSUN GEOMETRİK YAPISI

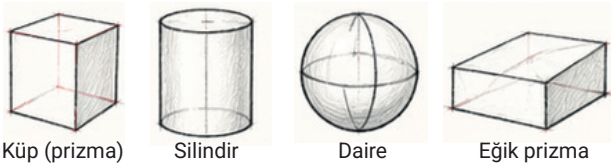
Torsda kas kütlelerinin basit geometrik form (küp, silindir, küre vb.) olarak çizilmesi

Temel Prensip

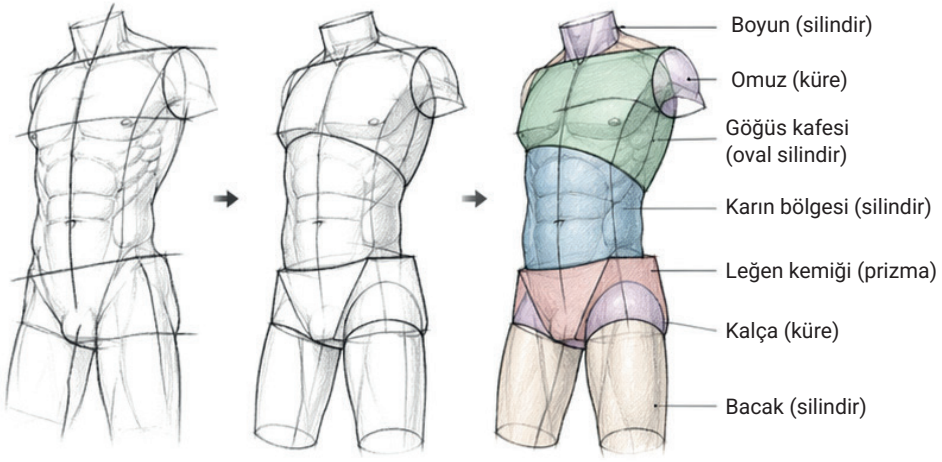
Torsun ana kütleleri basit geometrik formlara indirgenerek çizilir. Bu yöntem; formu anlamayı, orantıyı kurmayı ve hacmi doğru ifade etmeyi kolaylaştırır.

Analiz Yöntemi

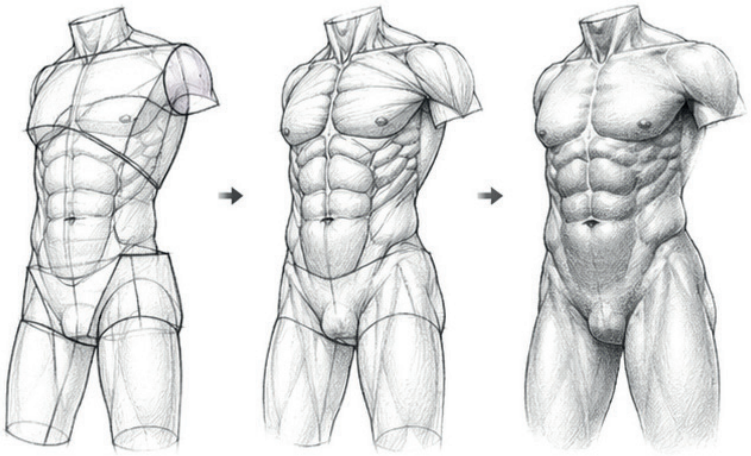
Torsu oluşturan kütleler; oval, prizma veya silindir bloklara benzetilerek analiz edilir.

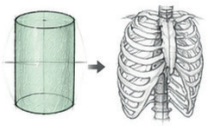
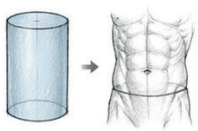
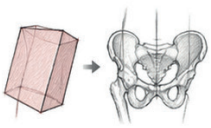
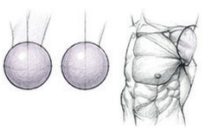
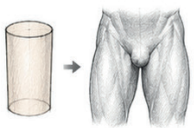

1. Genel aks ve hareket ***2. Basit hacim blokları*** ***3. Geometrik form analizi***

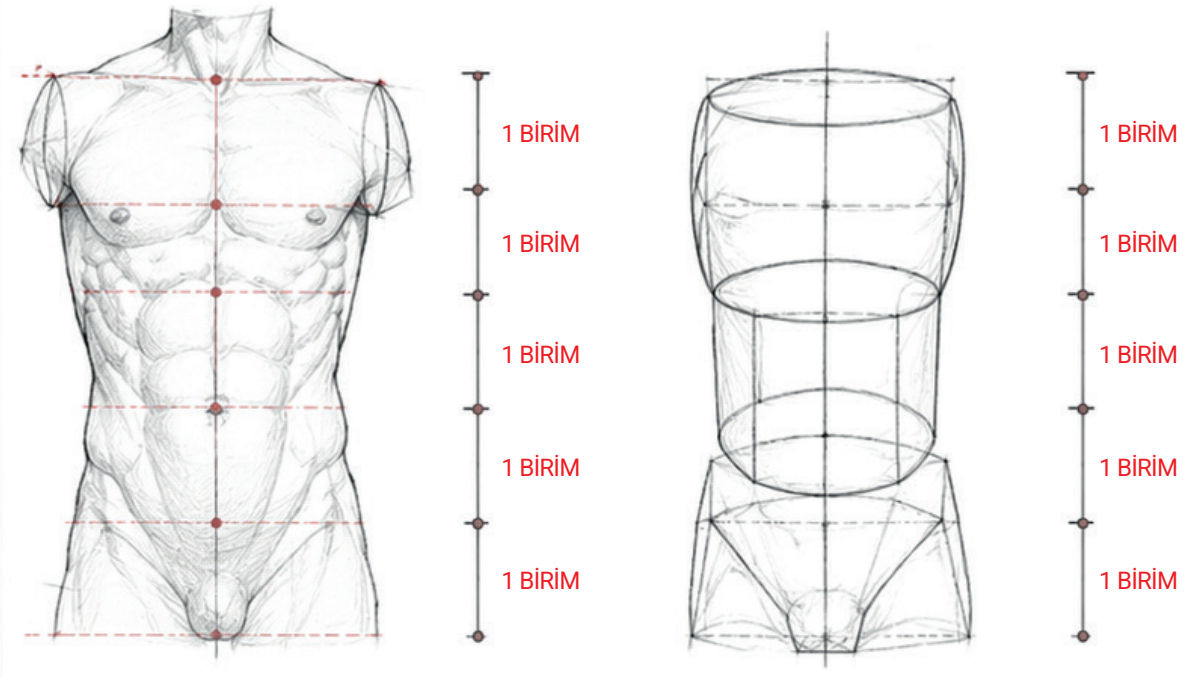
4. Form ilişkileri ve yapısal hatlar ***5. Kas kütlelerinin yerleşimi*** ***6. Detaylı tors çizimi***

Göğüs kafesi (oval silindir)	Karın bölgesi (silindir)	Leğen kemiği (prizma)	Omuz (küre)	Kalça ve bacak (silindir)
				
Kaburga kafesi önden geniş, yandan yassılaşmış yuvarlak bir silindir gibidir.	Karın bölgesi üstten alta doğru hafif daralan bir silindir formundadır.	Leğen kemiği önden geniş, yandan daralan eğik bir prizma şeklindedir.	Omuz eklemleri küre formunda olup kolun hareket açıklığını sağlar.	Kalça ve bacaklar silindir formundadır, hareketle birlikte eğim ve yön değiştirir.

4.2.2. Tors Çizerken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Oran-Orantı: Torsonun farklı bölümleri arasındaki büyüklük ve mesafe ilişkilerini doğru kurmak, figürün gerçekçi ve dengeli görünmesini sağlar. Omuz genişliği, göğüs kafesi, bel ve kalça arasındaki oranlar dikkatle incelenmeli; her bölüm birbiriyle uyumlu olacak şekilde çizilmelidir. Oran-orantı kurallarına dikkat edilmesi, insan anatomisinin doğru algılanmasına yardımcı olur ve çizimin inandırıcılığını artırır. Omuz başı birimiyle veya seçilen referans ölçü birimiyle oran kurma yöntemi bu aşamada da kullanılabilir (Görsel 4.7).

Görsel 4.7: *Birim ölçüsü gösteren tors çizimi*

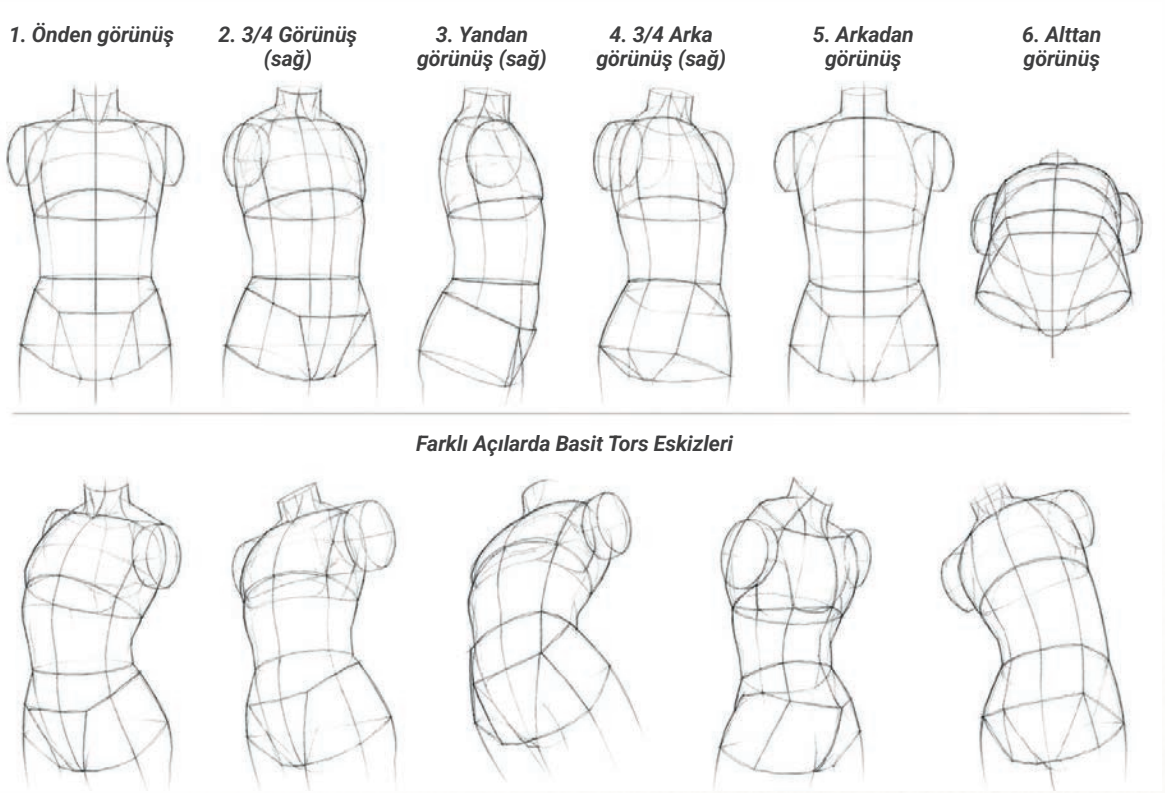
Perspektif: Torsun duruş açısına göre perspektif kurallarını doğru uygulamak figüre üç boyutluluk ve derinlik kazandırır.

Denge: Torsun ağırlık merkezi ve dengesini doğru bir şekilde yansıtmak figürün doğal ve inandırıcı görünmesini sağlar.

Hareket: Torsun duruşu veya hareketindeki dinamizmi, ana aks çizgisi ve kütlelerin yerleşimiyle ifade etmek önemlidir.

Basitleştirme: Karmaşık anatomik detaylara hemen girmek yerine önce figürü basit geometrik formlara indirgeyerek genel yapıyı kavramak çizimi kolaylaştırır.

Seçilen Açıya Göre Ana Kütlelerle Temel Tors Eskizi Çizimi: Torsun duruş açısına göre bu geometrik bloklar perspektif kurallarına uygun olarak yerleştirilir. Temel eskiz, figürün iskeletini oluşturan hafif ve şeffaf çizgilerle yapılan bir ön çizimdir. Bu aşamada detaylara girilmez sadece ana kütlelerin yerleşimi ve birbirleriyle olan ilişkileri belirlenir (Görsel 4.8).

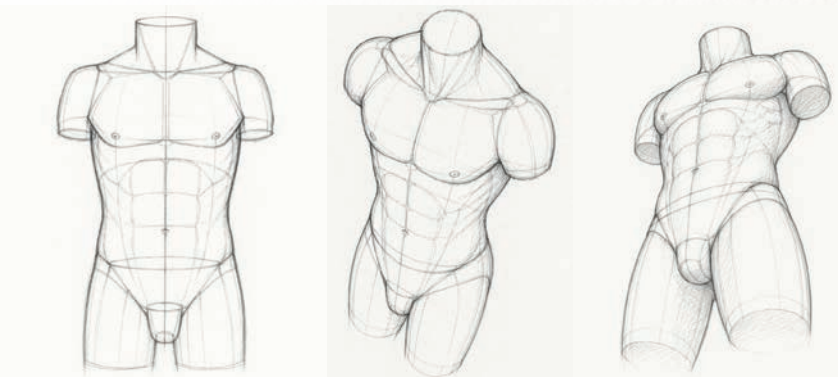

Görsel 4.8: *Basit tors eskizi*

Omuz Hattı ve Gövde Eksenini Referans Alarak Tors Çizimi: Belirlenen omuz hattı ve gövde ekseni, geometrik blokların doğru oranlarda ve dengede yerleştirilmesi için referans noktaları olarak kullanılır. Bu sayede, torsun genel duruşu ve anatomik yapısı doğru bir şekilde aktarılır.

4.2.3. Farklı Bakış Açılarından Tors Çizimi

Torsu farklı bakış açılarından çizmek (Görsel 4.9), figürün üç boyutlu yapısı ve mekândaki yerleşiminin daha iyi anlaşılmasını sağlar. Özellikle omuz hattı ve gövde ekseninin yönlenmesi, torsun duruş açısına göre değişir. Oval veya kemer yüzeylerinin dönüklük etkisi, figürün hareket ve derinliğini yansıtır.

Görsel 4.9: *Farklı açılardan basit tors çizimi*

2. UYGULAMA

KONU: TORSUN GEOMETRİK FORMLARLA ESKİZ ÇİZİMİ

Süre: 4 ders saati

Görev

Tors modelini dikkatle inceleyerek ana kütleleri küp, silindir, küre vb. basit geometrik formlara indirgeyiniz. Omuz hattı ve gövde eksenini referans alarak oval ve kıvrımlı yüzeylerin etkisini yansıtan sağlam bir iskelet yapı eskizi oluşturunuz.

Amaç

Torsun geometrik yapısını farklı bakış açılarından inceleyerek aks, ölçü ve oran-orantı kuralları-na uygun biçimde çizme becerisi kazandırmak

Kullanılacak Araç Gereç

- tors / tors görseli
- resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel
- silgi
- kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Uygulama çalışması için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Malzeme seçimi ve çalışma sürecinde kâğıt ve malzeme kullanımında kaynakları verimli kullanınız.
4. Resim kâğıdı üzerine torsun konstrüksiyon eskizini doğru bir şekilde çizebilmek için önce torsu dikkatlice inceleyiniz.
5. Torsun ana kütlelerini basit geometrik formlara indirgeyiniz.
6. Omuz hattı ve gövde eksenini referans alarak doğru oranları oluşturunuz.
7. Oval ve kıvrımlı yüzeylerinin dönüklük etkisini doğru çizgi yönleriyle ifade ediniz.
8. Çizim genel olarak sağlam bir konstrüksiyon temelinde mi? Kontrol ediniz varsa hataları düzeltiniz.
9. Gereksiz çizgileri silerek temiz çizgi düzeni sağlayınız.
10. Tamamlanan çalışmanızı portfolyonuza ekleyiniz.
11. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.

Derecelendirme ölçeğine ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

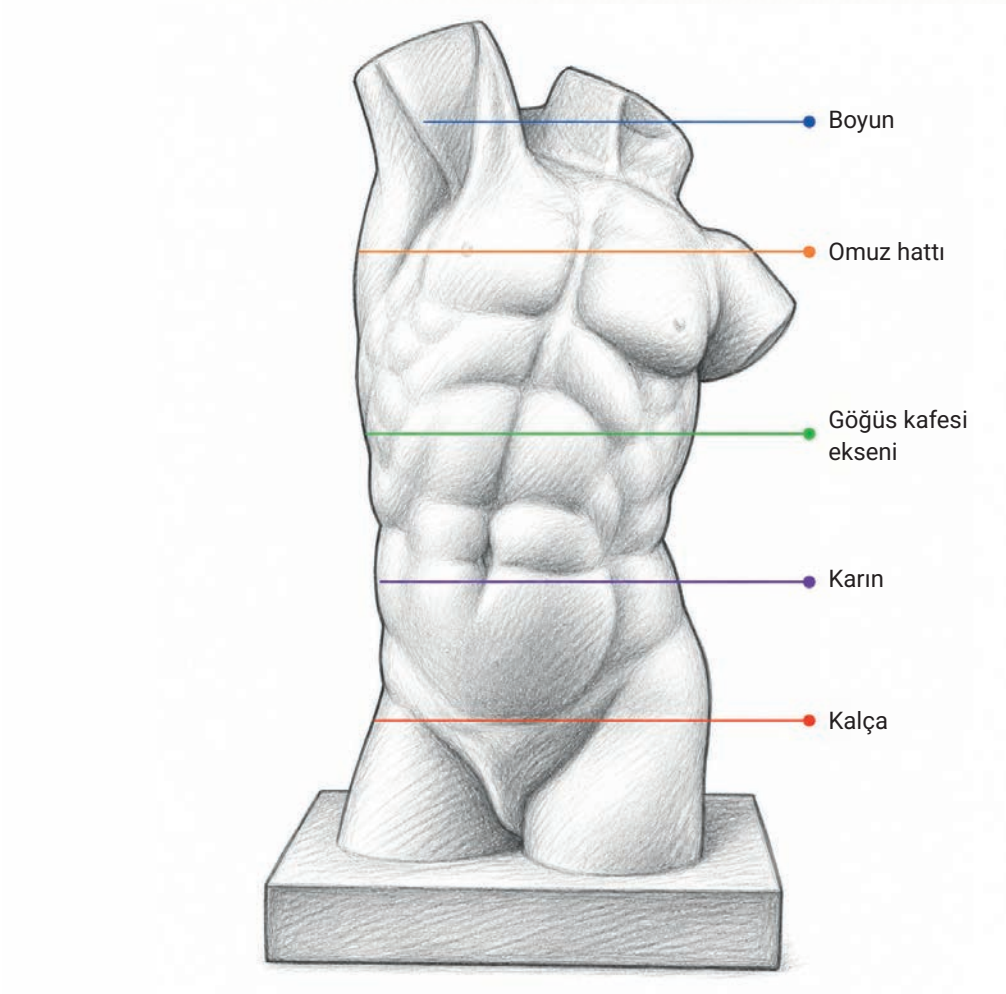
DÜŞÜNELİM

Bir formun sadece dış hatlarını çizmekle iç yapısını da yansıtmak arasında nasıl bir fark vardır?

4.3. TORSUN DETAYLI ÇİZİMİ

Torsun geometrik formlarla oluşturulan eskizi çizilerek temel yapısı ve oranları belirlenir. Daha sonra detaylı çizime geçilir. Bu aşamada, torsun yüzey kırıkları, gövde kıvrımları, anatomik referans noktaları, kontur içindeki ritmik iç çizgi yerleşimi gibi detayları etüt edilerek torsa derinlik ve üç boyutlu ifade kazandırılır.

Yüzey Kırıkları, Gövde Kıvrımları ve Anatomik Referans Noktaları: Anatomik yapı; boyun, omuz hattı, göğüs kafesi ekseni, karın ve kalça olarak sıralanır. Torsun yüzeyinde, kasların ve kemiklerin oluşturduğu belirgin çıkıntılar ve girintiler bulunur buna ***yüzey kırıkları*** denir. Gövdenin hareketine bağlı olarak oluşan gövde kıvrımları da figüre dinamizm katar. Anatomik referans noktaları (boyun, omuz hattı, göğüs kafesi ekseni, karın ve kalça), figürün anatomik yapısını doğru bir şekilde anlamak ve çizime aktarmak için önemli kılavuzdur (Görsel 4.10).

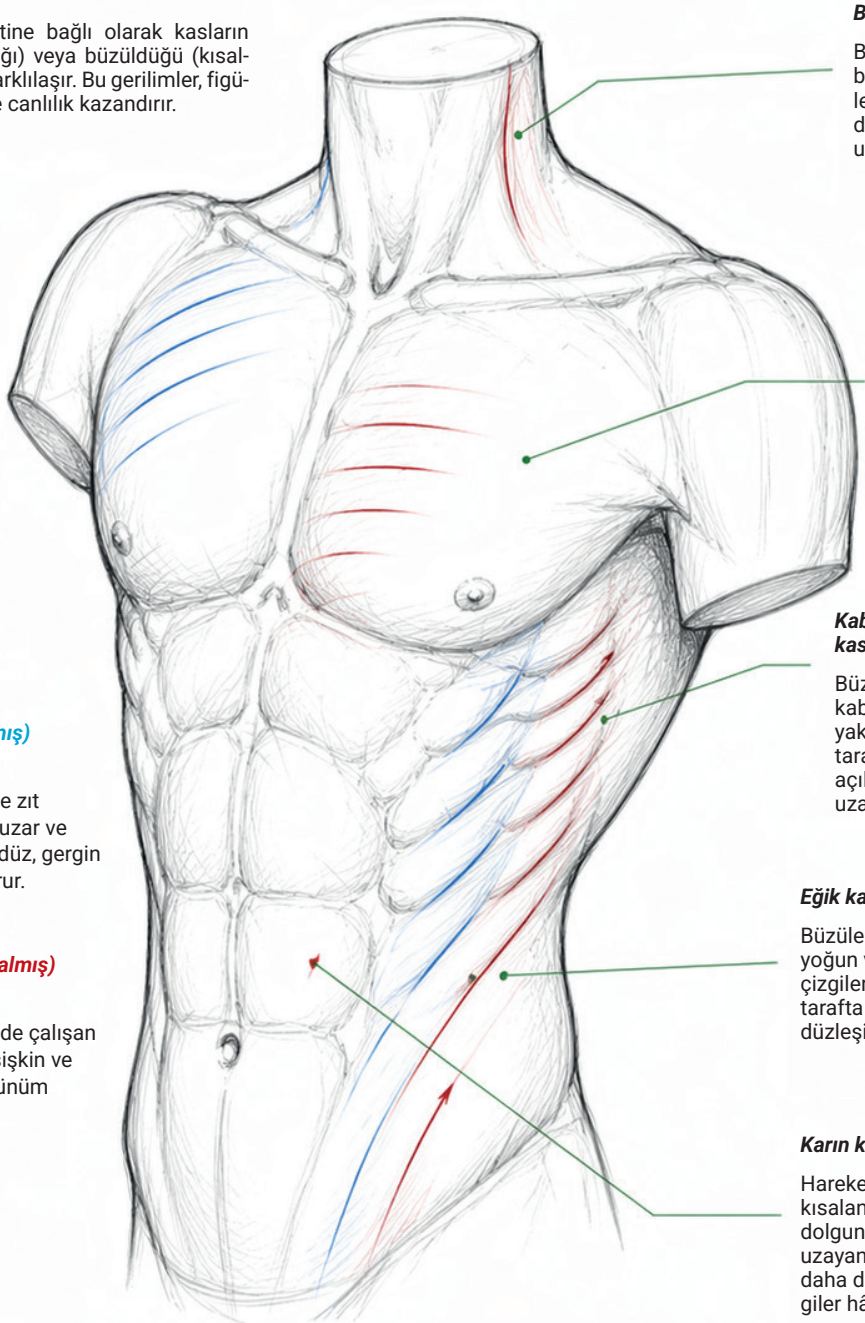

Görsel 4.10: *Torsun referans noktaları*

Kontur İçinde Ritmik İç Çizgi Yerleşimi (İç Kontur Kırıkları, Gerilim Noktaları): Torsun dış hatları (konturları) kadar içindeki çizgiler de önemlidir. İç kontur kırıkları, kasların veya kemiklerin yüzeyde oluşturduğu küçük çıkıntılar veya girintilerdir. Gerilim noktaları ise kasların gerildiği veya büzüldüğü, figüre hareket ve enerji katan bölgelerdir. Bu iç çizgiler, torsun formuna ritim ve dinamizm katar (Görsel 4.11).

Hareket Yapısı Gereği Gerilmiş ve Büzülmüş Kısımları İşaret Edilen Tors

Torsun hareketine bağlı olarak kasların gerildiği (uzadığı) veya büzüldüğü (kısaldığı) bölgeler farklılaşır. Bu gerilimler, figüre dinamizm ve canlılık kazandırır.

Boyun

Boyun kasları bir taraf büzülerek kısalır, diğer taraf uzar.

Göğüs kasları

Bir taraf büzülerek kabarır, diğer taraf gerilerek uzar.

Kaburgalar arası kaslar

Büzülen tarafta kaburgalar birbirine yaklaşır, gerilen tarafta ise aralıklar açılır ve çizgiler uzar.

Eğik karın kasları

Büzülen tarafta kısa, yoğun ve belirgin çizgiler oluşur, gerilen tarafta kaslar uzar ve düzleşir.

Karın kasları

Hareket yönünde kısalan kaslar daha dolgun ve belirgin, uzayan kaslar ise daha düz ve uzun çizgiler hâlinde görülür.

Gerilmiş (Uzamış) Kısımlar

Hareket yönüne zıt çalışan kaslar uzar ve yüzeyde daha düz, gergin çizgiler oluşturur.

Büzülmüş (Kısalmış) Kısımlar

Hareket yönünde çalışan kaslar kısalır, şişkin ve dolgun bir görünüm kazanır.

ÖNEMLİ

İç Çizgi Yerleşiminin Önemi

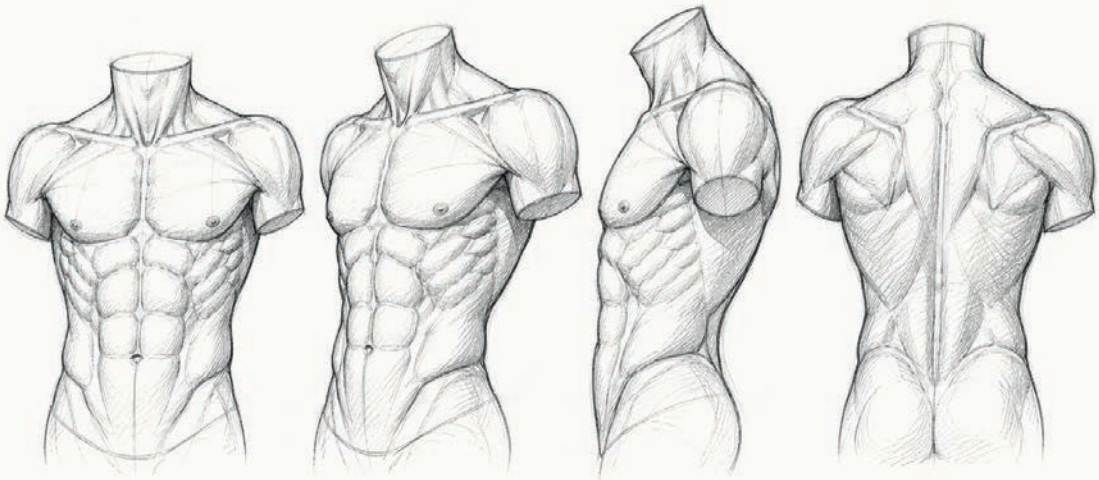
İç kontur kırıkları ve gerilim noktaları, torsun formunu güçlendirir. Bu çizgiler, kasların ve kemiklerin yüzeyde oluşturduğu çıkıntı ve girintileri ifade ederek torsa derinlik, hacim ve ritim katar.

Görsel 4.11: *Hareket yapısı gereği gerilmiş ve büzülmüş kısımları işaret edilen tors*

Ana Kütle Üzerine Yüzey Kırıkları ve Geçiş Çizgileri Eklenerek Torsun Detaylandırılması: Geometrik bloklar üzerine kasların ve kemiklerin oluşturduğu yüzey kırıkları ve yumuşak geçiş çizgileri eklenerek torsun formu detaylandırılır. Bu aşamada, anatomik bilgilere dayanarak kasların yönünü ve hacmini doğru bir şekilde ifade etmek önemlidir (Görsel 4.12).

Anatomik yapısı vurgulanmış farklı açılardan tors

Tors, ana kütleler üzerine kasların ve kemiklerin oluşturduğu yüzey kırıkları ve geçiş çizgileri eklenerek detaylandırılır. Kasların yönü ve hacmi doğru bir şekilde ifade edilerek anatomik yapı vurgulanır.

Önden Görünüm

Göğüs kasları, karın kasları ve köprücük kemikleri belirgin şekildedir. Simetri ve merkez çizgisi formun dengesini kurar.

3/4 Görünüm

Torsun dönme hareketiyle göğüs kafesi ve karın kaslarının hacmi ve yönü değişir. Işık-gölge geçişleri formu güçlendirir.

Yandan Görünüm

Göğüs kafesinin derinliği, karın ve sırt kaslarının ilişkisi bu açıdan net olarak okunur. Yüzey kırıkları ve geçiş çizgileri önemlidir.

Arkadan Görünüm

Sırt kasları ve omuz yapısı belirginleşir. Omurga hattı formun ana eksenidir.

Görsel 4.12: *Anatomik yapısı vurgulanmış farklı açılardan tors*

Tors Çiziminde Dikkat Edilmesi Gereken Temel İlkeler

Torsun detaylı çiziminde anatomik doğruluk kadar formun bütünlüğünü korumak da önemlidir. Çizim sürecinde referans noktaları, yüzey kırıkları, iç kontur çizgileri ve kas yapılarına ait geçişler birlikte değerlendirilmelidir. Kasların hacmi abartılmadan, kemik yapısının oluşturduğu temel form dikkate alınarak ifade edilmelidir. Farklı bakış açılarından yapılan gözlemler, torsun üç boyutlu yapısını daha iyi kavramayı sağlar. Bu nedenle çizim çalışmalarında önden, yandan, arkadan ve üç çeyrek görünüşlerden etütler yapılması önerilir. Düzenli gözlem ve tekrar çalışmaları, anatomik yapıların doğru algılanmasına ve çizim becerisinin gelişmesine katkı sağlar. Bu açıklamalardan hareketle şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Torsun genel formu detaylardan önce doğru kurulmalıdır.
- Anatomik referans noktaları çizimin doğruluğunu artırır.
- Farklı bakış açılarından yapılan çizimler üç boyutlu algıyı geliştirir.
- Yüzey kırıkları ve geçiş çizgileri formun hacmini daha belirgin hâle getirir.
- Düzenli gözlem ve tekrar çalışmaları çizim becerisinin gelişmesine katkı sağlar.

3. UYGULAMA

KONU: TORSUN DETAYLI ÇİZİMİ

Süre: 4 ders saati

Görev

Geometrik eskizini hazırladığınız tors üzerinde; boyun, omuz, göğüs kafesi ekseni, kalça vb. anatomik referans noktalarını belirleyiniz. Yüzey kırıkları, gövde kıvrımları ve iç kontur çizgilerini ritmik bir düzende ekleyerek torsun detaylı anatomik çizimini tamamlayınız.

Amaç

Torsun anatomik referans noktalarını ve yüzey kırıklarını detaylı çizmek

Kullanılacak Araç Gereç

- tors modeli / tors görseli
- resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel, silgi ve kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Uygulama çalışması için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Çalışma boyunca kâğıt ve malzeme kullanımında kaynakları bilinçli ve verimli kullanınız.
4. Sınıfta bulunan tors modelini farklı açılardan gözlemleyiniz.
5. Boyun, omuz hattı, göğüs kafesi ekseni, karın, kalça vb. temel anatomik referans noktalarını belirleyiniz.
6. Torsun ana kütlesini küp, silindir, prizma vb. basit geometrik formlar kullanarak hafif çizgilerle taslak olarak çiziniz (Bu aşamada oran-orantı ve ana eksenlere dikkat ediniz.).
7. Çizim üzerinde boyun, omuz hattı, göğüs kafesi ekseni, karın ve kalça bölgelerini belirleyerek işaretleyiniz (Bu noktaları figürün anatomik yapısını anlamaya yardımcı olacak kılavuzlar olarak kullanınız.).
8. Kas ve kemik yapısının oluşturduğu çıkıntı ve girintileri çizime ekleyiniz.
9. Gövdenin hareketine bağlı olarak oluşan kıvrımlar ve form geçişlerini belirleyiniz.
10. Kontur içinde kalan kas yönleri, iç kontur kırıkları ve gerilim noktalarını ritmik çizgilerle belirleyerek çizimde hareket, ritim ve dinamizm oluşturunuz.
11. Ana kütle üzerine yüzey kırıkları ve geçiş çizgileri ekleyerek torsun çizimini tamamlayınız.
12. Tamamlanan çalışmanızı portfolyonuza ekleyiniz.
13. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.

Derecelendirme ölçeğine ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

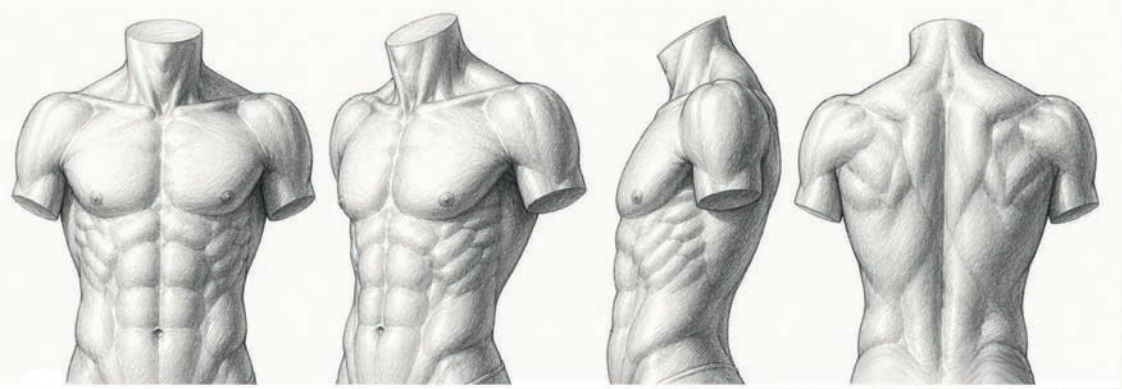
DÜŞÜNELİM

Çizimde tonlama kullanmak neden daha gerçekçi bir görünüm sağlar?

4.4. TORSU HACİMLENDİRME

Tors çiziminde hacimlendirme, anatomik yapısı detaylandırılmış olan figüre ışık ve gölge değerleri uygulayarak üç boyutlu bir derinlik ve gerçeklik kazandırma sürecidir. Bu aşamada ışık kaynağının yönü temel alınarak gövde üzerindeki aydınlık ve karanlık alanlar sistematik bir plan dâhilinde belirlenir. Işığın doğrudan vurduğu alanlardan gölge bölgelerine doğru yumuşak bir geçiş oluşur. Bu geçiş, kas kütlelerinin hacimli görünmesini sağlar. Ayrıca nesnenin alt kısımlarında zeminden veya çevreden yansıyan ışığın oluşturduğu hafif aydınlık alanlarla formun yuvarlaklığını destekleyen kenar yumuşatmaları, torsun mekân içindeki inandırıcılığı ve form geçişlerini daha etkili hâle getirir.

Teknik uygulama sürecinde ton katmanlama ve kenar yönetimi, formun niteliğini belirleyen en kritik unsurlar arasında yer alır. Hacimlendirme genellikle açık tonlardan koyu tonlara doğru kademeli olarak ilerleyen bir katmanlama yöntemiyle gerçekleştirilir. Bu süreçte kalemin farklı sertlikleri veya basınç miktarı kullanılarak ton değerleri artırılır. Kenar yönetimi kapsamında, ışığın doğrudan vurduğu veya formun aniden döndüğü bölgelerde keskin kenarlar kullanılırken formun yavaşça döndüğü kas geçişlerinde yumuşak kenarlar tercih edilir. Ton geçişlerinin torsun anatomik yapısına ve kas kütlelerinin akışına uygun bir form mantığıyla uygulanması, figürün hem dinamizmini hem de yapısal bütünlüğünü koruyarak çalışmaya son estetik dokunuşun yapılmasını sağlar (Görsel 4.13).

Görsel 4.13: *Hacimlendirilmiş tors örnekleri*

Hacimlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- Işık kaynağının yönünü önceden belirleyiniz.
- Açık, orta ve koyu tonlar arasında yumuşak geçişler oluşturunuz.
- Kas ve kemik yapısını ışık-gölge değerleriyle destekleyiniz.
- Aydınlık alanları açık, gölge alanları koyu tonlarla gösteriniz.
- Ton geçişleriyle formun üç boyutlu etkisini güçlendiriniz.
- Odak noktalarında ışık-gölge kontrastını artırınız.
- Hacimlendirme sırasında anatomik yapıyı koruyunuz.
- Ton dengesini sağlayarak bütüncül ve gerçekçi bir görünüm oluşturunuz.

4. UYGULAMA

KONU: TORSU HACİMLENDİRME

Süre: 4 ders saati

Görev

Detaylı çizimini tamamladığınız tors üzerinde ışık kaynağının yönü ve şiddetini belirleyiniz. Açık, orta ve koyu ton alanlarını planlayarak karakalem tekniği ve ton katmanlama yöntemiyle forma hacim ve üç boyutluluk kazandırınız.

Amaç

Tors çizimini hacimlendirmek

Kullanılacak Araç Gereç

- tors modeli / tors görseli
- resim kâğıdı
- HB, 2B, 3B resim kalemi
- cetvel, silgi ve kalemtıraş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak dikkatli ve hassas çalışınız.
2. Uygulama çalışması için kullanılacak araç gereci temin ediniz.
3. Çalışma boyunca kâğıt ve malzeme kullanımında kaynakları bilinçli ve verimli kullanınız.
4. Torsun detaylı çizimini gözden geçirerek anatomi oranlarının, ana form çizgilerinin ve konturların doğru olduğunu kontrol ediniz.
5. Tors üzerindeki ışığın geliş yönünü dikkatle inceleyiniz. Işığın en çok aydınlattığı ve en az ulaştığı alanları tespit ederek çizimde işaretleyiniz.
6. Tors üzerinde açık, orta ve koyu gölge bölgelerini belirleyiniz. Bu ton alanlarını hafif bir taramayla çizim üzerinde planlayınız.
7. Önce orta tonları hafif karakalem taramalarıyla uygulayınız. Daha sonra koyu gölge alanlarını katmanlı taramalarla güçlendiriniz.
8. Açık, orta ve koyu tonlar arasında yumuşak geçişler oluşturarak hacim etkisini artırınız.
9. Işığa yakın bölgelerde konturları daha yumuşak, gölge bölgelerde daha keskin kullanınız.
10. Torsun zemine veya kaideye düşen gölgesini ışık yönüne uygun olarak çiziniz.
11. Gerekli gördüğünüz yerlerde tonları güçlendirerek veya yumuşatarak çalışmayı tamamlayınız.
12. Gereksiz çizgileri silerek temiz çizgi düzeni sağlayınız.
13. Tamamlanan çalışmanızı portfolyonuza ekleyiniz.
14. Atölyeyi temizleyerek kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız.

Derecelendirme ölçeğine ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

Öz değerlendirme formuna ulaşmak için karekodu okutunuz.
Dijital yayınlarda karekodun üstüne tıklayarak içeriğe ulaşabilirsiniz.

OKU-YORUM

Aşağıdaki metni okuyarak soruları metne göre yorumlayınız.

Tors Figürünün Sanat Tarihindeki Önemi

Tors figürü, sanat tarihinde insan vücudunun estetik ve anatomik mükemmelliğini temsil eden önemli bir motif olmuştur. Antik Yunan heykeltıraşları, insan vücudunu ideal oranlar ve denge prensipleriyle ele alarak torsu, güzelliğin ve gücün sembolü hâline getirmişlerdir. Özellikle M.Ö. 5. yüzyılda Polykleitos (Polikleytos)'un geliştirdiği kanon, insan figürünün matematiksel oranlarını belirleyerek torsun sanatsal ifadesinde bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde tors, sadece bir vücut parçası değil aynı zamanda ruhun ve karakterin bir yansıması olarak görülmüştür.

Rönesans döneminde, Antik Yunan ve Roma sanatına olan ilgiyle birlikte tors figürü yeniden canlanmıştır. Michelangelo vb. sanatçılar, insan anatomisini derinlemesine inceleyerek torsu, dramatik bir ifade ve güçlü bir hacimle eserlerine yansıtmışlardır. Michelangelo vb. sanatçılar, insan anatomisini derinlemesine inceleyerek torsu dramatik bir ifade ve güçlü bir hacimle eserlerine yansıtmışlardır. Michelangelo'nun etkilendiği 'Belvedere Torsosu' (Belvedere Torsosu) gibi antik eserler, kasların gerilimi, yüzey kırıkları ve dinamik duruşuyla insan vücudunun gücünü ve estetiğini vurgular. Bu dönemde tors, sanatçıların anatomik bilgilerini ve çizim becerilerini sergiledikleri bir alan haline gelmiştir.

Modern sanatta ise tors, farklı yorumlara ve soyutlamalara konu olmuştur. Auguste Rodin'in eserlerinde tors, insan ruhunun içsel çatışmalarını ve duygusal yoğunluğunu ifade eden bir araç olarak kullanılmıştır. Rodin, torsu bazen parçalı, bazen de bitmemiş bir formda sunarak izleyiciyi figürün tamamlanmış hâlini hayal etmeye davet etmiştir. 20. yüzyılda ise, tors figürü, soyutlama ve minimalizm akımlarıyla birlikte daha stilize ve geometrik formlarda ortaya çıkmıştır. Henry Moore'un heykellerinde tors, doğanın organik formlarıyla birleşerek yeni bir estetik anlayışı sunmuştur.

Günümüzde tors, hâlâ sanat eğitiminde temel bir çalışma konusu olmaya devam etmektedir. Sanatçılar, tors çizimi aracılığıyla insan anatomisini, oran-orantıyı, ışık-gölgeyi ve hacimlendirme tekniklerini öğrenirler. Tors, sadece bir model olmaktan öte, insan formunun sonsuz çeşitliliği ve ifade gücünü keşfetmek için bir kapı aralar.

Sorular

1. Antik Yunan ve Rönesans Dönemler'inde tors figürü, sanatçılar tarafından hangi amaçlarla kullanılmıştır? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

2. Modern sanatta tors figürü, önceki dönemlerden farklı olarak nasıl yorumlanmıştır? Auguste Rodin, Henry Moore vb. sanatçıların torsa yaklaşımları arasındaki farkları metinden edindiğiniz bilgilerle kendi çıkarımlarınızı birleştirerek açıklayınız.

.....

.....

ÇIKIŞ KARTI

Bu birimde öğrendiklerinizi gözden geçirerek aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Tors çiziminde temel kavramlar (heykel, rölyef, büst, kanon vb.) neden önemlidir?

.....
.....
.....
.....

2. Torsun ölçülü taslağını oluştururken hangi oran-orantı prensiplerine dikkat etmek gerekir?

.....
.....
.....
.....

3. Geometrik formlarla eskiz çizimi, torsun üç boyutlu yapısını anlamanıza nasıl yardımcı olur?

.....
.....
.....
.....

4. Torsun detaylı çiziminde yüzey kırıkları, gövde kıvrımları ve anatomik referans noktaları neden önemlidir?

.....
.....
.....

5. Karakalem tekniği ile torsu hacimlendirirken ışık-gölge, ton katmanlama ve kenar yönetimi ilişkisini nasıl açıklarsınız?

.....
.....
.....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru olduğunu düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz.

1. *İnsan vücudunun baş, kol ve bacakları olmayan, sadece gövde kısmını ifade eden ve desen eğitiminde anatomiyi anlamak için kullanılan kavrama ne ad verilir?*

A) Anatomi
B) Heykel
C) Kanon
D) Oran-orantı
E) Tors (torso)

2. *Tors çiziminde, gövdenin genel yönünü, hareketini ve dengesini belirleyen hayalî çizgiye ne ad verilir?*

A) Aks
B) Kaçış
C) Kenar hattı
D) Kontur
E) Ufuk

3. *Sanatta, insan figürünün ideal oranlarını belirleyen kurallar bütününe ne ad verilir?*

A) Anatomi
B) Kanon
C) Konstrüksiyon
D) Perspektif
E) Üslup

4. *Torsun karmaşık anatomik yapısını çizerken, göğüs kafesini silindire veya leğen kemiğini prizmatik bir bloğa indirgeyerek iskelet yapıyı kurma işlemine ne ad verilir?*

A) Dokulama
B) Etüt
C) Konstrüksiyon
D) Ritim
E) Valör

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve figür çizimi, ışık-gölge ve hacimlendirme bilgilerinizi kullanarak soruları cevaplayınız.

Senaryo: Bir arkeoloji müzesini ziyaret ediyorsunuz ve Antik Yunan Dönemi'ne ait mermer bir erkek torsu üzerinde karakalem çalışma yapmanız gerekiyor. Müze ışıkları torsun sağ üst köşesinden gelmektedir.

Soru: Bu çalışmayı gerçekleştirirken

1. ***Torsu kâğıda doğru yerleştirmek ve dengesini kurmak için ilk olarak hangi ana çizgiyi ve hattı belirlersiniz?***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ***Karakalem ile hacimlendirme yaparken ışık kaynağına göre tors üzerindeki vurgu (en parlak) ve düşen gölge alanlarını nasıl planlarsınız?***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ***Torsa üç boyutlu derinlik kazandırmak için ton katmanlama yöntemini hangi sırayla (açıktan koyuya mı, koyudan açığa mı) uygularsınız?***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

KAYNAKÇA

Antmen, A. (2009). *20. yüzyıl Batı sanatında akımlar: Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla.* Sel Yayıncılık.

Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye.* University of California Press.

Artut, S. (2013). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri.* Anı Yayıncılık.

Berger, J. (2019). *Görme biçimleri* (25. bs.). Metis Yayınları.

Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2021). *Sanat eğitimi ve öğretimi.* Pegem Akademi.

Civardi, G. (2014). *Drawing: A complete guide.* Search Press.

Dondis, D. A. (1973). *A primer of visual literacy.* MIT Press.

Gombrich, E. H. (2018). *Sanatın öyküsü* (E. Erduran ve Ö. Erduran, Çev.). Remzi Kitabevi.

Hogarth, B. (1999). *Sanatsal Anatomi.* İstanbul: Engin Yayıncılık.

Karasu Gökçe, N., & Mehmet, N. (2013). *Desen sanatı 1: Temel ilkeler ve teorik bilgiler.* Hayalperest Yayınevi.

Kırışoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim: Görmek, öğrenmek, yaratmak* (3. bs.). Pegem A Yayıncılık.

Nicolaides, K. (1941). *The natural way to draw: A working plan for art study.* Houghton Mifflin.

Norling, E. R. (1999). *Perspective made easy. Dover Publications.* (Orijinal eser 1939 yılında yayımlanmıştır.)

San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları.* Ütopya Yayınevi.

Sözen, M., & Tanyeli, U. (2015). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü* (10. bs.). Remzi Kitabevi.

TDK Güncel Türkçe Sözlük

TDK Yazım Kılavuzu

Turani, A. (2010). *Dünya sanat tarihi.* Remzi Kitabevi.

Turani, A. (2019). *Sanat terimleri sözlüğü.* Remzi Kitabevi.

Zelanski, P., & Fisher, M. P. (2010). *The art of seeing* (7th ed.). Prentice Hall.

*APA 7.0 yazım kurallarına göre oluşturulmuştur.

CEVAP ANAHTARLARI KAREKODU

GÖRSEL KAYNAKÇASI KAREKODU

ROMANYA
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
BULGARİSTAN
KARADENİZ
GÜRCİSTAN
YUNANİSTAN
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
İRAN
SURİYE
IRAK
LİBYA
MISIR
İSRAİL
LÜBNAN
MARMARA DENİZİ
EGE DENİZİ
AKDENİZ
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
Batı Şeria
Bükreş
Sofya
Atina
Tiflis
Erivan
Beyrut
Şam
Bağdat
Tel Aviv
Lefkoşa
Erenköy
Sinop
Samsun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Iğdır
Giresun
Ordu
Amasya
Çorum
Tokat
Gümüşhane
Bayburt
Erzincan
Erzurum
Ağrı
Sivas
Yozgat
Tunceli
Bingöl
Muş
Bitlis
Van
Elazığ
Malatya
Diyarbakır
Batman
Siirt
Şırnak
Hakkâri
Mardin
Adıyaman
Kahramanmaraş
Gaziantep
Şanlıurfa
Osmaniye
Adana
Kilis
Hatay
Mersin
Niğde
Kayseri
Nevşehir
Aksaray
Konya
Karaman
Antalya
Isparta
Burdur
Denizli
Muğla
Aydın
Uşak
Afyonkarahisar
Manisa
İzmir
Kütahya
Eskişehir
Balıkesir
Çanakkale
Gökçeada
Bursa
Yalova
İstanbul
Tekirdağ
Kırklareli
Edirne
Bilecik
Sakarya
Kocaeli
Düzce
Bolu
Çankırı
Karabük
Zonguldak
Bartın
Kastamonu
Kırıkkale
Kırşehir
Ankara
Tuz Gölü
Van Gölü
Urumiye Gölü
ACARA Ö.C.
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elazığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
Km

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1,000 1,500 2,000 Km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İS
KARADAĞ KD
KOSOVA KS
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SR
RUSYA FEDERASYONU
KAZAKİSTAN
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
TÜRKİYE
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Umman Denizi
Yemen Denizi